

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΚΑΤΑΠΟΝΤΙΣΜΕΝΕΣ
ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ

ΓΗ - ΣΕΛΗΝΗ - ΓΗ

Τò πρῶτο κοσμικὸ ταξίδι

Τò σηκῶτι καὶ οἱ θερινὲς
διακοπές

Ἡ καινούργια μέθοδος
τῆς τεχνητῆς ἀναπνοῆς

15

ΤΟ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ ΤΗΣ ΜΠΙΖΕΡΤΑΣ

ΑΡΑΧΜΑΙ
4

Λόγοι και αντίλογοι

1

Ε ΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ σημάδια ξεπηδούν από τα Κυπριακά χώματα. 'Η έκστρατεία των δολιοφθορών με στόχο το υδραυλικό σύστημα των αγγλικών βάσεων, υπογραμμίζει το αναμφισβήτητο γεγονός, ότι το Κυπριακό πρόβλημα βρίσκεται ακόμη εν «έξελίξει». Όσοι πιστεύουν ότι οι συμφωνίες θα έθεταν τέρμα στη διεκδίκηση ενός Λαού να επιτύχει την πλήρη και αδέσμευτη εθνική του χειραφέτηση, αρχίζουν τώρα να διαπιστώνουν ότι η κυπριακή ιστορία δεν έγραψε ακόμη το τελευταίο, το οριστικό της κεφάλαιο. Μπορεί το θέμα της Κύπρου να παρουσιάζει σήμερα νέες, πρόσθετες δυσχέρειες ακριβώς γιατί έχουν υπογραφεί οι συμφωνίες της Ζυρίχης. 'Αλλά η κατάσταση που επικρατεί στη Μεγαλόνησο άργα ή γρήγορα, θα εξαναγκάσει τις ενδιαφερόμενες δυνάμεις ν' αναζητήσουν λύσεις, που να διευκολύνουν την ανεμπόδιστη εξέλιξη της Κυπριακής ζωής και θα επιτρέψουν τη δημιουργική λειτουργία της ιδιότυπης Κυπριακής πολιτείας.

2

Ο «ΚΟΣΜΟΣ» όργανο άντικειμενικού διαφωτισμού στα μεγάλα θέματα της επιστήμης και της ζωής, αλλά και σταθερή έπαλξη ελεύθερου στοχασμού, καταδικάζει κάθε περιορισμό ή έλεγχο της σκέψης, κάθε προσπάθεια έπιβολής λογοκρισίας. 'Η δημοκρατία δεν έχει να φοβείται την αλήθεια. Αυτό ακριβώς είναι το ύψηλο, το αναντικατάστατό της προνόμιο: Ν' αντιμετώπιζει οποιοδήποτε πρόβλημα στις πραγματικές διαστάσεις του και ν' αποκαλύπτει τις προθέσεις της διαμαγωγίας. Κάθε είδος λογοκρισίας δεν χαρακτηρίζει σταθερή πίστη στην αξία της δημοκρατίας. Το αντίθετο, κρύβει σπέρματα ολοκληρωτισμού...

3

ΜΠΟΡΕΙ να είναι, όσο θέλει, προσμένη ή Κάλλας, και πρέπει ένας τόπος να νοιώθει περηφάνεια για τα μεγάλα παιδιά του, ανάμεσα στα οποία, πρώτοι και καλύτεροι, οι καλλιτέχνες. 'Αλλά να εκμυθίζονται μπροστά της όσοι μεταφέρουν στις στήλες των εφημερίδων τις κινήσεις της και τα λόγια της, δεν είναι τιμητικό ούτε της νομοσύνης, ούτε της ευαισθησίας εκείνων που ασχολούνται με το χρονικό της. Στις σχετικές περιγραφές υπάρχουν ένας τόνος κωμικού μελοδραματισμού, ξένου έντελως στην αίσθηση του μέτρου που αποτελεί την πρωταρχική άρετή κάθε ελληνικής έκδηλωσης. Δικαίωμα του οποιουδήποτε να θαυμάζει

κάθε πρόσωπο, που κινεί τον πλοίο, τη δημοσιότητα και τη δόξα για να προβάλλει την προσωπικότητά του. 'Αλλά ένας τέτοιος άμετρος θαυμασμός, ως μη γίνεται εθνική ψύχωση. 'Υπάρχουν, πρέπει να υπάρχουν κάποια λογικά σύνορα και στις κωμικότητες των συνόμων και των άφελων.

4

Ο ΚΡΟΥΣΤΣΕΦ έδωσε τη χαρακτηριστική βολή του ψυχροπολεμικού τυφώνος, βεβαιώνοντας τον 'Ιταλό πρωθυπουργό ότι «πόλεμος για το Βερολίνο δεν γίνεται», κι' επαναλαμβάνοντας την πρόβλεψη του ύπουργού της 'Εθνικής 'Αμύνης της Δυτικής Γερμανίας. «Όσο κι' αν η δήλωση του Σοβιετικού πρωθυπουργού είναι φυσικό να κατασιγάσει τους φόβους των Ευρωπαίων, πρέπει να όμολογηθεί ότι ο δήμος του Βερολίνου έχει βοηθήσει πολύ στην εξέλιξη της πολεμικής συρρίχνσης των άνοητων και φανατικών. Λοιπόν, ο ελεύθερος δήμος του Βερολίνου, το «σύννορο της ελευθερίας του σημερινού κόσμου της ελευθερίας στο χιτλερικό έγκληματάς Μαξιμιλιανό Μέρτεν, το διαβόητο αυτό κάθαρμα, με την αίτιολογία ότι έχει δεινοπαθήσει από την ελληνική Δικαιοσύνη!» 'Ετσι, ο δήμος αποκαλύπτει την ποιότητα και την ύψηλοφροσύνη του άγανος: Θα κληθούν οι 'Ελληνες να πολεμήσουν για την πόλη, που συνταξιοδοτεί τους έγκληματίες πολέμου, αυτούς που άδικεί ή ελληνική Δικαιοσύνη. 'Εμπρός, λοιπόν, οι 'Ελληνες με έμβλημα της 'Ελευθερίας τον Μέρτεν!... Κι' ύστερα, γίνεται λόγος για ντροπή — κάτι που δεν φαίνεται να υπάρχει στο δήμο του Βερολίνου.

5

ΤΟ περιβόητο ξενοδοχείο της Πάρνηθας, που έχει στοιχίσει 100 εκατομμύρια δραχμές για να φιλοξενεί 10 — 20 ξένους, εξελίσσεται σταθερά: 'Ονομάζεται «Μόν Παρνές» και μάς κουβαλά μπαλλέτα γυμνών Κουβανέζων, για να διασκεδάσουν τους έθαιγενείς εκατομμυριούχους, που δεν ξέρουν με ποιόν κοινωφελή τρόπο θα ξεδεύσουν τα μυθικά κέρδη τους. Ποιος θα μπορούσε να φαντασθεί ότι η Πάρνηθα, ή χαρά κι' η περηφάνεια της 'Αττικής, μία από τις πολυτιμότερες παρκαταθήκες της ελληνικής Γής, θ' έλλοζε στα χρόνια μας εθνικότητας, θα έλλοζε «Μόν Παρνές», αφού της φορέσανε ένα κακότεχνον, αυτοκρατορικό σκούφο, που στοιχίζει στις στρατιές των πεινασμένων 'Ελλήνων, 100 εκατομμύρια δραχμές; 'Επειδή τα είχαμε όλα, φαίνεται πως μάς είχε απομείνει μία και μοναδική φιλοδοξία: Να βλέπουμε γυμνές Κουβανέζες στο «Μόν Παρνές».

6

ΑΠΟ τη σχετική συζήτηση που ακολουθεί την αποκάλυψη του ποσού των υπερεσόδων — ή κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι το ποσό θ' ανέλθει στα 1.000 εκατομμύρια, κι' όχι στα 1.500, όπως επιμένει η 'Αντιπολίτευση — προκύπτει ότι η 'Ελληνική Παιδεία, ή άτυχής αυτή όρφανή του ελληνικού προϋπολογισμού, θα έξακολουθήσει να συγκαταλέγεται στη χορεία των άπόρων κορασίδων, που ίκανοποιούνται με τα «βιβλιάρια της προκοής». Κι' ωστόσο, αφού παρέχεται ή επίσημη βεβαίωση ότι τα υπερέσοδα θα διατεθούν για τις επενδύσεις, γιατί ή Παιδεία, έκει όπου πλάθεται το έθνος και θεμελιώνεται το κράτος, δεν άποτελεί τον ύπ' άρ. 1 τομέα των επενδύσεων; Γιατί ή ελληνική Παιδεία ή έξακολουθεί να χρηματοδοτείται με τα πετρωρισμένα ποσά, που προβλέπει ο τακτικός προϋπολογισμός, όταν το «Μόν Παρνές» καταβροχθίζει 100 εκατομμύρια;

7

Ο Γάλλοι, άγνοώντας την άπόφαση του Συμβουλίου 'Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., είναι άποφασισμένοι να κρατήσουν και την πόλη της Μπισταθμο — άπορριπτοντας κάθε έπιδικαιτησία, μοναδικό κριτές και κυρίαρχοι. «Οι θα μπόρεσουν, με την ισχύ της πολεμικής τους μηχανής, να κρατήσουν το τυνησιακό έδαφος, δεν υπάρχει δηλώσεις δεν καταλαμβάνονται οι διαχρονες ναυτικές βάσεις. 'Αλλά, το ζήτημα είναι: Ποιοι θα γίνουν, τελικά, της βίας με τους 'Αμάχους; Και τι συμφέρε; Να κρατάει κανείς μια λωρίδα γής ή να είναι ριζωμένος στην άγνη και την έκτιμηση ενός λαού; Οι Γάλλοι παίζουν ένα πολύ σκληρό και χνίδι.

8

ΤΑ τελευταία στατιστικά στοιχεία μάς βεβαιώνουν ότι οι θάνατοι από κακοήθεις όγκους και καρδιακές ανεπάρκειες σημειώνουν σταθερή άνοδο. Το γεγονός αυτό μάς πείθει ότι ή κρατική μέριμνα για τη ζωή των πολιτών βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Οι τρομεροί αυτοί δείκτες θα συνεχίσουν την άνιούσα, αν δεν αποφασισθεί ή ίδρυση αντικαρκινικών κέντρων, όπου το σύνολο του πληθυσμού υποχρεωτικά να 'εφίσταται ιατρική εξέταση, όποτε θ' απομονωθούν έγκαιρα οι τρομερές άρρώστειες, με όλες τις πιθανότητες μιας ριζικής θεραπείας, — ιδιαίτερα για τον καρκίνο. Το καθεστώς της άγνοίας, που δεσπόζει στην 'Ελλάδα, είναι για την εποχή μας άπαράδεκτο.

Μέ το θρησκευτικό

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

Ο ΕΓΚΟΝ ΧΟΥΜΠΕΡ ΕΝΑΣ ΑΥΣΤΡΙΑΚΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΕΖΗΣΕ ΚΑΙ ΠΕΘΑΝΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ—ΕΝΑΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΣ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΥΨΗΛΟΤΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ: Ο ΤΣΑΡΛΙ ΤΣΑΠΛΙΝ.

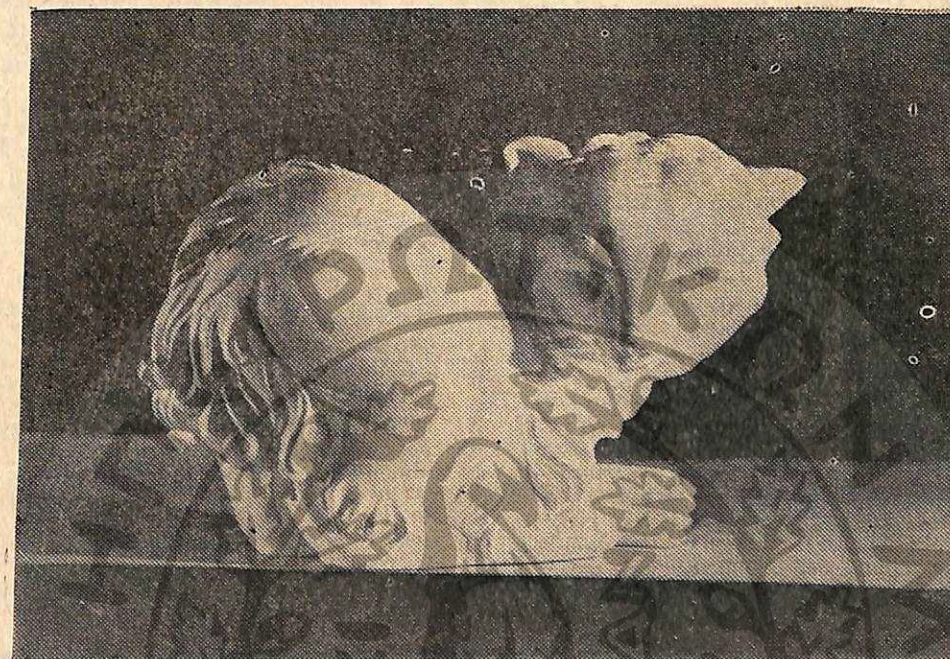
ΠΡΙΝ από λίγο καιρό πέθανε στην Ελλάδα ένας ξένος καλλιτέχνης. 'Ο θάνατός του δεν σημειώθηκε πουθενά όχι μόνο στις εφημερίδες και στα περιοδικά της πατρίδας μας, αλλά ούτε και της πατρίδας του, φαντάζομαι. Συμβαίνει μερικοί άνθρωποι να ζούν μέσα ιδιόρρυθμη μοίρα σ' αυτό τον κόσμο, μια μοίρα που δεν συμβιβάζεται ούτε με την αξία τους ούτε και με την άποστολή που από τη φύση τους έχουν έπωμισθεί. Στον κόσμο συμβαίνουν πολλά παράξενα πράγματα. 'Υπάρχουν περιπτώσεις ζωής που μοιάζουν με φανταστικές ιστορίες. 'Εχει ειπωθεί πως πολλές φορές ή ζωή ξεπερνάει τη φαντασία. Κι' είναι αλήθεια πως πολλές φορές οι μυθιστοριογράφοι βρίσκονται συχνά μπροστά σε τέτοια διλήμματα. Πως θα κάνουν δηλαδή το πραγματικό να μη μοιάζει με φανταστικό.

Ο 'Εγκον Χούμπερ, ο Αυστριακός καλλιτέχνης που πέθανε στην Ελλάδα, δεν άπασχόλησε το κοινό, ούτε με την παρουσία του ούτε με τ' όνομά του. Δεν ένωχλούσε κανέναν κι' άπ' όσα ξέρω, είναι ή πρώτη φορά που το θέμα του, γίνεται θέμα στις στήλες ενός περιοδικού. 'Ωστόσο ή περίπτωση του άποτελεί μια ενδιαφέρουσα ιστορία. Το 1936 ένας άνθρωπος έφυγε από την Αυστρία με μια λαστιχένια όάρκα. 'Επλευσε όλόκληρο το Δούναβη, βγήκε στη Μαύρη Θάλασσα, κι' από εκεί περνώντας την Προποντίδα, αντίκρυσε τη Μεσόγειο. Στο σημείο αυτό το ταξίδι του θα έπρεπε να έχει τελειώσει και να κανονίσει τη επιστροφή του. Δέν ήταν άλλοτε άποφασισμένος να άποδυθεί σε μια υπερπόντια περιπέτεια. Είχε μια πατρίδα που την αγαπούσε, που ήταν δεμένος με το χόμα της και με τα καλλιτεχνικά της ενδιαφέροντα. Στην πατρίδα του αυτή είχε κάνει όνειρα. Καθώς αντίκρυσε όμως τη Μεσόγειο, ένοιωσε σά να βρέθηκε ξαφνικά μπροστά σ' ένα θαύμα. 'Ενοιωσε μεθυσμένος, μαγνητισμένος, χωρίς δύναμη ν' αντίδρασει. Που πήγαινε; Το φώς και το χόμα του Αιγαίου τον τραβούσαν όλοένα προς τα κάτω. 'Ενοιωσε εύτυχισμένος, σά να είχε άνα καλύψει ότι άραιότερο μπορεί ν' άνακαλύψει σ' αυτό τον κόσμο. Διέσχισε το Αιγαίο για ν' άποδοιβάσει τέλος στο «σμαραγδένιο νησί» στη Ρόδο. 'Η πατρίδα του είχε μείνει πίσω, ή νέα του πατρίδα με το έκτυφλωτικό φώς, έκοψε όλα τα νήματα που τον συνέδεαν με τη γενέτειρά του.

Η ΓΑΝ ζωγράφος και γλύπτης, είχε γεννηθεί στο Σάλτσμπουργκ το 1904, είχε σπουδάσει στην 'Α-

καδημία του Βερολίνου κι' είχε συμπληρώσει την καλλιτεχνική του μόρφωση με σπουδές κεραμικής που έκαμε στο Μούντνεν. Πρέπει να ήταν ένας πρόωρα ιδιοφυής, άλλωστε δεν εξηγείται πως σε ηλικία μόλις 16 έτών έχει κίελας τιμηθεί με πρώτο διεθνές βραβείο στη Λειψία. Φτάνοντας στη Ρόδο έχει κίελας άποκοπεί άπο τις ρίζες του. Οι 'Ιταλοί — ή Ρόδος βρίσκεται κάτω από την κατοχή τους — δεν άργούν να διακρίνουν τις ικανότητες του και του άναθέτουν να τους φτιάξει τον Κεραμικό του Καστέλλο. 'Εγκαθίσταται σ' ένα μύλο που βρίσκεται κοντά στο 'Ακουάριο και που σήμερα έχει μεταβληθεί σε μουσείο.

Το κάτω μέρος το κάνει άτελιέ

και το πάνω μέρος, κάτω άπ' τη στέγη κατοικία. Είναι ο μύλος του καλλιτέχνη. 'Ετσι τον ξέρουν όλοι. 'Από εκεί άγναντεύει τη θάλασσα, ζει το κλίμα του μεσογειακού θαύματος. 'Οργανώνει την Ιταλική διομηχανία κεραμικής «'Ικαρος» και το 1947 γίνεται γενικός διευθυντής του εργοστασίου του «Κεραμικού της Ρόδου», για να μετακληθεί άργότερα σαν τεχνικός διευθυντής του κεντρικού εργοστασίου του Κεραμικού στην 'Αθήνα. 'Εκαμε το μνημείο του Ξάνθου που βρίσκεται στη μέση στην Πάτμο — κάποιος άρμόδιος τον άνακάλυψε και το άνέθεσε — κι' άφιέρωσε όλα τα διαλείμματα του

επαγγέλματός του, σε ενδιαφερόμενες, ιδιότυπες καλλιτεχνικές αναζητήσεις. 'Ο πηλός και το χόμα δεν έλειπαν άπό τα μεγάλα του δάχτυλα. 'Απομονωμένος, σιωπηλός, χωρίς καμιά καλλιτεχνική έπαφή, άγνωστος, δουλεύει κι' άναζητά για τον εαυτό του, χωρίς να του διαφεύγει πως αυτή ή άπομόνωσή του κινδυνεύει να τον καταποντίσει διαπαντός στην άφάνεια. Τον καλούν να αναλάβει μια θέση καθηγητού σ' Φίνλανδία, αλλά δεν δέχεται ούτε ν το συζητήσει. 'Απ' την Αυστρία ξεριζώνεται εύκολα κανείς. 'Απ' την 'Ελλάδα όμως, πως; Μόνη του έπαφή με τον καλλιτεχνικό κόσμο είναι ο Αυστριακός γλύπτης φίλος του Χοφλένερ — που τιμήθηκε τον περασμένο χρόνο με πρώτο βραβείο στην Μπιενάλε της Βενετίας — που κάποτε, τα καλοκαίρια έπισκέπτεται την 'Ελλάδα. 'Ο Χοφλένερ τον παρακινεί και αναλαβαίνει και ο ίδιος να τον βοηθήσει να κάνει μια έκθεση στο έξωτερικό, μια έκθεση περιέργων καλλιτεχνικών σχημάτων και μορφών καμωμένων άπο θαλασσινές πέτρες και ο Χούμπερ δεν δείχνει αυτή τη φορά και τόσο δισταχτικός. Με τη διαφορά πως ο καρκίνος του έγκεφάλου — χωρίς ο ίδιος να το ξέρει — κάνει μέσα του τη δουλειά του, για να έκδηλωθεί άστραπιαία και να γίνει άφορμή να ταφεί σε λίγο κάτω άπο το άττικό

χόμα και να μείνει για πάντα στη θετή αγαπημένη πατρίδα του.

ΠΕΘΑΝΕ και τ' όνομά του όπως άνέφερα πιο πάνω. Δεν σημειώθηκε πουθενά. Μόνος, άμίλητος, χωρίς καμιά σχέση, χωρίς καμιά έπαφή με την καλλιτεχνία του τόπου μας, άγνωστος μέσα σ' άγνώστους για όλο τον κόσμο, μόνος σ' όλη του τη ζωή όπως ήτανε και μέσα στη λαστιχένια όάρκα που τον έφερε στην 'Ελλάδα, κράτησε την παρουσία του πίσω

από την αλλαία της μοναξιάς. Καλλι-
τέχνης σημαίνει δημιουργώ, δημιουρ-
γώ σημαίνει συνομιλώ με την ψυχή του
κόσμου. Ο Χούμπερ δεν τον περιφρό-
νησε αυτόν τον κόσμο, αλλά έμεινε
ως το τέλος ένα παιδί έκθαμβο από
το πολύ φως και χωρίς θάρρος. Μόνον
έναν πεθαμένο θα μπορούσε να είναι
τόσο μόνος και έτσι θα ήταν αν δεν
τον έδανε με τη γή ή ογάπη του για
το φως και για το παιδί του. Οι αι-
τίες της αφάνειάς του είναι φανερές
όπως επίσης και το έπιμύθιο αυτής
της ιστορίας είναι φανερό: "Οτι είμα-
στε κι' ό,τι γινόμαστε, είμαστε και
γινόμαστε μαζί με τον άλλο κόσμο.
Ζώντας μόνοι είναι σά να επιστρέ-
φουμε την άποστολή μας στο Θεό.

Σ ΥΜΦΩΝΑ με τις ειδήσεις, δυό
από τις μεγαλύτερες προσωπικό-
τητες του τόπου μας, ο Τσάρλιν
Τσάπλιν κι' ο Πικασσό, πρόκειται να
ρθούν στην Ελλάδα, να περάσουν με-
ρικές από τις καλοκαιρινές τους ήμέ-
ρες στη Μυτιλήνη. Και οι δυό αυτοί
άνθρωποι, όσο θα εκπολιτίζεται ο κό-
σμος, όσο θα περνούν τα χρόνια, θα βελ-
τιώνουν τη θέση τους στην ιστορία. Σή-
μερα θα μας απασχολήσει για λίγο ο
Τσάρλιν Τσάπλιν, ο ανεπανάληπτος
αυτός ήθοποιος του κινηματογράφου,
που η γιομάτη ανθρωπισμό ψυχή του
διαπεράστηκε από το ρίγος της εποχής
μας, και ο έλεγχος του ψεύδους αυ-
τής της εποχής μέσω της τέχνης, έ-
γινε άποστολή του. Κανείς άλλος καλ-
λιτέχνης του είδους του δεν μπόρεσε
να ρθει σ' έπαφή, σε διεθνές πεδίο,
με τόσες ανθρώπινες ψυχές, κανείς δεν
απόκτησε τόσο πολλούς φίλους, κανείς
δεν μίλησε τόσο βαθιά στην καρδιά
τους. Ο «Χρυσοθήρας». «Τα φώτα της
πόλεως» «Τα φώτα της Ράμπας» «Ο
δικτάτωρ» εξέφρασαν όλο τον πόνο
κι' όλο το σαρκισμό του αληθινού
άνθρώπου, για τον δήθεν πολιτισμό,
για τη μηχανοποίηση, για τα κατά
συνθήκη ψεύδη, για τους σαλτιμπαγκι-
σμούς για την ήθικη γενική κρίση της
εποχής μας. Ο Σαρλώ ξεγύμνωσε, ά-
ποκάλυψε, έκρηξε με το βαθύτερο αν-
θρωπιστικό πάθος στο πρόσωπό του,
εξέφρασε με τις κινήσεις του, κινήσεις
μιάς μεγάλης ψυχής, το μεγαλείο της
ανθρώπινης αξιοπρέπειας που στέκεται
όρθη μέσα στη μεταβατική καταιγίδα
που εірωνεύεται τα πάντα.

Όταν το 1953 ανέβηκα στον Ταύ-
γετο και θέλησα να σκεφθώ μέσα στην
καθαρή ατμόσφαιρα της κορφής του,
αυτούς, που από την άποψη της αξίας
του ήθους και της ανθρωπιάς εξέχουν
όπως οι κορφές των βουνών, ο πρώ-
τος που πέρασε μπρος στα μάτια μου
ήταν ο Τσάρλι Τσάπλιν. Τον είδα
σαν ένα ταχυδρόμο της ελπίδας, έναν
ταχυδρόμο του φωτός, που με τη γλώσ-
σα των κινήσεων, συνωμιλούσε με τους
άνθρώπους όλου του κόσμου, και πέ-
ρασε από το μυαλό μου ή ιδέα πως
μπορώ να στείλω ένα χαιρετισμό σ'
όλο τον κόσμο μ' αυτόν τον άποστολικό
ταχυδρόμο. Αντιγράφω εδώ μερικούς
στίχους από το έμμετρο εκείνο γράμ-
μα μου για τους άναγνώστες του «Κό-

σμου». Νομίζω πως κι' αυτοί τα ίδια
πράγματα θα του έλεγαν, με την ίδια
άγαπη θα του μιλούσαν.

26 Ιουλίου, Ταύγετος.

Ε, Τσάρλι Τσάπλιν, παιδικέ μου φίλε,
ποιούμιαζαν τα παπούτσια μας! Περάσαν
τόσα χρόνια από τότε κι' όμως νοιώθω
μια ξεσασιά παράξενη, ως να μ' είχες
στα χέρια σου ζεστάνει κάποια νύχτα,
που νιφάδες χιονιού τρύπωναν μέσα
στον κινηματογράφο του χωριού μου
και κρύωνα διπλωμένος στο μακρύ
σάκκο μου, με πεσμένα τα μαλλιά
στα μάτια μου που λάμπαν βλέποντάς σε
σα του άγριμου, ολοκάθαρου.

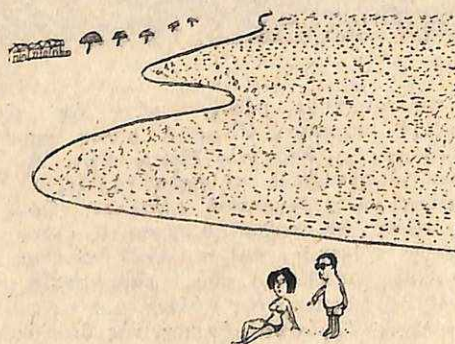
Που νάξερα,
πως θάμνες εσύ, Τσάρλι, ως το τέλος
ο φίλος μου στον κόσμο, ο καλός θείος,
ο γείτονας του Θεού, ο παραστάτης
σε όλους εμάς, και πως εγώ μιά μέρα
με τη φτωχή αλφαβήτα που εκεί κάτω
στο ταπεινό σχολείο μας με μαθαίναν,
θα σου γράφα ένα γράμμα σαν και τούτο,
γιομάτο από φιλία και καρδιοχτύπια
για όλο τον κόσμο!.....

Το γράμμα τούτο σου το στέλνω για ό-
(λους:.....

..... Για τον άστεγο
λουστράκο που τρεμούλιαζε χτυπώντας
τα δόντια του απ' το κρύο κι' έχοντας
(ρίξει

το κεφάλι του πάνω στο δικό μου,
σ' έβλεπε στο πανί και ξεχασμένος
γελούσε άπαρηγόρητα. Για κείνον
τον ισχνό γεροντάκο που μπροστά μου
σήκωνε τ' άγρονάμι του κι' αυτό,
με τα χέρια του που έμοιαζαν σαν άσπρα
μαραμένα τριαντάφυλλα, γελώντας,
σουγγενε να το ιδείς. Για τους εργάτες
των μπορινάς. Για τους μεταλλωρύχους,
που βγαίνοντας σ' όν ήλιο, έχουν στα
(χείλη

μιά γεύση σκοταδιού και στην ψυχή τους

— Έδώ, είναι ελεύθερα;

ένα κομμάτι νύχτας. Για τις πόρνες
που να παρ μοναχές κι' από τις ίδιες
τις μοναχές του Θεού. Για τις μητέρες
όλου του κόσμου, Τσάρλι, που γιομάτες
γάλα και δάκρυα, αγιάζουν το στήπιν
και γλυκαίνουν τη γή. Για τους κοπιών-
(τες.

..... Τσάρλι, Τσάρλι!
Γράφω σε σένα για όλους μου τους φί-
(λους.

Τσάρλι Τσάπλιν, καλέ μου ταχυδρόμε,
που πās σ' όλες τις χώρες και χτυπās
με το δακρυτικό σου μαστουράκι
των φτωχών τα παράθυρα κι' αφήνεις
στο παζούρι τους πάντο ένα γαρύφαλλο,
που με το πλάι, το θράδυ, ακροπατώντας,
μπαινει απ' τις μισάνοιχτες πορτούλες
σ' όν ήλιο των παιδιών, με την ψυχή σου
φορτωμένη παιχνίδια, Τσάρλι, φίλε
των φίλων μου όλων που δεν έχουν
(φίλους,

που τους πήραν τον ήλιο τ' ούρανο, και
που τους πήραν τη χάρη και την πρόνοια
και που σένα έχουν μόνο ανάμεσά τους
να πηγαίνεις και νάρχεσαι, κουνώντας
τα λοξά σου παπούτσια, διάβασέ τους
την άγάπη μου, Τσάρλι! Ένα λουλούδι
μ' εκατομμύρια φύλλα είναι το γράμμα
που σου στέλνω για όλους. Μοίρασε τους
την ελπίδα μου, Τσάρλι!.....

..... Γιατί ποιός
άλλος έξω από σένα θα μπόρεσει,
βουλιάζοντας στη λάσπη και στη θλίψη
να περπατήσει νύχτα και να φτάσει
στιών κάμπων τα καλύβια, να κατέβει
στιών δρυχείων τα βάθη, να μπει μέσα
στις φάμπρικες τρυπώντας με τρόπο
πίσω απ' τον επιστάτη, να βαδίσει
στις βαμβακοφυτείες, στα ορυχόχωρα,
στα καπνοτόπια, Τσάρλι; Έσ' γνωσί-
(ξεις

τη γλώσσα του αδελφού σε όλες τις
(γλώσσες.
μόνον εσύ μπορείς με τις συσπάσεις
του τραγικού μετώπου σου κουνώντας
το μαύρο σου καπέλλο, να μιλήσεις
σε τους φίλους μου όλους, Τσάρλι. Να
(μοιράσεις
μια χάρα καραμέλλες στα Έσκιμώπου-
(λα,

να κάνεις τον πατέρα μες στα σπάρια
που οι πατέρες σκοτώθηκαν, να βγάλεις
τα παιδιά τους στα πάγκα, παίρνοντάς
(τα

δυό — δυό στην αγκαλιά σου.....

..... Πές το σε όλους,
χαιρέτησέ τους όλους, Τσάρλι Τσάπλιν,
πές τους πως όποιον νάναι πλησιάζουν
οι ταχυδρόμοι του ήλιου, που θα φέρουν
παπούτσια στο λουστράκο, που θα ρίξουν
στης Παναγιάς τους ώμους ένα σάλι
κι' ένα ξεστό πλεχτούλι στο παιδί της.
Πές τους πως είναι αλήθεια και πως ένας
φίλος τους απ' του Όμηρου την πατρίδα
τους στέλνει αυτό το γράμμα.

Γειά σου, Τσάρλι..

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΤΟ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ ΤΗΣ ΜΠΙΖΕΡΤΑΣ ΚΑΙ Η ΓΑΛΛΙΑ

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΡΙΣΕΩΣ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΑΤΟ ΩΣ ΤΟΝ ΜΠΟΥΡΓΚΙΜΠΑ

Ανάλυση του ΕΙΔΙΚΟΥ

**Στις διεθνείς περιπλοκές—Βερολίνο, Λάος,
Κογκό, Κούβα, Κουβέϊτ — που απειλούν την
ήσυχία του κόσμου, έχει προστεθεί τώρα
καί μιά ακόμα: ή Μπιζέρτα. Το αίμα έχει χυ-
θεί άφθονο στη τυνησιακή αυτή πόλη και
οι συνέπειες της γαλλοτυνησιακής διαφο-
ρας προκαλούν ζωηρότατες ανησυχίες. Πώς
— όμως δημιουργήθηκε ή νέα αυτή περιπλο-
κή και πως ξέσπασε τόσο ξαφνικά; Ποιές εί-
ναι οι αιτίες που την προκάλεσαν, ποιά τα
στοιχεία της, ποιά ή προϊστορία της;**

Οι Τυνησιοί σπεύδουν να έγγραψουν έ-
θελοντές για να πολεμήσουν εναντίον
της Γαλλίας.

ΜΕΤΑ την Ίνδοκίνα, μετά την Άλ-
γερία, ή Τυνησία. Η πρώτη ήταν
μια άποικία, όπου ή Γαλλία νική-
θηκε στρατιωτικά έπειτα από ένα πο-
λυετή κι' αίματηρότατο πόλεμο που τέ-
λειωσε με την περίφημη μάχη του
Ντιέν Μπιέν Φού. Στην Άλγερία ο άν-
ταρτοπόλεμος ανάγκασε τη Γαλλία να
αναγνωρίσει το δικαίωμα του άλγερι-
νού λαού για αυτοδιάθεση κι' οι γαλ-
λοαλγερινές διαπραγματεύσεις που έ-
χουν αρχίσει στο Έβιάν, μολονότι έπι-
μονες και βραδυτάτες, θεωρείται βέβαιον
ότι θα καταλήξουν στην επίσημη αναγνώ-
ριση της ανεξαρτησίας της Άλγερίας. Η
Τυνησία είναι ανεξάρτητο και κυρίαρχο
κράτος από το 1956. Και ο πόλεμος
που απειλείται ανάμεσα σ' αυτήν και
τη Γαλλία, είναι ένδεικτικός της έπο-
χής μας: προκαλείται από τη διένεξη

Ο πρόεδρος της Τυνησίας Χαμπίμπ Μπουργκίμπα ενώ εκφωνεί ένα λόγο του προς τον τυνησιακό λαό.

Ο ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΑΝΕΜΟΣ ΤΟΥ ΑΡΑΒΙΚΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ

μιάς στρατιωτικής βάσεως της Μπιζέρτας. Η Μπιζέρτα είναι η μεγαλύτερη γαλλική βάση στη Μεσόγειο και η κατοχή της είναι η θετικότερη έγγηση για την περιφρούρηση των γαλλικών συμφερόντων στη Βόρειο Αφρική. Η Τυνησία, όμως, αξιώνει να της αποδοθεί η Μπιζέρτα, που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του εδάφους της. Η «μάχη της Μπιζέρτας» ήταν η θύλη συνέπεια της διαφοράς αυτής. Αλλά για να καταποτισθούν καλύτερα και να καταλάβουμε πώς έφθασαν τα πράγματα σ' ένοπλη σύγκρουση, είναι ανάγκη να κάνουμε μιά ιστορική ανασκόπηση και να γνωρίσουμε τα στοιχεία που έχουν δημιουργήσει τη σημερινή οξύτατη γαλλοτυνησιακή διένεξη.

Μιά Ιστορική ανασκόπηση

ΣΤΙΣ τελευταίες δεκαετίες του περασμένου αιώνα — αφού επί πολλές εκατονταετίες ήταν υποτελής στους Άραβες Χαλίφες και κατόπιν στην Οθωμανική αυτοκρατορία — η Τυνησία έγινε η σκηνή ενός αγώνα για επικράτηση μεταξύ της Γαλλίας και της Ιταλίας. Η Γαλλία είχε ήδη κατακτήσει την Αλγερία και ήθελε να προσθέσει στη βορειοαφρικανική αποικιακή αυτοκρατορία της και την Τυνησία — όπως αργότερα και το Μαρόκο. Η Ιταλία διεκδικούσε κι αυτή την Τυνησία — όπως αργότερα και τη γειτονική Λιβύη — γιατί είχε κι αυτή αποικιοκρατικά σχέδια στην Αφρική και γιατί στην Τυνησία ζούσαν αρκετές χιλιάδες Ιταλοί έμποικοι. Στον αγώνα αυτό νίκησε τελικά η Γαλλία — χωρίς ποτέ η Ιταλία να εγκαταλείψει τις διεκδικήσεις της — και το 1881 η Τυνησία έγινε γαλλικό προτεκτοράτο. Είχε δεχθεί τη γαλλική προστασία αλλά δόλη ή διοίκηση μεταβιβαζόταν στα γαλλικά χέρια. Σιγά — σιγά η Τυνησία άρχισε να αποικίζεται από τους Γάλλους και να κατακτάται από τον

γαλλικό πολιτισμό. Στην πραγματικότητα δεν ήταν προτεκτοράτο, αλλά γαλλικά αποικία.

Το μεταπολεμικό αντιαποικιακό ρεύμα ήταν φυσικό να παρασύρει και την Τυνησία. Το 1950 ο Χαμπίμπ Μπουργκίμπα, ο δυναμικός εθνικιστής ηγέτης του κόμματος «Νέο Ντεστούρ» (Νέο Σύνταγμα) διαπίστωνε για πρώτη φορά το αίτημα της ανεξαρτησίας. Οι Γάλλοι τον συνέλαβαν και τον εξώρισαν: η φυλακή κι' η εξορία ήταν τα μέσα που χρησιμοποιούσαν οι αποικιοκρατικές δυνάμεις για να καταπνίξουν τα κινήματα ανεξαρτησίας στις αποικίες τους (παραδείγματα πρόχειρα ο Γκάντι, ο Νεχρού στις Ινδίες ο Γκρούμα στην Γκάνα, ο Κεννάτα στην Κένυα, ο βασιλιάς του Μαρόκου, ο Μπέν Μπέλλα στην Αλγερία, που όλοι του γνώρισαν τη φυλακή ή την εξορία ή και τις δύο). Ο Μπουργκίμπα έμεινε εξόριστος ως το 1955 όταν ο τότε πρωθυπουργός της Γαλλίας κ. Μαντές — Φράνς, ο ίδιος που είχε το θάρρος να τερματίσει τη γαλλική κατοχή στην Ινδοκίνα, αποφάσισε να χορηγήσει αυτοκυβέρνηση στην Τυνησία. Κάλεσε τότε τον Μπουργκίμπα και διαπραγματεύθηκε μαζί του. Ο Μπουργκίμπα αξίωσε την πλήρη ανεξαρτησία. Και τελικά την πέτυχε. Το 1956 η Τυνησία έγινε ανεξάρτητη, καθαιρούσε την έδωκε τον Μπέη της, που είχε γίνει οργανο των Γάλλων και υποδεχόταν σαν απελευθερωτή τον Μπουργκίμπα, που γύριζε από την εξορία για ν' αναλάβει την εξουσία.

Το νέο κράτος ανακηρύχθηκε δημοκρατία. Στις πρώτες βουλευτικές εκλογές το «Νέο Ντεστούρ» νίκησε θριαμβευτικά με συντριπτική πλειοψηφία κι' ο αρχηγός του, ο Μπουργκίμπα, έγινε πρωθυπουργός. Το 1957 εκλέχθηκε πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Η βάση της Μπιζέρτας

Η Γαλλοτυνησιακή συμφωνία που αναγνώριζε την ανεξαρτησία της Τυνησίας είχε δυό όρους που ο Μπουργκίμπα δεν είχε κατορθώσει να τους αποφύγει: ότι γαλλικά στρατεύματα θα παραμένουν στην Τυνησία κι' ότι η Γαλλία θα κρατούσε την αεροναυτική βάση της στη Μπιζέρτα. Τα γαλλικά στρατεύματα έμειναν στην Τυνησία γιατί είχε ήδη αρχίσει ο ανταρτοπόλεμος στην Αλγερία. Το 1958 γαλλικά αεροπλάνα — με πρωτοβουλία του γαλλικού αρχηγείου στην Αλγερία και χωρίς να έχει γνώση η γαλλική κυβέρνηση — βαμβάρδισαν το τυνησιακό χωριό Σακιέτ, στα αλγερινοτυνησιακά σύνορα, με τη δικαιολογία ότι εκπαιδεύονται εκεί Αλγερινοί αντάρτες και από τις βόμβες σκοτώθηκαν 72 άμαχοι Τυνησιοί.

Ο βομβαρδισμός αυτός προκάλεσε γενική εξέγερση κατά της Γαλλίας στην Τυνησία κι' ο πρόεδρος Μπουργκίμπα αξίωσε ν' αποχωρήσουν άμεσα τα γαλλικά στρατεύματα από το τυνησιακό έδαφος. Όταν, σε λίγους μήνες ανέλαβε την εξουσία στη Γαλλία ο Ντέ Γκώλλ, δέχθηκε αυτό το αίτημα κι' απέσυρε τις γαλλικές δυνάμεις από την Τυνησία — εκτός από την Μπιζέρτα. Η βάση αυτή ήταν ζωτικής στρατηγικής σημασίας για τη Γαλλία. Ο Μπουργκίμπα, μετά την αποχώρηση των γαλλικών δυνάμεων, πήρε αποκλειστικά φιλική θέση απέναντι στους Αλγερινούς εθνικιστές, επέτρεψε στους Αλγερινούς αντάρτες να εκπαιδεύονται στην Τυνησία και να κάνουν από αυτήν επιδρομές στην Αλγερία και φιλοξένησε στην Τύνιδα την αλγερινή επαναστατική προσωρινή κυβέρνηση του Φερχάτ Αμπάς. Οι Γάλλοι τότε έκλεισαν τα αλγερινοτυνησιακά σύνορα με ηλεκτροφόρα συρματοπλέγματα και σταμάτησαν έτσι την έπικοινωνία μεταξύ Αλγερίας και Τυνησίας.

Ο Μπουργκίμπα — που ήταν ο πιο φιλοδυτικός απ' όλους τους ηγέτες του αραβικού κόσμου και είχε έλθει γι' αυτό σε προσωπική ρήξη με τον πρόεδρο Μάσερ — αφιέρωσε όλες τις προσπάθειές του σε δυό σκοπούς: την οικονομική και κοινωνική πρόοδο της χώρας του και την υποστήριξη των Αλγερινών εθνικιστών. Τον περασμένο Φεβρουάριο συναντήθηκε με τον Ντέ Γκώλλ στο Ραμπουγιέ και προέτρεψε τις γαλλοαλγερινές διαπραγματεύσεις του Έδιαν. Διακήρυξε ότι ήταν φίλοι της Γαλλίας και η τυνησιακή αντιπροσωπεία στα Ηνωμένα Έθνη υποστήριζε πάντοτε τις δυτικές απόψεις.

Πώς, λοιπόν, ξέσπασε απότομα η μάχη της Μπιζέρτας;

Ο κύριος λόγος είναι η επιρροή του αραβικού εθνικισμού. Το Μαρόκο, όμως, μόλις απέκτησε την ανεξαρτησία του — μετά την Τυνησία — ζήτησε την κατάργηση των μεγάλων αμερικανικών αεροπορικών βάσεων, που είχαν ιδρυθεί στο έδαφός του τον καιρό της γαλλικής κατοχής. Και τελικά — πωλν από λίγο καιρό — έπειθε τις Ην. Πολιτείες να υπογράψουν συμφωνία που προβλέπει την πλήρη κατάργηση αυτών των βάσεων ως το 1962. Και οι Αλγερινοί εθνικιστές έχουν κηρυχθεί εναντίον των ξένων βάσεων στη Βόρεια Αφρική, γιατί τις θεωρούν απειλή για την ανεξαρτησία τους. Αλλά και οι άλλες αραβικές χώρες καταργούν ή μιά μετά την άλλη, τις ξένες βάσεις που υπήρχαν στα έδαφά τους. Αν ο Μπουργκίμπα δεν ζητούσε κι' αυτός από τους Γάλλους να εκκενώσουν τη βάση της Μπιζέρτας, θα φαινόταν «μαλακός» — όπως τον κατηγορούσαν ο Νάσερ κι' ο Κασέμ — και θα έξασθε.

νούσε την ηγετική θέση του στον αραβικό κόσμο, που την είχε ήδη κάνει επισφαλής ή φιλοδυτική πολιτική του.

Χαμπίμπ Μπουργκίμπα

ΕΤΣΙ ο Μπουργκίμπα αποφάσισε ν' αξιώσει την εκκένωση της Μπιζέρτας. Και την ευκαιρία του την έδωσαν οι ίδιοι οι Γάλλοι, που έστειλαν ενισχύσεις στη βάση της Μπιζέρτας χωρίς να ζητήσουν την έγκριση της τυνησιακής κυβέρνησης, μολονότι είχαν την υποχρέωση αυτή από τη συμφωνία για την Μπιζέρτα. Έτσι, μόλις έφθασαν οι γαλλικές ενισχύσεις, ο Μπουργκίμπα κάλεσε τους Τυνησίους σε συναγερμό, τους ζήτησε ν' αποκλείσουν τη βάση της Μπιζέρτας, ώστε ν' απομονωθεί η γαλλική φρουρά να πολιτορκηθεί και ν' αναγκασθεί τελικά ν' αποχωρήσει. Στον αποκλεισμό αυτόν η γαλλική φρουρά άπαντησε με τα όπλα και τα γεγονότα που επακολούθησαν — η «μάχη της Μπιζέρτας» με τις διεθνείς συνέπειές της — είναι πρόσφατα και γνωστά.

Τα γεγονότα αυτά έφεραν στο διεθνές προσκήνιο τον πρόεδρο Μπουργκίμπα. Ο Χαμπίμπ Μπουργκίμπα είναι 57 χρόνων. Είναι ο δημιουργός της σημερινής Τυνησίας και ένας από τους μεγαλύτερους ηγέτες που έχει γεννήσει ο αραβικός κόσμος στην εποχή μας. Παρά τον αδιάλλακτο εθνικισμό του — ο αγώνας για την ανεξαρτησία της χώρας του υπήρξε το έργο της ζωής του — ο Χαμπίμπ Μπουργκίμπα είναι γαλλοθρεμμένος και έχει καθαρά γαλλική καλλιέργεια. Έχει σπουδάσει στη Γαλλία, έχει νυμφευθεί Γαλλίδα και μιλά τα γαλλικά καλύτερα από τα αραβικά. Η σκέψη του, η νοοτροπία του είναι γαλλική. Και μολονότι ηγείται ενός κράτους που επίσημη θρησκεία του είναι η μουσουλμανική, ο ίδιος είναι άθεος. Πολλές φορές έχει έλθει σε σύγκρουση με τα αναχρονιστικά μουσουλμανικά στοιχεία της Τυνησίας. Το 1934 αποχώρησε από το τότε κύριο εθνικιστικό κόμμα, γιατί ήταν φανατικά μουσουλμανικό και έδρευε στο δικό του, το «Νέο Ντεστούρ» που έχει προοδευτικές τάσεις και δε στηρίζεται στο Κοράνι. Οι θρησκευτικές ιδέες του ήλθαν συχνά σ' αντίθεση με τον Ισλαμισμό Ζήτησε να καταργηθεί το Ραμαζάνι — η μουσουλμανική σαρακοστή — γιατί οι συνέπειές του είναι επιζήμιες για την παραγωγική δύναμη του λαού, θέλησε να χειραφετήσει τις γυναίκες και να τις απαλλάξει από τη δουλειά των Ισλαμικών νόμων και έθιμων και έφθασε μάλιστα στο σημείο να επιδιώξει να επιβάλει τον έλεγχο των γεννήσεων για ν' αντιμετωπίσει το δημογραφικό πρόβλημα. Οι ενέργειές του αυτές, ωστόσο, δεν μείωσαν τη δημοτικότητά του, που ήταν και μένει πάντοτε μεγάλη. Οι Τυνησιοί τον θεωρούν αναντικατάστατο και τον λατρεύουν. Η προοδευτική πολιτική του έχει να εκπολιτίζει την Τυνησία και να την αναπτύσσει έναντι οτά δυτικά πρότυπα. Η Τύνις, η πρωτεύουσα, είναι πραγματικά μιά δυτική πόλη. Το μεγάλο, όμως, όνειρο του Μπουργκίμπα είναι η ένωση του Μαγκρέμπ — του αραβικού δρόμου για τις τρεις

χώρες: Μαρόκο, Αλγερία, Τυνησία — σ' ένα κράτος, που θα έχει πληθυσμό από 25.000.000 κατοίκους και θ' αναλάβει την ηγεσία του αραβικού κόσμου. Αλλά για να γίνει αυτό πρέπει πρώτα να αποκτήσει η Αλγερία την ανεξαρτησία της και να φύγουν οι Γάλλοι από την Μπιζέρτα.

Μερικές πληροφορίες

Η ΤΥΝΗΣΙΑ βρίσκεται στην περιοχή της αρχαίας Καρχηδόνας και διαιρείται σε τρεις κύριες ζώνες: α) στην ακτή και στις εύφορες παράκτιες κοιλάδες β) στην όρεινη περιο-

Και οι γυναίκες δεν μένουν άμετοχες. Αφού πιά έχουν χειραφετηθεί, παίζουν σημαντικές πρωτοβουλίες στην εθνική ζωή της Τυνησίας. Στη φωτογραφία μιά ζωνή διαδήλωση από νεαρές Τυνησίες, που φοράντας έπιτα τη στρατιωτική στολή, πήραν μέρος κι' αυτές στη μάχη της Μπιζέρτας.

χί του κέντρου και γ) στη νότια έρημο. Ο βασικός πόρος της είναι η γεωργία, στην παράκτια ζώνη. Τα 3 πέμπτα των εξαγωγών της είναι τρόφιμα (φρούτα, ελαιόλαδο, χουρμάδες και κρασί). Τα μεταλλεύματα, πρό πάντων (φωσφορούχα απαραίτητα για τα λιπάσματα) αντιπροσωπεύουν το ένα τέταρτο της αξίας των εξαγωγών. Το κλίμα ποικίλλει: από εύκρατο μεσογειακό στην ακτή ως τροπικό ζεστό στη νότια έρημο και ψυχρό στο όρεινό κέντρο. Ο πρόεδρος Μπουργκίμπα έχει εγκαινιάσει μιά εκστρατεία για αναδάσωση που θα σταματήσει την αποψίλωση του εδάφους και θα συντελέσει στην ευημερία των χωρικών.

Η Τυνησία έχει 4 εκατομμύρια κατοίκους. Η πλειοψηφία τους είναι Άραβες και Βέρβεροι. Υπάρχουν όμως και 150 χιλιάδες Γάλλοι και 60 χι-

λιάδες Ιταλοί άποικοι, που κατοικούν κυρίως στις πόλεις (από τους 40 χιλ. κατοίκους της Μπιζέρτας οι 7 χιλιάδες είναι Γάλλοι: και είναι ελεύθεροι επαγγελματίες έμποροι και επιχειρηματίες).

Ο τυνησιακός εθνικισμός αποσχίστηκε αποφασιστικά από τον παλιό μουσουλμανικό τρόπο ζωής όταν ανέλαβε την ηγεσία του ο Μπουργκίμπα. Το αρχικό εθνικιστικό κόμμα, το «Ντεστούρ», ήταν βασικά θρησκευτικό: μουσουλμανικό. Ο τυνησιακός εθνικισμός τείνει σήμερα να εισαγάγει το δυτικό τρόπο ζωής στην Τυνησία. Είναι ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτο πόσο γρήγορα αλλάζει η θέση των γυναικών. Όταν η χώρα του έγινε ανεξάρτητη, ο Μπουργκίμπα ανήγγειλε: «Στο εξής και σεις,

οι γυναίκες, είστε επίσης ελεύθερες — ελεύθερες από την ανδρική κυριαρχία». Οι Τυνησίες έχουν τώρα το δικαίωμα να ψηφίζουν και νόμιμη ισότητα με τους άνδρες. Η πολυγαμία — τα χαρέμια — έχει απαγορευθεί και ο πατροπαράδοτος μουσουλμανικός φερετζές εξαφανίζεται.

Τα οικονομικά προβλήματα είναι σημαντικά. Υπάρχει μόνιμη ανεργία και σοβαρότατο πρόβλημα δημιουργείται από την επιτακτική ανάγκη ν' αντικατασταθεί το γαλλικό κεφάλαιο που εγκατέλειψε την Τυνησία όταν έγινε ανεξάρτητη.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν χορηγήσει οικονομική βοήθεια 165 εκατομμύρια δολάρια στην Τυνησία υπό μορφή δωρεών, δανείων και τεχνικής βοήθειας από το 1957 ως τώρα. Υπάρχει επίσης ειδική έμπορική γαλλοτυνη-

σιακή συμφωνία, που προβλέπει προνομιακή εισαγωγή γαλλικών εμπορευμάτων στην Τυνησία και την αγορά από την Γαλλία ωρισμένων τυνησιακών προϊόντων σε τιμές ανώτερες από αυτές που ισχύουν στη διεθνή αγορά.

Τα πετρέλαια της Σαχάρας

ΕΚΤΟΣ από την Μπιζέρτα, η Τυνησία διεκδικεί από τη Γαλλία μια άλλη περιοχή της Σαχάρας, που γειτονεύει με τις εκεί γαλλικές πετρελαιοπηγές. Η διεκδίκηση αυτή δημιουργεί ζήτημα όξύτερο κι' από τη διένεξη της Μπιζέρτας. Ο πρόεδρος Μπουργκίμπα για να πιέσει τη Γαλλία, πήρε ένα σημαντικότατο μέτρο: απέκλεισε το μεγάλο γαλλικό πετρελαιογώδο που διοχετεύει τα πετρέλαια της Σαχάρας στον τυνησιακό λιμένα Λα Σκίρα, στον κόλπο του Γκαμπές. Και συνάμα κατάσχεσε τις γαλλικές εγκαταστάσεις στο τέρμα του πετρελαιογώδου, στη Λα Σκίρα. Ο πετρελαιογώδος αυτός διαχέτευε 25.000 τόνους πετρελαίου κάθε μέρα — δηλαδή τα δυο πέμπτα του συνολικού ποσού πετρελαίου που καταναλώνει κάθε μέρα η Γαλλία. Ο αποκλεισμός του πετρελαιογώδου είναι βαρύτατο πλήγμα για την γαλλική οικονομία και προκαλεί τεράστιες ζημιές στις γαλλικές εταιρείες που εκμεταλλεύονται τις πετρελαιοπηγές του Έτζελέ και του Ζαζαΐτιν στη Σαχάρα. Αν συνεχισθεί η γαλλο-τυνησιακή διένεξη, η Γαλλία θ' αναγκασθεί να κατασκευάσει νέο πετρελαιογώδο — από το έδαφος της 'Αλγερίας — για να διοχετεύονται στη Μεσόγειο τα πετρέλαια του Έτζελέ και του Ζαζαΐτιν. 'Αλλά κι' η Τυνησία θα χάσει σημαντικό έσοδο, γιατί εισπράττει ένα ποσό για κάθε τόννο πετρελαίου που διοχε-

τεύεται από το έδαφός της.

Αυτά είναι τα στοιχεία που βοηθούν να καταπονησθούν για τη γαλλο-τυνησιακή διένεξη. Οι διεθνείς συνέπειες της «μάχης της Μπιζέρτας» αρχίζουν ήδη να γίνονται αισθητές. Η φιλοδυτική Τυνησία απομακρύνεται από τη Δύση — που την ταυτίζει με τη Γαλλία — και συνεργάζεται τώρα στενότερα με τις άλλες αραβικές χώρες που πριν δεν ακολουθούσαν την ουδετερόφιλη ή και αντιδυτική πολιτική της. Η συμμάχια της Τυνησίας με τους 'Αλγερινούς εθνικιστές γίνεται πιο στενή και στην περίπτωση που θα ναυαγήσουν οι γαλλοαλγερινές διαπραγματεύσεις, οι αντίπαροι της 'Αλγερίας θα μπορούν να υπολογίζουν σε ενεργό τυνησιακή βοήθεια. Και γενικότερα η αραβική Βόρεια 'Αφρική — Μαρόκο, 'Αλγερία, Τυνησία — αισθάνεται τώρα ότι είναι ένωμένη έναντι της Γαλλίας. Και ένωμένη, μπορεί να διεκδικήσει έντονα τη φυσική προέκτασή της προς νότο, τη Σαχάρα — και τις πετρελαιοπηγές της που παράγουν τώρα 25 εκατομμύρια τόννους πετρέλαιο το χρόνο.

Η Μπιζέρτα έχει δημιουργήσει, με την τελευταία περιπλοκή της απειλητικά προβλήματα για τη Γαλλία. Θα λυθούν άραγε ειρηνικά τα προβλήματα αυτά και θα ξαναπάρει η Γαλλία την προνομιακή θέση της στη Βόρεια 'Αφρική; Η θά δυνθούν ακόμα περισσότερο και θα απολήξουν σε σοβαρότερη σύγκρουση, με άπρόβλεπτες διεθνείς συνέπειες; Κανένας δεν μπορεί να κάνει ασφαλή πρόβλεψη. Μόνο οι εξελίξεις των προσεχών ημερών μπορούν ν' απαντήσουν στα ερωτήματα αυτά, από τα οποία εξαρτάται ίσως η ειρήνη του κόσμου.

ΕΙΔΙΚΟΣ

Μαδελε'ολι

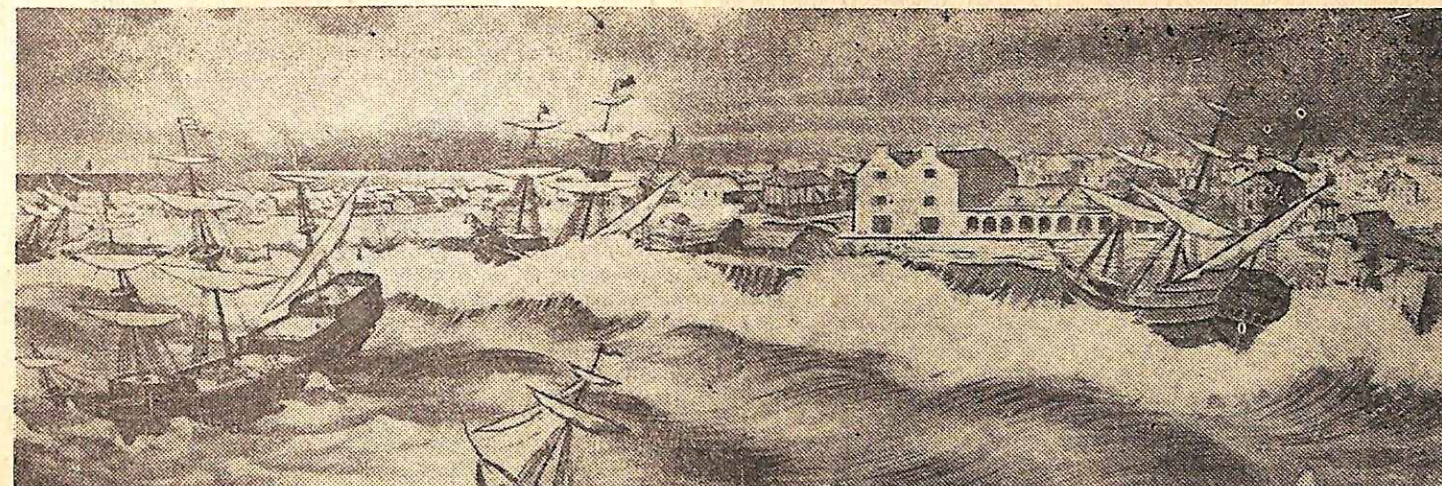
Ένας 'Αργεντινός γιατρός ανέκάλυψε πρόσφατα πως η γύρη των λουλουδιών, και ιδιαίτερα του ήλιου, προκαλεί αίσθητη πτώση της αρτηριακής πίεσης. Η γύρη αυτή δεν πρέπει να μαζεύεται απ' ευθείας από τα λουλούδια, αλλά στην εϊσοδο της κυψέλης, από τα πόδια των μελισσών που τη μεταφέρουν για να την αποθηκεύσουν. Στο σώμα της μέλισσας, η γύρη έχει ύποστει κάποια χημική αλλοίωση που την απαλλάσσει από το σκληρό της περιβλημα και την κάνει πιο εύπεπτη.

Μια ομάδα επιστημονικών συνεργατών του Ινστιτούτου γεωλογίας και ορυκτολογίας της 'Ακαδημίας 'Επιστημών της Σοβιετικής 'Ενώσεως ανέκάλυψε ένα καινούργιο ορυκτό. Προς τιμήν του πρώτου Σοβιετικού κοσμοναύτη, οι επιστήμονες το ώνόμασαν «γκαγκαρινίτη». Με την ονομασία αυτή θα καταχωρηθεί σε όλους τους ορυκτολογικούς καταλόγους και τα εγχειρίδια του κόσμου. Ο γκαγκαρινίτης είναι ορυκτό που αποτελείται κατά το ήμισυ από σπάνια στοιχεία, εκ των οποίων πολλά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κατασκευή διαστημοπλοίων. Το ορυκτό βρέθηκε σε διάφορα κοιτάσματα της Σοβιετικής 'Ενώσεως.

Ο 'Αμερικανός δρ Στόρ, της ιατρικής σχολής του 'Ορεγκον, κατασκεύασε μια τεχνητή βαλβίδα της καρδιάς. Οι καρδιακές βαλβίδες χωρίζουν τις διάφορες κοιλότητες του μυοκαρδίου και ρυθμίζουν την κυκλοφορία του αίματος. Πολλές παθήσεις της καρδιάς οφείλονται στην σκλήρυνση ή την απόφραξη των βαλβίδων. Η τεχνητή βαλβίδα του δρος Στόρ δοκιμάστηκε μ' επιτυχία σε περιπτώσεις στενώσεως της μιτροειδούς.

Στο ναύσταθμο της Τουλώνος καθελκύθηκε το «περδασθίσκαφος» Β. 1100 με το οποίο οι Γάλλοι λογαριάζουν να φτάσουν σε βάθος ένδεκα χιλιομέτρων.

Τρεις επιστήμονες του έβραϊκού πανεπιστημίου της 'Ιερουσαλήμ κατασκεύασαν αυτοκίνητο που κινείται με ηλικιακή ενέργεια. Το αυτοκίνητο είναι δυνατόν να μπει σε 5 'ΐππων.

Ο καταποντισμός του Πόρτ Ρουαγιάλ, από μια χαλκογραφία της εποχής. Έπειτα από το φοβερό σεισμό, τα κύματα εισβάλλουν στο λιμάνι και τα πλοία υψώνονται πάνω από τα κτίρια.

ΚΑΤΑΠΟΝΤΙΣΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ

Θρύλοι γύρω από θαλασσινές τραγωδίες και ιστορική πραγματικότητα.

Στον αγώνα κατά των στοιχειών της φύσεως ο άνθρωπος δέ βγαίνει πάντα νικητής. Η θάλασσα δεν καταβρ' χθίζει μονάχα τα καράβια: Συχνά τ' αφρισμένα κύματα καταποντίζουν ολόκληρες πολιτείες, που μπαίνουν στην περιοχή του θρύλου και εξάπτουν την ανθρώπινη φαντασία. Οι έρευνες της υποβρύχιας αρχαιολογίας μ'ς άπεκά υψαν μερικές από τις τραγικές καταστροφές...

ΟΤΑΝ διαβάσουμε για τα εύρηματα της υποβρύχιας αρχαιολογίας, είναι αδύνατον να μη σκεφθούμε αυτές τις θρυλικές καταποντισμένες πολιτείες. Φανταζόμαστε όνειρεμένα παλάτια που ανάμεσά τους φωλιάζουν τα πλάσματα της θάλασσας. Βλέπουμε πλατείες λεωφόρους στρωμένους με φύκια, που η άκρη τους χάνεται στο ήμισυ του βυθού... Παρόμοιες εικόνες διαγείρουν την ανθρώπινη φαντασία εδώ και χιλιάδες χρόνια. Ένας από τους αρχαιότερους και γνωστότερους θρύλους μ'ς λέει για το χαμένο βασίλειο της 'Ατλαντίδας.

Πριν από 2300 χρόνια ο Πλάτων έγραψε για το μεγάλο νησί του 'Ατλαντικού που βρισκόταν πέρα από τις Στήλες του 'Ηρακλέους. Οι άνθρωποι ζούσαν εκεί οργανωμένοι σε μιαν ιδέωδη κοινωνία. Η χώρα ήταν πλούσια κι' ευτυχισμένη.

Οι βασιλείς της 'Ατλαντίδας κυριαρχούσαν πέρα από το νησί τους, στην 'Αφρική και στην Εύρωπη, άλλ' όταν ξεκίνησαν για να κατακτήσουν την 'Ελλάδα, ο αθηναϊκός στρατός απέκρουσε την εισβολή. Έγινε μια μεγάλη μάχη και οι 'Ατλαντες νικήθηκαν από τους 'Αθηναίους, οι οποίοι καταδίωξαν τους έχθρους ως τη χώρα τους.

Αλλ' όταν οι 'Ελληνες αποβιβάστηκαν στην 'Ατλαντίδα κι' ετοιμάσθηκαν να τη λεηλατήσουν, συνέβη μια μεγάλη καταστροφή. Η χώρα συγκλονίστηκε από σεισμούς. Η θάλασσα υψώθηκε και τα κύματα καταβρόχθισαν τη στεριά. Τότε ολόκληρος ο ελληνικός στρατός σε μια κακή μέρα και σε μια κακή νύχτα καταποντίστηκε μαζί με την ήπειρο της 'Ατλαντίδας, που εξαφανίστηκε για πάντα κάτω από τα κύματα...

Από την εποχή του Πλάτωνα οι άνθρωποι συζητούν για την ιστορική βασιμότητα του θρύλου. Αν η 'Ατλαντίδα υπήρξε κάποτε, οι αρχαιολόγοι θα μπορούσαν να την εντοπίσουν. Το πρόβλημα είναι αρκετά ενδιαφέρον και αξίζει μια προσεκτική μελέτη του μύθου και των θεωριών που διατυπώθηκαν για να τον ερμηνεύσουν.

Ο ΠΛΑΤΩΝ μ'ς λέει πως οι 'Ελληνες δεν είχαν γραπτά ιστορικά μαγνητίζοντάς τους για τον πόλεμο μεταξύ των 'Ατλάντων και 'Αθηναίων, καθώς και για την καταστροφή που έπρεπε να έλθει. Την ιστορία αυτή ο Πλάτων ισχυρίζεται ότι την άκουσε από τους Αιγυπτίους ιερείς.

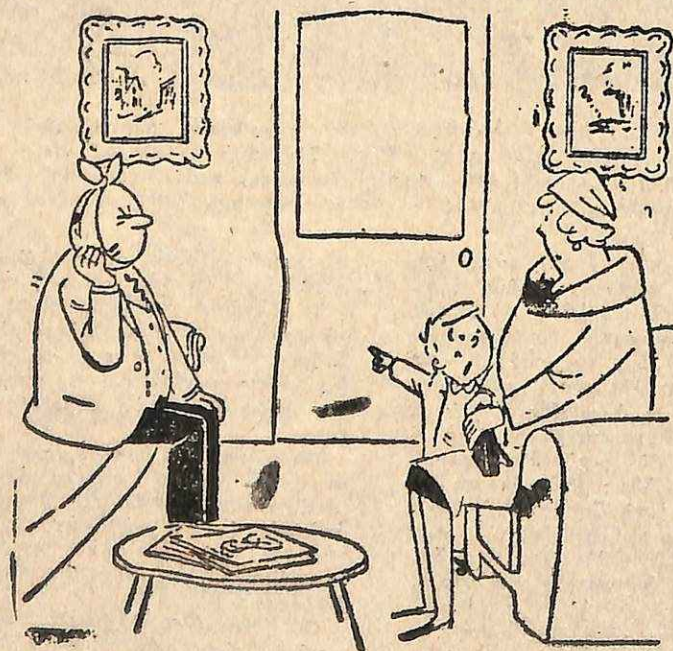
Σύμφωνα με την αιγυπτιακή παράδοση, η 'Ατλαντίδα καταποντίστηκε γύρω στο 7000 π. Χ., δηλαδή κάπου έξη χιλιάδες χρόνια πριν από την αρχή του ελληνικού πολιτισμού. Αν οι χρονολογίες αυτές είναι ακριβείς, τότε ο πόλεμος μεταξύ 'Ατλάντων και 'Αθηναίων πρέπει να είναι φανταστικός.

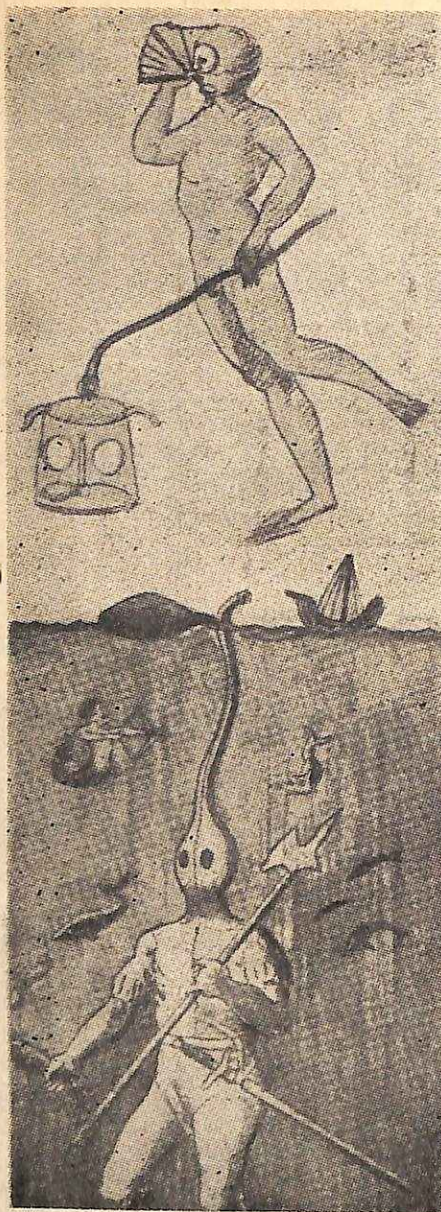
Η Μάριον Λίνκ, σύζυγος του αρχαιολόγου Έντ Λίνκ, χρησιμοποιεί έναν ηλεκτρονικό ανιχνευτή για την ανακάλυψη αρχαίων αντικειμένων στο βυθό της θάλασσας κατά την εξερεύνηση των ερειπίων της Καισαρείας.

Εχουν γραφεί πάνω από 25.000 βιβλία και άρθρα σχετικά με την 'Ατλαντίδα. Μια από τις πιο εξωφρενικές θεωρίες είναι πως η 'Ατλαντίδα ήταν ένα κομμάτι της Γης που αποσπάστηκε σε κάποια ηφαιστειακή έκρηξη κι' εκσφενδονίστηκε στο Διάστημα για να γίνει... Σελήνη. 'Αλλ' οι γεωλόγοι και οι αστρονόμοι μ'ς βεβαιώνουν ότι το φεγγάρι σχηματίστηκε δισεκατομμύρια χρόνια προτού εμφανισθούν άνθρωποι στη Γη.

Μια λογική εξήγηση του μύθου είναι πως η 'Ατλαντίδα δεν ήταν άλλη από την Κρήτη. Οι Αιγύπτιοι διατηρούσαν εμπορικές σχέσεις με την Κρήτη την εποχή της ακμής του μινωικού πολιτισμού και τα κρητικά καράβια έφθαναν ως τις αιγυπτιακές ακτές μεταφέροντας εμπορεύματα.

Μαμά, γιατί ο γιατρός του φόρεσε ανάποδα το καπέλλο;

Οι άνθρωποι προσπαθούσαν ανέκαθεν να κατέβουν στα βάθη της θάλασσας για να ανακαλύψουν χαμένους θησαυρούς. Αυτά τα σχέδια του 16ου και του 17ου αιώνα δείχνουν τα σκάφη που ονειρεύονται οι δύτες της εποχής.

τημία αυτό της ζωής συνέβη πριν από εκατομμύρια χρόνια, προτού εμφανισθούν οι άνθρωποι πάνω στη Γη.

Η πιο πρόσφατη θεωρία για την 'Ατλαντίδα' οφείλεται στον καθηγητή Γαλανόπουλο, του πανεπιστημίου 'Αθηνών, που υποστηρίζει πως η 'εξαμένη ήπειρος' βρισκόταν στο Αιγαίο και καταποντίστηκε από τις εκρήξεις του ήφαιστειού της Σαντορίνης. Η Θήρα και τα γύρω νησιά είναι τα υπολείμματα της 'Ατλαντίδος'.

ΕΝΑΣ άλλος μύθος που επιβεβαιώνει τις ημέρες μας είναι το 'εσάβειο του Τζ'. Σύμφωνα με τους γαλλικούς θρύλους, υπήρχε κάποτε ένα μεγάλο νησί στον 'Ατλαντικό', πέρα από τις ακτές της Βρετανίας, αλλά καταποντίστηκε ξαφνικά στον πέμπτον αιώνα μ. Χ. Οι χωρικοί της Βρετανίας ισχυρίζονται ότι, σε όριζόμενες περιπτώσεις, ακούγουν τις καμπάνες του καταποντισμένου καθεδρικού ναού.

Αν και πολλές απόψεις έχουν γίνει για να εντοπισθεί το 'εσάβειο του Τζ' δεν έχει βρεθεί μέχρι σήμερα ούτε ίχνος από τη χαμένη πολιτεία. Δεν υπάρχει αμφισβησία πως οι σχετικοί θρύλοι δεν έχουν ιστορική βάση. 'Αλλ' έστω κι αν υπήρχαν καταποντισμένα ερείπια σ' αυτή την περιοχή, θα ήταν πολύ δύσκολο να εντοπισθούν, γιατί ο βυθός της θάλασσας άνοιχτά της Βρετανίας είναι μια ζούγκλα από φύκια.

Η Καταποντισμένη ελληνική πόλη της Ελικής, σ.η. θόρεα αυτή της Πελοποννήσου, δεν είναι μυθική. Κατεστράφη σ' ένα φοβερό σεισμό τον χειμώνα του 373 π. Χ.

Σύμφωνα με την αφήγηση του ιστορικού Διοδώρου του Σικελιώτου, που έζησε τον πρώτο αιώνα, π. Χ., η καταστροφή συνέβη τη νύχτα και ήταν τόσο απάνταχο, ώστε ο πληθυσμός δεν πρόφτασε να σωθεί. Οι περισσότεροι καταπλακώθηκαν από τα σπύτια που κατέρρευσαν με την πρώτη σεισμική δόνηση, άλλ' όταν ξημέρωσε, μερικοί κατάφεραν να βγούν από τα ερείπια και νόμισαν ότι σώθηκαν. Έκείνη όμως τη στιγμή αντιμετώπισαν μια τρομερότερη καταστροφή: Η θάλασσα φούσκωσε ξαφνικά και τ' αφοσμένα κύματα ώρμησαν πάνω στην ερειπωμένη πολιτεία καταλύοντας τους δρόμους και τους γύρω αγρούς και πνίγοντας αμέλιγκτα όλους τους κατοίκους της Ελικής που είχαν σωθεί από το σεισμό.

Οι Έλληνες της εποχής εξήγησαν την καταστροφή ως εκδήλωση της οργής του Ποσειδώνος. Ο θεός της θάλασσας ήταν θυμωμένος επειδή ο πληθυσμός της Ελικής δεν έδειχνε τον απαιτούμενο σεβασμό με προσευχές και θυσίες στους ιερούς θεμούς του.

Το 1950 τέσσερις Γάλλοι δύτες, σε συνεργασία με τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή των 'Αθηνών, προσπάθησαν να εξερευνήσουν την περιοχή της καταποντισμένης Ελικής. Οι προσπάθειές τους απέτυχαν. Το νερό της θάλασσας ήταν πολύ και η ορατότητα μηδέν, γιατί τα γύρω ποτάμια κατεβάζουν άφθονη λά-

στη που συσσωρεύεται πάνω στα ερείπια της Ελικής και τα θάβει κάθε χρόνο πιο βαθιά.

Πρόσφατα, ο καθηγητής Μαρινάτος εξερευνήσε την περιοχή της αρχαίας Ελικής και τώρα είναι βέβαιος ότι βρήκε τα ίχνη της χαμένης πολιτείας ή όποια κατά τη γνώμη του, δεν είναι πια καταποντισμένη αλλά θαμμένη.

Σύμφωνα με τις ιστορικές μαρτυρίες η Ελική ήταν χτισμένη πολύ κοντά στην ακτή. 'Αλλ' οι γεωλόγοι μās βεβαιώνουν πως η λάσπη που μεταφέρεται από τα ποτάμια στη θάλασσα συσσωρεύεται βαθμιαία κι' εκτείνεται τις ακτές κατά ένα μέτρο το χρόνο.

Επειτα από δυο χιλιάδες χρόνια, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του καθηγητή Μαρινάτου, η Ελική, που ήταν άλλοτε καταποντισμένη, τώρα είναι θαμμένη κάτω από ένα παχύ στρώμα ύψους, έφ' όσον ή στεριά εκτείνεται συνεχώς. 'Αλλ' ακόμη και με τα σύγχρονα τεχνικά μέσα, οι ανασκαφικές έρευνες της περιοχής θα ήταν υπερβολικά δαπανηρές. 'Υπάρχει στεριά πάνω από την Ελική, αλλά τα ερείπια θα βρίσκονται ασφαλώς κάτω από το επίπεδο της θάλασσας. Έτσι, οι αρχαιολόγοι θα πρέπει όπωσδήποτε να εργασθούν κάτω από το νερό.

Ωστόσο, δεν αποκλείεται να γίνουν κάποτε ανασκαφές στην Ελική, που θα επισκιάσουν ακόμα και τα εδορήματα της Πομπηίας και θα ρίξουν καινούργιο φως στην ιστορία του ελληνικού Χρυσού Αιώνα.

ΣΤΗΝ άγνη έλωδη παραλία του Φόρ στο Μέρ, στη μεσημβρινή ακτή της Γαλλίας, οι αρχαιολόγοι εξερεύνησαν τα καταποντισμένα ερείπια μιας

Ο έρασιτέχνης αρχαιολόγος Έντ Λίνκ, μετά την εξερεύνηση του Πόρτ Ρουαγιαλ, ωργάνωσε μιά αποστολή για την εξερεύνηση των καταποντισμένων ερειπίων της Καισαρείας. Στη φωτογραφία, ο Λίνκ μ' έναν άμφορέα που ανασύρθηκε από το βυθό.

ρωμαϊκής επαύλεως. Οι υποβρύχιες ανασκαφές άρχισαν το 1948 και τελείωσαν τέσσερα χρόνια αργότερα.

Το τοπωνύμιο Φόρ στο Μέρ σημαίνει δρυγμα στη θάλασσα. Σύμφωνα με τις ιστορικές μαρτυρίες και τις τοπικές παραδόσεις, ο Ρωμαίος στρατηγός Μάριος έχτισε την πόλη γύρω στο 100 π. Χ. και άνοιξε μιά διώρυγα για να συνδέσει τον πεταμό Ροδανό με τη Μεσόγειο. Ο Μάριος έχτισε την πόλη σ.η. θέση ενός μικρού χωριού που υπήρχε εκεί από την εποχή του Χαλκού.

Ταύτη ρωμαϊκή κυριαρχία το Φόρ αναπτύχθηκε σε πλούσιο λιμάνι που συνδεόταν με τον Ροδανό και ήταν η αφετηρία τριών δρόμων που ώδηγοῦσαν στο εσωτερικό της Γαλλίας. Το λιμάνι πλούτισε χάρη στο διαμετακομιστικό εμπόριο. Την εποχή εκείνη, κάποιος από τους κατοίκους της πόλεως έχτισε μιά βίλλα κοντά στην ακτή. Πρέπει να ήταν κάποιος πλούσιος έμπορος ή έφοπλιστής, όπως δείχνουν τα μεγαλοπρεπή ερείπια της επαύλεως.

Με την παρακμή της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, το Φόρ άρχισε επίσης να παρακμάζει. Πολλοί από τους εμπόρους και τους έφοπλιστές μετακόμισαν στη γειτονική Μασσαλία. Στα μεσαιωνικά χρόνια δεν είχε απομείνει εκεί παρά ένα ψαράδικο χωριό.

Στους αιώνες που ακολούθησαν σημειώθηκε μιά βαθμιαία γεωλογική μεταβολή. Η στεριά έπαθε καθίζηση και η θάλασσα τη σκέπασε. Οι εκβολές του Ροδανού μετακινήθηκαν και η λάσπη κάλυψε τα ερείπια του Φόρ, που βρισκόταν κιάλας κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Στον εικοστό αιώνα, το Φόρ στο Μέρ έγινε τόπος θερινής διαμονής των κατοίκων της Μασσαλίας. Τότε ανακαλύφθηκαν από τους κολυμβητές ίχνη ρωμαϊκών κτισμάτων κάτω από το νερό και οι Γάλλοι αρχαιολόγοι αποφάσισαν να εξερευνήσουν συστηματικά την περιοχή αυτή. Τα ερείπια της ρωμαϊκής επαύλεως ανακαλύφθηκαν σε σχετικά μικρό βάθος, κάτω από ένα στρώμα λάσπες, και βρέθηκαν ανάσκαφικά αντικείμενα, οικιακά σκεύη, έργα τέχνης κλπ. που φυλάσσονται σήμερα σ' ένα μουσείο του Φόρ στο Μέρ.

ΤΟ Πόρτ Ρουαγιαλ, το σπουδαιότερο λιμάνι της Τζαμαίκας στις Αντίλλες, άγγλική κτήση από το 1665, είχε τη φήμη πως ήταν η πιο ευφραμένη πολιτεία του κόσμου. Οι κάτοικοι του ανήκαν σε πολλές εθνικότητες, άλλ' είχαν ένα κοινό χαρακτηριστικό: Ήταν όλοι φυγόδικοι που εύρισκαν άσυλο σ' αυτό το λιμάνι της ανομίας και της διαφθοράς.

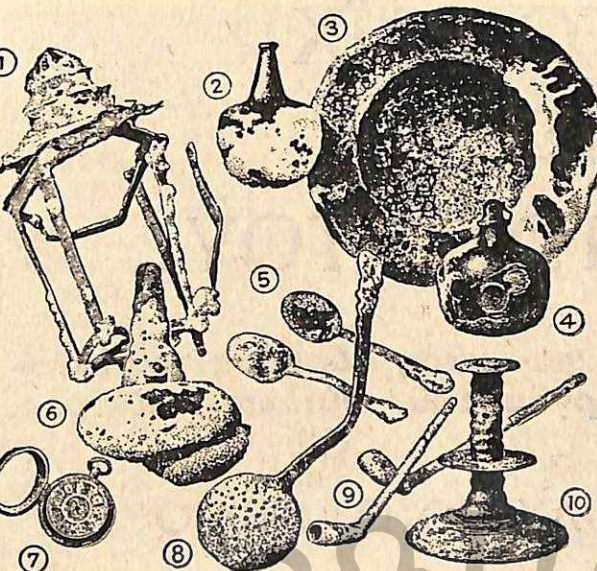
Το Πόρτ Ρουαγιαλ ήταν το κέντρο του διεθνούς δουλεμπορίου και ο παράδεισος των πειρατών. Είχε φτάσει στο απόγειο της ακμής του την εποχή του διάσημου πειρατή Χένρυ Μόργκαν που χρησιμοποίησε το λιμάνι και τις δυνάμεις ακτής του ως δρομήριο για τις πειρατικές επιχειρήσεις του κατά των Ισπανικών πόλεων της Καραϊβικής.

Παρά την δημοφή γεωγραφική του θέσης, το Πόρτ Ρουαγιαλ ήταν μιά βρωμερή πανάσχημη πολιτεία, χτισμένη σε μιά αμμουδιά λουρίδα εδάφους που εκτεινόταν στη θάλασσα. Τα πλυνθόκτιστα σπίτια

της δεν είχαν γερά θεμέλια.

Η δραματική καταστροφή του Πόρτ Ρουαγιαλ συνέβη στις 7 Ιουνίου 1692. Λίγο πριν από μεσημέρι το έδαφος άρχισε να τραντάζεται. Την πρώτη σεισμική δόνηση ακολούθησε μιά δεύτερη και μιά τρίτη. Χιλιάδες άνθρωποι βγήκαν στους δρόμους πανικόβλητοι χωρίς να ξέρουν πού θα βρουν καταφύγιο.

Ένα πλήθος ανδρών, γυναικών και παιδιών συγκεντρώθηκαν στην εκκλησία του Αγίου Παύλου για να προσευχηθούν, άλλ' οι προσευχές τους έγιναν κραυγές τρόμου καθώς είδαν το πανύψηλο καμπαναριό να καραβεί πάνω στα κεφάλια τους. Από μακριά έρχόταν ή βοή των κατολισθήσεων από τα γύρω βουνά. Ο ούρανός έγινε κοκκινωπός και ο ήλιος κρύφθηκε πίσω από σύννεφα αποπνικτικής σκόνης. Χαράδρες άνοιξαν άπροσδόκητα στο έδαφος καταπίνοντας τα σπίτια και τους ανθρώπους.

Αντικείμενα που βρέθηκαν στις υποβρύχιες ανασκαφές του Πόρτ Ρουαγιαλ: 1, χάλκινο φανάρι, 2, μπουκάλια του κρασιού, 3, χάλκινο πιάτο, 4, μπουκάλια, 5, κουτάλια, 6, μπουκάλια, 7, ρολόι της στέπης, 8, κουτάλια, 9, πήλινες πίτες, 10, κρητόγιο

Ακολούθησε μιά νέα σεισμός: Ένα παλιόριον κύμα ώρμησε από τη θάλασσα προς την πόλη, υψώνοντας τα καράβια του λιμανιού πάνω από τις στέγες των σπιτιών.

ΤΗΝ άλλη μέρα ο 'Ήλιος ανέτειλε φωτίζοντας μιά σσηνή ολέθρου. Τα δύο τρίτα του Πόρτ Ρουαγιαλ είχαν εξαφανισθεί για πάντα κάτω από τη θάλασσα και χιλιάδες ανθρώπων είχαν πνιγεί.

Στα χρόνια που ακολούθησαν το Πόρτ Ρουαγιαλ, ανασυγκροτήθηκε αλλά δεν έφτασε ποτέ στην παλιά του ακμή. Το διοικητικό και το εμπορικό κέντρο μετακινήθηκαν ψηλότερα, σε στερεώτερο έδαφος. Η νέα πόλη ονομάστηκε Κίνγκστον.

Επί χρόνια οι φαρδές της Τζαμαίκας αφηγούνται φανταστικές ιστορίες για τα περασμένα μεγαλεία της Πόρτ Ρουαγιαλ και ισχυρίζονται ότι βλέπουν τα ερείπια των σπιτιών και των εκκλησιών του κάτω από το νερό. Στην πραγματικότητα, τα ερείπια δεν είναι μόνο καταποντισμένα, αλλά και θαμμένα κάτω από ένα παχύ στρώμα λάσπης και μέχρι πριν από λίγα χρόνια κανείς δεν ήξερε ακριβώς πού βρίσκονται.

Το 1956 ο έρασιτέχνης αρχαιολόγος Έντ Λίνκ και η γυναίκα του ήρθαν με τα κατάλληλα όργανα και κατάφεραν να σκάψουν μιά δοκιμαστική τάφρο στις λάσπες του βυθού. Έτσι ανέκάλυψαν τα πρώτα καταποντισμένα ερείπια του Πόρτ Ρουαγιαλ. Το 1959, ο Λίνκ, με το ειδικά εξοπλισμένο πλοίο του 'Ση Ντάιβερ' ωργάνωσε μιά μεγάλη αρχαιολογική έπιχειρήση που χρηματοδοτήθηκε από διάφορα ιδρύματα.

Ο Λίνκ κατέστρωσε ένα σχέδιο της παλιάς πόλεως, με τη βοήθεια του όποιου μπόρεσε να εντοπίσει τους σπουδαιότερους δρόμους και τα μεγάλα δημόσια κτίρια. Οι υποβρύχιες ανασκαφές άρχισαν στην περιοχή όπου υπεΐθετο πως υπήρχαν οι μεγάλες βασιλικές αποθήκες του λιμανιού. 'Αλλ' έπειτα από μερικές ημέρες άκαρπων αναζητήσεων, οι έρευνες μεταωπίστηκαν σ' ένα άλλο σημείο. Απτή τη φορά οι δύτες άρχισαν ν' ανεβάζουν διά-

φορα αντικείμενα, κυρίως μαγειρικά σκεύη, και από διάφορες ενδείξεις διαπιστώθηκε πως είχαν πέσει στην κοιλίνα ενός πανδοχείου που ανήκε σε κάποιον Τζέιμς Λίττον. Πιο πέρα ανακαλύφθηκε το σπίτι ενός έφοπλιστή που είχε και μιά αποθήκη γεμάτη όπλα, μεταξύ των οποίων και κανόνια! Φαίνεται πως ο κύριος αυτός είχε αναλάβει τον έξοπλισμό των πειρατικών.

Η πιο ενδιαφέρουσα ανακάλυψη ήταν ένα μπρούτζινο ρολόι της στέπης, πολύ καλά διατηρημένο. Ένα στρώμα κοραλλιών είχε καλύψει την επιφάνειά του. Κάτω από αυτό το προστατευτικό στρώμα οι όσμημένοι αριθμοί των ώρων ήταν εδιδάκτοι και τα γρανάζια στο εσωτερικό του ήταν ανέπαφα. Μόνον οι σιδερένιοι δείκτες έλειπαν, για λ το μέταλλο είχε άποσυνταθεί πάνω στην πλάκα του ρολογιού: Η ώρα ήταν δώδεκα παρά 17 λεπτά — ή ώρα του δέλερου! Το ρολόι είχε σκαματιστεί την ώρα που ο κάτοχος του πνίχθηκε κάτω από τ' αφοσμένο παλιόριον κύμα που σάφωσε το λιμάνι της διαφθοράς.

“ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΡΑΪΧ Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ Η ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ,,

‘Ο κυκλοφοριακός δόρυβος του ιστορικού έργου του Ουίλλιαμ Σάϊρερ.

ΕΝΑ ΠΟΛΥΚΡΟΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

● “Ενα βιβλίο θριαμβεύει τις τελευταίες εβδομάδες σ’ όλο τον κόσμο. «Το Τρίτο Ράϊχ, η γέννηση κι’ η πτώση του» του Αμερικανού δημοσιογράφου Ουίλλιαμ Σάϊρερ. Είναι ένα από τα ιστορικά μνημεία της εποχής μας. Γραμμένο αγγλικά, είχε μεταφραστεί ήδη σε πολυάριθμες γλώσσες και έχει κυκλοφορήσει σ’ εκατομμύρια αντίτυπα. Σημειώνεται στα μυστικά Αρχεία του Τρίτου Ράϊχ και ιστορεί το έφιαλτικό φαινόμενο του χιτλερισμού από την εμφάνιση ως το θρίαμβό του κι’ από την παντοδυναμία του ως την κατάρρευσή του. Ποιά είναι η εντύπωση του αναγνώστη από το διάβασμα του βιβλίου αυτού; Ποιά τα ιστορικά και ήθικα διδάγματα που συνάγονται;

● ΛΑ αυτά ήταν ήδη γνωστά. “Η νομίζαμε πως ήταν γνωστά, γιατί είχαμε διαβάσει τ’ Απομνημονεύματα του Τσώρτσιλ ή του Ντέ Γκώλλ, τὰ Ημερολόγια του Τσιάνο και του Γκαίμπελς, τὰ ιστορικά έργα του Γκιζέβιους ή του Τρέβορ — Ρόπερ και αναρίθμητες προσωπικές αφηγήσεις πρωταγωνιστών.

Ξέραμε πως είχε πεθάνει ή δημοκρατία της Βαϊμάρης, πως την είχε στραγ-

γαλίζει ο Χίτλερ, και με ποιους συνεισέφερε. Ξέραμε πως είχε προετοιμάσει σπονηματικά τον πόλεμο, πως είχε κηρυχθεί αυτός και ποιά ήταν η εξέλιξή του. Τὰ ξέραμε όλα, τέλος, γιατί όλοι πήραμε μέρος στα γεγονότα ή τὰ παρακολουθήσαμε — ξέραμε πως ή πιό γιγαντιαία κατακτητική επιχείρηση απέληξε στη συντριβή των πρωταγωνιστών της, αφού όμως άφησε εκατομμύρια νεκρούς και άτυπολόγιστες ύλικές και ήθικες ζημιές.

Ναί, τὰ ξέραμε όλα αυτά. Άλλά — έκτος από τὸ ὅτι υπάρχουν διάφορα επίπεδα γνώσεως που έχουν μεταξύ τους χαλαρές μόνο σχέσεις και ὅτι ή ιστορία μπορεί νά είναι ὄχι μόνο μιὰ σχεδὸν ανεξάντλητη συλλογή ἐπεισοδίων, ἀλλά και ἕνας ἀδιάκοπος μεταβαλλόμενος στοχασμός γιὰ τὰ γεγονότα — φτάνει μιὰ μέρα που ὅλες οἱ γνώσεις σχετίζονται με μιὰ περίοδο τοῦ παρελθόντος εἶναι ἀνάγκη νά συγκεντρωθῶν, νά κοσινισθοῦν και νά μποῦν σέ μιὰ τάξη ἀνάλογα με τή σημασία τους, νά παρουσιασθοῦν σάν μιὰ συνεχῆς ἀφήγηση και νά ἀποκτήσουν μιὰ συνοχή. Ἀπὸ τή στιγμή ἐκείνη κι’ ἔπειτα ἀπ’ αὐτή τήν ἐργασία που προϋποθέτουν κάποια χρονική ἀπόσταση ἀρχίζει ή ιστορική ἐπιστήμη.

Στὴν ἐποχή που ἦταν παντοδύναμος: ὁ Χίτλερ με τὴ φίλη του Εὔα Μπράουν στὸ Μπέργκχοφ.

● ΟΥΙΛΛΙΑΜ Σάϊρερ δὲν εἶναι ἑπαγγελματίας ἱστορικός. Καὶ εἴκοσι χρόνια δὲν εἶναι ὀρκετὴ χρονική ἀπόσταση. Δυὸ παράγοντες, ὡστόσο, ἔκαναν τὸν Σάϊρερ νά γράψει ἕνα ἀπὸ τὰ μνημειώδη ἱστορικά ἔργα τοῦ καιροῦ μας, τὸ συγκλονιστικὸ και περίφημο ἤδη βιβλίο του: «Τὸ Τρίτο Ράϊχ, ἀπὸ τὴ γέννηση ὡς τὴν πτῶση του». Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος, ἐργαζόταν στὸ Βερολῖνο ὡς τὴ στιγμή που μπήκε ή Ἀμερική στὸν πόλεμο, ἔπειτα δὲ δρέθηκε σχεδὸν παντοῦ, ἀκόμα και στὴ δίκη τῆς Νυρεμβέργης, τὸ 1946 ὅταν ὅλα εἶχαν τελειώσει. Πρὸ πάντων, ὅμως, εἶχε στὴ διάθεσή του τὰ γερμανικά ἀρχεῖα που κατασχέθηκαν ἀπὸ τοὺς Συμμάχους μετὰ τὴν κατάρρευση τοῦ χιτλερισμοῦ. Εἴτε ἀπὸ ἀμέλεια, εἴτε ἀπὸ διασύνθη, οἱ χιτλερικοὶ δὲν κατέστρεψαν τίποτε σχεδὸν ἀπὸ τὰ ἐπίσημα ή μυστικά ἔγγραφα και στοιχεῖα τοῦ Τρίτου Ράϊχ κι’ ἔτσι, γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία (ἀκόμα κι’ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἥττα ἐνὸς κράτους ή ἔπειτα ἀπὸ μιὰ ἐπανάσταση) ἤλθαν στὴ δημοσιότητα χωρὶς περικυβητικὰ ἀρχεῖα. Μερικοὶ ἀριθμοὶ προκαλοῦν ἴλιγγα: 60 χιλιάδες φάκελλοι σχετικοὶ με τὸ γερμανικὸ Ναυτικὸ, 485 τόνοι ἔγγραφα τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Μέσα στὸν ἀπέραντο αὐτὸ σωρὸ, πολῦτιμα στοιχεῖα, ὡς λ. χ. τὰ προσωπικά ἡμερολόγια που κρατοῦσαν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ στρατηγὸς Φράντς Χάλντερ ή ὁ ἀρχηγὸς ἐπιχειρήσεων τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου στρατηγὸς Ἀλφρεντ Γιόντλ, τὰ κείμενα τῶν μυστικῶν λόγων τοῦ Χίτλερ στοὺς στρατηγοὺς του, ή στοὺς στενότερους συνεργάτες του, ἀκόμα και τὰ στενογραφημένα κείμενα τῶν τηλεφωνικῶν συνδιαλέξεων που εἶχαν μεταξύ τους οἱ χιτλερικοὶ ἡγέτες — κείμενα που στενογραφοῦσαν οἱ πράκτορες τῆς χαφιεδικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Χίμλερ. Ὁ Ουίλλιαμ Σάϊρερ δὲν ἱσχυρίζεται ὅτι διάβασε ὅλα τὰ κείμενα — ἀφοῦ

τὸ 1955 ἔνα ἴδρυμα, ὡς ἡ ἀμερικανική Ἱστορική Ἑταιρεία, δὲν εἶχε ἀκόμα ξεκαθαρίσει ἀπὸ τὸ σωρὸ τῶν Ἀρχείων παρὰ μόνο τὰ κυριώτερα κείμενα. Ὡστόσο ὁ Σάϊρερ ἐξερεύνησε ἐπὶ πάντε δλόκληρα χρόνια τὸ βουνὸ αὐτὸ ἀπὸ χαρτιά και μάλιστα με ἀποδοτικὸ σύστημα — ἀφοῦ δὲν ἄφησε νά τοῦ ξεφύγει τίποτε τὸ σημαντικὸ σχετικὰ με τὸ θέμα του: τὴν ἱλιγγιώδη ἄνοδο τοῦ χιτλερισμοῦ — ή τοῦ ναζισμοῦ — και τὴν πιὸ ἀπότομη ἀκόμα πτῶση του.

Δὲν εἶναι βέβαια, δυνατόν νά παρακολουθήσουμε στὸ σύντομο αὐτὸ ἔκθρο τις 1.300 πυκνοτυπωμένες σελίδες ἕνὸς βιβλίου, που εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μνημεία τῆς ἐποχῆς μας, ὑπορῶμε ὅμως νά δώσουμε μιὰν ἐντύπωση ἀπὸ τὸ διάβασμά του.

Μέσα σ’ ἕνα ἐφιάλτη

● ΟΡΟΣ που ἐκφράζει καλύτερα τὴν ἐντύπωση αὐτὴ εἶναι: ἐφιάλτης. Ὅποιος διαβάσει αὐτὸ τὸ βιβλίο ζεῖ μέσα σ’ ἕνα ἐφιάλτη. Ἐκπληξη και ἀηδία κυριεύουν τὸν ἀναγνώστη. Μιὰ ἀηδία που δὲν προέρχεται μόνο — χάρι στὸ Σάϊρερ — ἀπὸ καλύτερη γνώση τοῦ Χίτλερ και τῆς συμμορίας του, ἀλλὰ που ἔχει τὴν τάση νά ἀπλωθεῖ σ’ ὅλοκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁταν διαβάσει κανένας αὐτὸ τὸ βιβλίο, που εἶναι θαυμαστὸ γιὰ τὴν ἀντικειμενικότητά του, ξέρει ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ταπεινὸ, τὸ ἀπαίσιο, τὸ ἐγκληματικὸ, τὸ ἀντίθετο στοὺς πιὸ στοιχειώδεις νόμους τῆς ζωῆς, που νά μὴν μπορεῖ νά ἐπιχειρηθεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. νά ἐκτελεσθεῖ και ὀλοκληρωθεῖ ἀσυνείδητα ή συνειδητὰ και νά προκαλέσει ἱκανοποίηση ἐκπληρωθέντος καθήκοντος. Ἡ δίκη τοῦ Ἀϊχμαν εἶναι ἕνα παράδειγμα: ὁ σφαγῆς 6 εκατομμυρίων Ἑβραίων δικαιολογεῖται ὅτι ἀπλούστατα ἔκανε τὸ καθήκον του, ἀφοῦ ἐκτελοῦσε διαταγές! Ἡ πραγματικότητα ἀποδεικνύεται χειρότερη κι’ ἀπὸ τὴν πιὸ ἐξαλλή φαντασία. Καὶ ὁ χιτλερισμὸς δὲν εἶναι δυστυχῶς, ή μόνῃ περίπτωση στὴν ἱστορία — ἂν και εἶναι μιὰ ἀπο τις χειρότερες.

Αὐτὰ γιὰ τὴν ἀηδία. Ὅσο γιὰ τὴν ἐκπληξη αὐτὴ προκαλεῖται ἀπὸ τοῦτο: ὅτι 60 εκατομμύρια Γερμανοὶ ἀκολούθησαν τόσο πρόθυμα, τόσο ὑπάκουα, με τόσο ἐνθουσιασμό ἕνα ἄνδρα και μιὰ συμμορία που ὁ μεγάλος Γερμανὸς θεατρικὸς συγγραφέας Μπέρτολτ Μπρέχτ ἔχει χαρακτηρίσει «γκάγκαστεο» στὴν περίφημη σάτιρά του «Ἀρτούρο Οὐί». Τὸ βιβλίο τοῦ Σάϊρερ μάς πείθει ὅτι, στὸ ἠθικὸ και διανοητικὸ ἐπίπεδο οἱ Γερμανοὶ — που εἶχαν ἀνακηρύξει τὸν Χίτλερ ὄχι μόνο ἀρχηγό, ἀλλὰ και μεσσία τους — δὲν ἀνέθηκαν πιὸ πάνω ἀπὸ τὸν ὁμαδικὸ γκαγκαστερισμό. Εἶναι δυνατόν 60 εκατομμύρια Γερμανοὶ νά ὑπῆρχαν θύματα ὁπτικῆς ἀπάτης; Κι’ ἀνάμεσα σ’ αὐτοὺς ἦσαν τόσοι λογικοὶ και συνετοὶ ἄνθρωποι, ὡς ὁ διομήχανος, ἐκπαιδευτικοὶ, μεγαλοαστοὶ και ὁλόκληρο τὸ σῶμα τῶν ὀξίωματικῶν, που ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Βίσμαρκ ἀποτελοῦσε τὸ σκελετὸ τοῦ κράτους, κυβερνοῦσε τὴ δημοκρατία τῆς Βαϊμάρης διὰ τῶν σοσιαλιστῶν και τῶν φιλελευθέρων — ἀνέβαζε και κατέβαζε κυβερ-

νήσεις. Ἦσαν κι’ αὐτοὶ τάχα θύματα ὁπτικῆς ἀπάτης, ὁμαδικῆς ὑποβολῆς; Τὸ βιβλίο τοῦ Σάϊρερ δὲν κατηγορεῖ μόνο τοὺς Γερμανοὺς γιὰ τὸ μεγάλο ἐγκλημα τοῦ Τρίτου Ράϊχ και τοῦ πολέμου, ἀλλὰ και τοὺς ξένους διπλωμάτες, τοὺς ἀρχηγούς κρατῶν που συνωμολοῦσαν σάν ἴσος πρὸν ἴσον με τοὺς ἐγκληματίες αὐτοὺς τοῦ χιτλερισμοῦ και ὅλους τοὺς ἀνθρώπους σ’ ὅλες τις χώρες, που εἶχαν γοητευθεῖ ἀπὸ μιὰ βάρβαρη φιλοσοφία αἵματος, ἐδάφους, φυλῆς. Ὅλα ἔγιναν σάν ὁ Χίτλερ κι’ ή συμμορία του νά σπρώχθηκαν στὴν ἐξουσία ἀπὸ μιὰν παγκόσμια συνωμοσία βλακειῶν, ἀνδρειῶν, ματαιοδοξίας και αὐταρεσκείας. Τὸ βιβλίο τοῦ Σάϊρερ δείχνει καθαρά, ὅτι οἱ Γερμανοὶ δὲν ἦσαν οἱ μόνοι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν ἄνοδο τοῦ χιτλερισμοῦ.

ΔΕΝ πρέπει, βέβαια, νά παραγνωρισθοῦν οἱ οικονομικοὶ, πολιτικοὶ και κοινωνικοὶ λόγοι, ή ἀνεργία και τὰ συμφέροντα τῶν μεγαλοβιομηχάνων — τύπου Τύσεν και Κρούπ, — τοῦ Ρούρ, που ὑπῆρχαν οἱ αἰτίες τῆς χιτλερικῆς νίκης κατὰ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ὡς τοὺς ἀναπτύσσει ὁ κ. Ντανιέλ Γκερέν στὸ πολῦκροτο βιβλίο του «Φασισμός και μεγάλο κεφάλαιο». Πόσο θὰ ἤθελε κανένας νά ἦσαν τὰ πράγματα τόσο ἀπλά και νά ὑπῆρξε ὁ Χίτλερ τὸ προῖόν μιᾶς ἐποχῆς, ὡς ἕνας Ναπολέων, ἕνας Λένιν, ή ἕας Ντέ Γκώλλ, Δυστυχῶς ή ἄνοδος τῶν ἱστορικῶν προσώπων γίνεται σύμφωνα με μιὰ πιὸ υπερδεμένη διαιλεκτική κι’ ὁ ρόλος που παίζουν εἶναι συχνὰ ἀποκλειστικά δικὸς τους.

Πολλοὶ λ. χ. δὲν θὰ ἐκπλαγούν ἂν

Τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τοῦ Χίτλερ ἦταν ή ἡθοποιία. Ὁ Χίτλερ συνήθιζε πάντοτε, πρὶν ἀπὸ ἕνα μεγάλο λόγο του, νά κάνει δοκιμὲς τῆς φωνῆς και τῶν χειρονομιῶν του. Μιὰ τέτοια «γενικὴ δοκιμὴ» τὴν εἶχε φωτογραφίσει ὁ Χόφμαν — ὁ ἐπίσημος φωτογράφος τοῦ Τρίτου Ράϊχ — και οἱ φωτογραφίες αὐτὲς δρέθηκαν στὰ Ἀρχεῖα τοῦ Τρίτου Ράϊχ που μελέτησε ὁ Σάϊρερ γιὰ νά γράψει τὸ βιβλίο του.

μάθουν ότι η αντίσημητική πολιτική του Χίτλερ είχε προέλθει από τις ιδέες που είχε για τους Εβραίους ο Χίτλερ όταν ήταν παιδί κι' έπειτα νεαρός τυχοδιώκτης στη Βιέννη κι' ότι δεν άλλαξε ποτέ αυτές τις ιδέες του; 'Ιδέες κοινές, ιδέες λανθασμένες ενός αμόρφωτου παιδιού, αλλά που ο Χίτλερ θα διαπιστώσει αργότερα, όταν θα γίνει ο αρχηγός μιας μικρής ομάδας φανατικών, άποτυχημένων και απόκληρων, την άπιστευτη δύναμή τους. Γενικά, ο Χίτλερ, στα αρχικά στάδια της δράσης του, έκαμπαλλεύεται όλα όσα ένας φυσιολογικός άνθρωπος ντρέπεται να ομολογήσει ότι πιστεύει και ότι αισθάνεται — δεισιδαιμονίες, προλήψεις, λανθασμένες ιδέες, άπωθήσεις και κρυφές επιθυμίες, συκρατημένα ένστικτα — και τα κάνει μια θεωρία που παρασύρει πρώτα τους λίγους διεφθαρμένους και φανατικούς κι' έπειτα τις μάζες που δεν ξέρουν να σκέπτονται. Αυτή την άρνητική δύναμη αποδεσμεύει με την ευγλωττία του, με

τα αναμφισβήτητα ρητορικά χαρίσματά του κι' η δύναμη αυτή που κινεί τα πιά ταπεινά ένστικτα, τον σπρώχνει ολοένα πιο ψηλά, ώσπου του δίνει την απόλυτη εξουσία. Το δικαίωμα ζωής και θανάτου για κάθε Γερμανό, δικαίωμα που επισημοποιείται φανερά μ' ένα διάταγμα κατά τον πόλεμο. Κάθε Γερμανός αισθάνεται να ένώνεται μ' άνομολόγητους έσωτερικούς δεσμούς μ' αυτόν που τον άποκαλεί Φύρερ του και για τον όποιον είναι έτοιμος να θυσιάσει τη ζωή του. 'Ο χιτλερισμός είναι η ιστορία μιας δαιμονοπληξίας, όπως μερικών δερβισάδων, αλλά στην κλίμακα ενός όλόκληρου λαού και με τρομακτικές συνέπειες για όλόκληρο τον κόσμο.

Ο πραγματικός Χίτλερ

ΠΡΟΚΑΛΕΙ έκπληξη επίσης το διάβασμα του βιβλίου του Σάϊρερ γιατί μάς θυμίζει ότι ο κοινός παρανομοσστής των επιθυμιών ενός λαού υπήρξε ένα πρόσωπο τόσο πρόστυχο και τόσο μέτριο, ένα πνεύμα τόσο περιορισμένο, μια ψυχή, τόσο χυδαία. 'Απέχουμε παρά πολύ από ένα 'Αλέξανδρο ή ένα Ναπολέοντα — από τους ήρωες της ιστορίας. 'Ο Χίτλερ δεν είχε καμμιάν άρετή, καμμιά γενναία οφροσύνη, κανένα μεγαλείο, άκόμα και στο έγκλημα. Κι' η έκδίκησή του ήταν πρόστυχη, όπως του πιο ταπεινού ανθρώπου και εύρισκε τον τρόπο να γίνεται άηδής, διατάσσοντας να σωριάζονται χιλιάδες πτώματα σε κοινούς τάφους. 'Όταν του αντίλεγαν, έκανε φανερούς μορφασμούς όπως τα ιδιότροπα παιδιά που δεν ξέρουμε αν θα κλάψουν ή αν θα θυμώσουν και παραδίδονται με μια άντριχιαστική ήδονή, σε κρίσεις ύστερίας. Σε κάθε περίπτωση θα έμοιαζε με κωμικό νευρώσαστο αν δεν κρατούσε την παράξενη αυτή δύναμη που συμμαχούσε με μια δειστραμμένη φαντασία και τον έκανε επίφοβο.

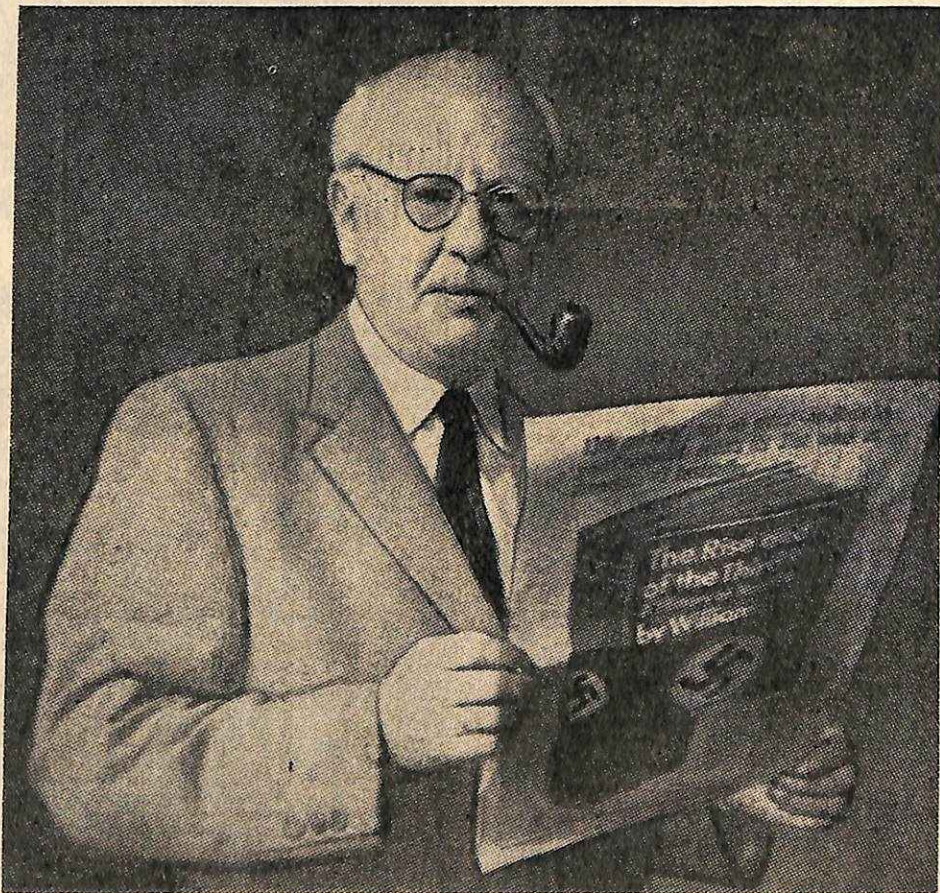
Δεν ήταν καν — αυτό είναι ολοφάνερο στο βιβλίο του Σάϊρερ — καλός πολεμικός ηγέτης. Οι άστραπιαίες νίκες του στην Πολωνία, στη Γαλλία και στη Ρωσία το 1941, που του έδωσαν τη φήμη «μεγαλοφουσ στρογγυού», στη-

ρίζοντας όλες σε μια άπλη ιδέα: την επίθεση ως τα έσχατα και με κάθε θυσία. 'Αγνοούσε, όμως, την άλλη όψη του νομίσματος, την αναγκαία φρόνηση, τα προληπτικά μέτρα σε περίπτωση άποτυχίας. 'Έκανε τον πόλεμο σά να παίζει λαχείο και μια άπίθανη τύχη του χάριζε για αρκετό διάστημα τους πρώτους λαχνούς. 'Όταν, όμως, έννοι να μην ακολουθεί τις συμβουλές των στρατηγών του ή όταν πηγαίνει κόντρα σ' αυτούς, όταν εγκαταλείπει τις άπλοϊκές ιδέες του για να φανεί ότι κάνει «στρατηγική», τότε είναι η Δουγκέρεκη (με ρητή διαταγή του οι θωρακισμένες φάλαγγες σταματούν σε άρκετη άπόσταση από την πόλη και το λιμάνι σά να θέλουν ν' άφήσουν τους 'Αγγλους να επιβιβάσθουν) ή είναι το Στάλινγκρατ (έντιθετα με την όμοφωνή γνώμη του επιτελείου του, αντίθετα με την πιο προφανή λογική θυσιάζει 600 χιλιάδες άνδρες).

Δεν είναι καν ήκανός να επιτύχει το θάνατό του. 'Η άυτόκτονία του με την έρωμένη του, που την παντρεύθηκε την τελευταία στιγμή, στο υπόγειο καταφύγιο της Καγγελλίας, που το σφυρακοπούσαν οι σοβιετικές δόδες και δόμβες άνάμεσα τους τελευταίους συνανόλους και οικείους του, θα μπορούσε να είχε σαιεπηρικό μεγαλείο. Καί όμως ήταν ένα κοινό έπεισόδιο που έγινε μέσα στη γενική άδιαφορία και

που το περίμεναν όλοι οι στενοί συνεργάτες του, οι όποιοι τον είχαν παρρησάσει και είχαν καταφύγει στα όχυρά τους — ο Γκαίριγκ στο Μπερχτεσγκάμπτεν, ο Χίμλερ στις άμμουδιές του Βορρά — με την έλπίδα να κρατήσει ο καθένας για τον έαυτό του την κληρονομιά. Γιατί κι' εκείνη άκόμη τη στιγμή φιλοδοξούσαν το μοναδικό και ιερό τίτλο του «Φύρερ». Κι' αυτό δείχνει το μέσο διανοητικό επίπεδο όλης της συμμορίας. 'Αλήθεια, όλα αυτά είναι τόσο ποταπά και ταπεινά, ώστε κηλιδώνουν όχι μόνο το Χίτλερ και τη σπείρα του, αλλά κι' εκείνους που τους βοήθησαν στην άνοδό τους.

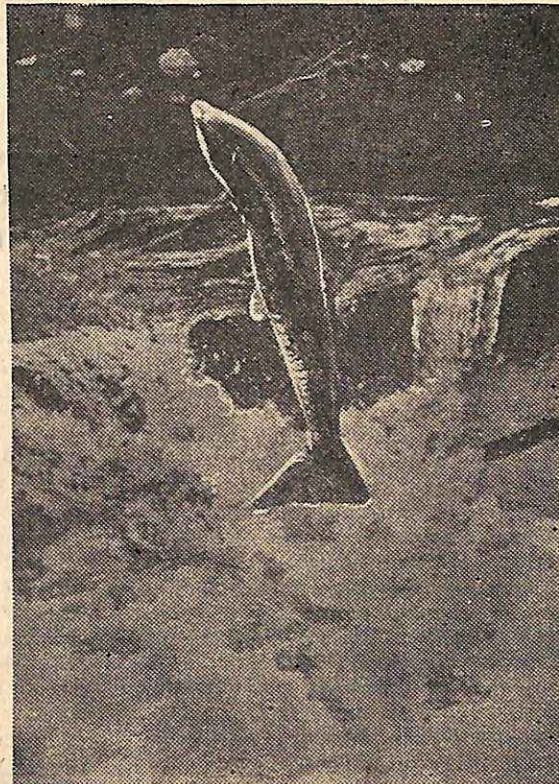
Το βιβλίο του Σάϊρερ άφηγείται άντικειμενικά — αλλά και συναρπαστικά — την άπίστευτη ιστορία του χιτλερισμού, θεμελιωμένη στα 'Αρχεία του Τρίτου Ράιχ. Είναι ένα καταπληκτικό βιβλίο που πρέπει να το διαβάσουν όλοι — γιατί όλοι έχουμε κάποια εύθυνη για δσα έγιναν, γιατί όλοι άνεχθήκαμε το χιτλερισμό, ως τη στιγμή που το βάρος του έγινε άφόρητο. Το βιβλίο του Σάϊρερ θα μάς πείσει ότι από μας — από τους λαούς — έξαρτάται να μην υπάρξει νέος Χίτλερ και να μην ξαναζήσει η άνθρωπότητα τον άνατριχιαστικό έφιάλη του χιτλερισμού.

Ουίλλιαμ Σάϊρερ

Ο συγγραφέας του πιο ενδιαφέροντος ιστορικού βιβλίου της έποχής μας «Το Τρίτο Ράιχ, ή γέννηση και ή πτώση του».

Για πολλά χρόνια άκόμα το αίνιγμα του «βασιλικού ψαριού» θ' άποσχολεί τους φυσιοδίφες. 'Ο μεταναστευτικός κύκλος του σολομού είναι πολύ πιο περίεργος και μυστηριώδης από το άνάλογο ένστικτο των πουλιών. Το ψάρι γεννιέται και μένει τρία ή τέσσερα χρόνια στο γλυκό νερό, κατόπιν άνεξήγητα παίρνει το δρόμο προς τη θάλασσα όπου θα μείνει άλλα τόσα χρόνια για να επιστρέψει πάλι άκριβώς στο ποτάμι όπου γεννήθηκε...

Ο σολομός έχει την εύλυγισία και την παιχνιδιάρικη διάθεση του δελφινιού.

Σάλμο - Σαλάρ

ΤΟ ΨΑΡΙ - ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΠΟΥ ΛΕΓΕΤΑΙ ΣΟΛΟΜΟΣ

ΓΙΑ τους Γάλλους και τους 'Αγγλους, ο σολομός είναι το «βασιλικό ψάρι». Για τους φυσιοδίφες, είναι το πιο μυστηριώδες ψάρι της φύσεως. Κάθε χρόνο, στην αρχή του χειμώνα, οι άναρίθμητες όρδες του «σάλμο σαλάρ» — είναι ή λατινική όνομασία του σολομού — εισβάλλουν στα ποτάμια της Γαλλίας και της 'Αγγλίας, της Ισπανίας και της Ρωσίας, της Σουηδίας και του Καναδά, της 'Αλάσκας και της 'Ιαπωνίας. 'Όλα τα είδη — και υπάρχουν άρκετά είδη σολομού — ύπακούουν στο ίδιο άκαταμάχητο ένστικτο του νόστου: 'Ερχονται από τα βάθη των ώκεανών, όπου πέρασαν τα νιάτα τους, κι' επιστρέφουν νοσταλγικά στις πηγές των ποταμών όπου γεννήθηκαν, πριν από μερικά χρόνια. Το φθινόπωρο θα έμφανισθούν στις έκβολές και θ' άρχίσουν ν' άνεβαίνουν το ρεύμα του ποταμού ύπερπηδώντας τα έμπόδια κι' άδιαφορώντας για τις παγίδες και τους έχθρους που καρδοκοούν.

Θα πρέπει να φτάσουν στον προορισμό

τους πριν από το έπόμενο φθινόπωρο (το ταξίδι είναι μεγάλο) για να ξεναρωθούν και να διαγωνίσουν το είδος τους: Άντς είναι ο σκοπός του νόστου, γιατί μόνο τα γενέθλια νερά μπορούν να φιλοξενήσουν τους έρωτές τους. Στην ώκεανό, ή ζωή τους είναι παρά μια προετοιμασία για το μεγάλο ταξίδι της επιστροφής, του έρωτα και του θανάτου. Σ' αυτή την έποχή του όργασμού — πρώτη και μόνη στη ζωή του σολομού — τα ξεναρία των έρωτευμένων άδιαφορούν για τα πάντα, άκόμα και για τον άσπονδο έχθρό τους, τον άνθρωπο, Ζούν μονάχα για την όμορφία και τη γονιμοποίηση. Θα μπορούσε κανείς να τ' άγγίξει με το χέρι χωρίς ν' άντιδράσουν.

Άντα τα ψάρια του νόστου με τη ροδίνη (και πανάκριβη) σάουα, είναι άξιοθαύμαστα ζώα της θάλασσας που συναγωνίζονται τα δελφίνια σε όδοδυναμική χαρη κι' εύρωστία. 'Ανεβαίνοντας το ρεύμα των ποταμών συναντούν όηρωτικούς καταράκτες και κάνουν άλματα πέντε μέτρων για να τους επερηθήσουν. Άντα τ' άποθέματα εύρωστίας είναι άπαραίτητα

για το μακρό κι' επικίνδυνο γαμήλιο ταξίδι. 'Από τις έκβολές των ποταμών ως τις πηγές, ή άπόσταση είναι κάποτε μεγαλύτερη από χίλια χιλιόμετρα — και σ' όλο αυτό το διάστημα ο σολομός δεν πρόκειται να γευθεί ούτε μούριο τροφής. Θα ζήσει μονάχα με τ' άποθέματα λίπους που έχει συγκεντρώσει κατά τη διαμονή του στον ώκεανό.

'Εδώ, το μυστήριο μένει άκόμα άνεξήγητο. Παρά τις έπίμονες έρευνες των Ιχθυολόγων κανείς δεν έχει άκριβώς που πηγαίνουν οι σολομοί στην περιοχή της διαμονής τους στη θάλασσα, που διαρκεί το λιγότερο 15 μήνες και το πολύ πέντε χρόνια. Σ' αυτό το διάστημα τρέφονται, παχαίνουν, μεγαλώνουν, αλλά δεν άναπαράγονται. 'Η άναπαράγωγή θα γίνει μόνο στα γλυκά νερά των ποταμών. Κατά πάσα πιθανότητα, οι σολομοί ζούν αυτή την περίοδο της προετοιμασίας στα μεγάλα ώκεανεία βάθη. Κανένας σολομός δεν ψαρεύεται κοντά στην επιφάνεια ή στα ορρά νερά, έκ δε όταν πλησιάζει στις ύφάλινες έκβολές για ν' άνεβει στο ρεύμα. Το ψάρεμα γίνεται συνήθως στα ποτάμια, όχι, πολύ ψηλά, γιατί όσο άνεβαίνει το ψάρι άδυνατίζει κι' δ' αν έκτελέσει τον άναπαράγωγικό σκοπό του δεν είναι πιά παρά ένα άποσκελετωμένο πλάσμα χωρίς αξία για τον ψαρά.

ΤΟ μόνο θέαμα είναι πως αυτό το βασίλειο ψάρι είναι μεγάλος ταξιδιώτης. Άντα άποδεικνύεται από τα διεθνή περιοία α έπιστημονικές που έχουν γίνει εδώ και μερικές δεκαετίες. 'Αναφέρεται ή περίπτωση ενός σο-

Τὸ πιδ ἀξιοσημείωτο χαρακτηριστικό τῶν σολομῶν εἶναι τὸ μυστηριώδες ἐνστικτο τοῦ νόστου στὸ γενέθλιο ποτάμι — πάντα στὸ ἴδιο ποτάμι.

λαμοῦ ποὺ σημαδεύθηκε ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Ντάλ σ' ἃ θάλασσα τῆς Νορβηγίας καὶ ψαρεύθηκε σ' ἕνα ποτάμι τῆς βόρειας Ρωσίας. Τὸ σημαδεμένο ψάρι (μ' ἕνα δαχτυλίδι στὴν οὐρά) εἶχε διανύσει 2.400 χιλιόμετρα, σκαπουλάροντας τὸ Βόρειο Ἀρκτικό ηὐκτο τοῦ Βόρειου ἡμισφαιρίου, ἀπὸ τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Ρωσίας ὡς τὴ Λευκή Θάλασσα καὶ ἐξελθὼς τοῦ ποταμοῦ Βύγη, ὅπου αἰχμαλωτίσθηκε ἀπὸ ἕνα Ρώσο ψαρά πὺν ἔστειλε τὸ δαχτυλίδι στὸν καθηγητὴ Ντάλ.

Μία ἄλλη περίπτωση ἀναφέρεται σ' ἕνα σολομὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ. Κοντὰ στὴν Καμ. σάτκα, ἕνας Γιαπωνέζος ψαράς ἔπιασε ἕνα σημαδεμένο ὀγκόρυγγο (εἶδος σολομοῦ) ποὺ εἶχε ξεκινήσει ἀπὸ τὴν Ἀλάσκα καὶ πέρασε τὸ Βερίγγειο Πορθμὸ καλύπτοντας μὴν ἀπόσταση 4.000 χιλιομέρων.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι παρὰ τὸν ταξιδιάρικο χαρακτήρα τοῦ ὁ σολομὸς δὲν κατεβαίνει ποτὲ κάτω ἀπὸ 40 μίλλες βορείου πλάτους. Ποτὲ δὲ συναντᾶμε σολομοὺς ἀνοικτὰ τῆς Νέας Ὑόρκης, τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου, τοῦ Τόκιο καὶ τῆς Λισαβώνας. Ποτὲ δὲ φάνηκαν σολομοὶ στὴ Μεσόγειο. Στὸ ἀνατολικὸ γράφικὸ ἰνστιτούτο τοῦ Μονοίκου ἔγιναν πειράματα ἐγκλίματισμοῦ, ἀλλὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα μέχρι στιγμῆς. Ὁ σολομὸς εἶναι ψάρι τῶν ψυχρῶν θαλασσῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Μόνο στὴν Ἀυστραλία, τὴν Ἀνταρκτική, τὴν Τασμανία καὶ τὴ Νέα Ζηλανδία οἱ Ἀγγλοὶ ἔχουν καταφέρει νὰ τὸν ἐγκλιματίσουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ χροῖνια περίπου.

Τὸ πιδ ἀξιοσημείωτο χαρακτηριστικό του εἶναι αὐτὸ τὸ μυστηριώδες ἐνστικτο τοῦ νόστου σ' ὁ γενέθλιο ποτάμι — πάντα στὸ ἴδιο ποτάμι. Πολλὸ προτοῦ οἱ φυσιοδίφες ἀρχίζουν νὰ χρησιμοποιοῦν τὶς ἐπιστημονικὲς μεθόδους ἐπιστημάνσεως, οἱ ψαράδες εἶχαν παρατηρήσει πὺς οἱ σολομοὶ τῶν διαφόρων ποταμῶν εἶχαν ὠριμένες διαφορὲς στὴν ἐμφάνισή καὶ στὴ γεύση, καὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ ὑποπτεύονται ὅτι τὸ ἴδιο ψάρι ἐπιστρέφει πάντα στὸ ἴδιο ποτάμι. Παλιότερα ἐπικρατοῦσε ἡ ἀντίληψη ὅτι τὸ ψάρι ἐξοικονομᾷ ὡς πείραγμα καὶ ἐπιστρέφει ὡς σολομὸς, ἀλλ' ἡ σύγχυση αὐτὴ ὁφείλεται στὸ γεγονός ὅτι οἱ νεαροὶ σολομοὶ μοιάζουν πολλὴν μετὰ τοὺς παλαιότερους. Σήμερα, ἔπειτα ἀπὸ ἀναριθμητὰ πειράματα ἐπιστημάνσεως, ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅτι οἱ ἔχοντες ἀμφιβολίας πὺς οἱ σολομοὶ ἐπιστρέφουν πάντα στὸ ποτάμι ποὺ γεννήθηκαν. Ποτὲ τὰ σημαδεμένα ψάρια ἐνὸς ποταμοῦ δὲν ἔχουν συλληφθεῖ σ' ἕνα ἄλλο ποτάμι. Ὅσο μακριὰ καὶ ἀναξιδεύουν στὸν ὠκεανὸ, οἱ σολομοὶ τοῦ Ἀλλιέ τῆς Γαλλίας θὰ ἐπιστρέψουν

στὸν Ἀλλιέ, οἱ σολομοὶ τοῦ Τάυ τῆς Σκωτίας θὰ ἐπιστρέψουν στὸν Τάυ καὶ οἱ σολομοὶ τοῦ Βιστούλα θὰ ἐπιστρέψουν στὸ Βιστούλα. Ποτὲ δὲ χάνουν τὸ δρόμο. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς σολομοὺς, μόνο τὰ χέλια ἔχουν αὐτὸ τὸ ἐνστικτο τοῦ νόστου, ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἀναπαράγονται στὸ γλυκὺ νερό: γεννιοῦνται στὴ θάλασσα, Σαργάσσων, καὶ ἀφοῦ ζήσουν μερικὰ χρόνια στὰ νερά τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν, ἐπιστρέφουν στὴ θάλασσα γιὰ νὰ πεθάνουν. Ἡ περίπτωσις τῶν σολομῶν εἶναι ἡ ἀντίστροφος.

Οἱ σολομοὶ ἀποδέχονται αὐτὰ τοὺς στὴν ἄμμο καὶ τὰ χαλίκια τῶν ποταμῶν

Τὸ ψάρεμα τοῦ σολομοῦ στὰ ποτάμια εἶναι δύσκολο, ἀλλὰ καὶ διασκεδαστικό.

ὅπου θὰ παραμείνουν ἕκα ὁ περίπου ἡμέρες μέχρι ποὺ θὰ ἐκκολαφθοῦν. Ἡ γονιμοποίηση γίνεται τὸν Δεκέμβριο, τ' αὐτὰ σκάνει τὴν ἄνοιξη. Ἀλλὰ πολλὸ λίγο ἀπὸ τοὺς γόνους θὰ ἐπιζήσουν: Ἀπὸ 6000 αὐτὰ ποὺ γεννιέται ἕνας θηλυκὸς σολομὸς, ὑπολογίζεται ὅτι μονάχα ἕκα τὸ γόνος θὰ ἔχουν τὴν τύχη νὰ φτάσουν στὴν ὠριμότητα. Οἱ ὑπόλοιποι θὰ γίνουν βορὰ τῶν ἄλλων ψαριῶν, ἢ καὶ τῶν ἰδίων τῶν σολομῶν ποὺ ἔχουν κανιβαλικά ἐνστικτα.

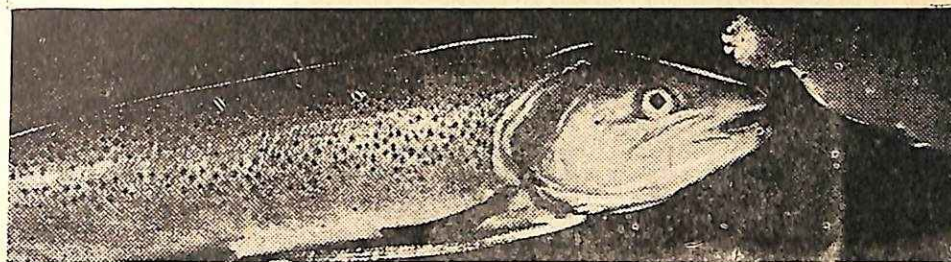
Περνᾶνε δύο, τρία, κάποτε καὶ τέσσερα χρόνια. Οἱ νεαροὶ σολομοὶ, ποὺ μοιάζουν μετὰ τοὺς παλαιότερους, ζοῦν ἀκόμα στὰ γλυκὰ νερά τῶν ποταμῶν καὶ δὲν ἐκ-

δηλώνουν καμμιὰ διάθεσι γιὰ ὠκεάνειες περιπέτειες. Ἀλλ' ἀπροσδόκητα, καὶ ἀλλάζει μέσα τους. Γίνονται ἀνήσυχτοι, νευρικοὶ, σαλτάρουν πάνω ἀπὸ τὸ νερό σὰ δελφίνια καὶ ἔχουν τὴν τάση νὰ κατεβαίνουν τὸ ρεῦμα πρὸς τὴ θάλασσα. Καὶ μὴ μὲρα, ὅταν τὸ ποτάμι εἶναι φουσκωμένο ἀπὸ τὶς ἀνοιξιάτικες βροχές, οἱ μικροὶ σολομοὶ θὰ ἐπωφεληθοῦν γιὰ ν' ἀκολουθήσουν τ' ὀρμητικὸ ρεῦμα ὡς τὸν ὠκεανὸ... ὅπου τὰ ἔχνη τους χάνονται.

Τρεῖς, τέσσερα ἢ πέντε χρόνια ἀργότερα, οἱ σολομοὶ, ποὺ ἔχουν παχύνει καὶ μεγαλώσει κατὰ τὴ διαμονή τους

στὴ θάλασσα, σπρωγμένοι ἀπὸ τὸ ἐνστικτο τῆς ἀναπαραγωγῆς, θὰ πάρουν τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς πρὸς τὸ ποτάμι ὅπου γεννήθηκαν. Τὸ ἴδιο ταξίδι, τὸ ἴδιο δρομολόγιο, ποὺ εἶναι τώρα πὺς δύο σκολοὶ γιὰ τὸ θῆμα, ἀντίθετα πρὸς τὸ ρεῦμα καὶ ὁ σολομὸς ποὺ ζυγίζει σαράντα ἢ πενήντα γραμμάρια ὅταν ξεκίνησε γιὰ τὴ μεγάλη περιπέτεια, εἶναι τώρα ἕνα μεγαλόσωμο ψάρι τεσσάρων ἢ πέντε κιλῶν.

Σὲ μὴ μελέτη του γιὰ τὶς μεταναστεύσεις τοῦ σολομοῦ, ὁ καθηγητὴς Λεὼν Μπερτέν, τοῦ παρι-

Περίεργος, ἐπιθετικὸς καὶ θυμῶδης, ὁ σολομὸς εἶναι μεγάλος ταξιδευτὴς. Διατρέπει ἀποστάσεις 4.000 χιλιομέτρων στὸν ὠκεανὸ γιὰ νὰ ἐπιστρέψει στὸ ποτάμι ὅπου γεννήθηκε...

σινοῦ Μουσείου Φυσικῆς Ἱστορίας, γράφει πὺς ἡ μνήμη τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως δὲν εἶναι κληρονομικὴ ἀλλ' ἐπικτητὴ καὶ συνδέεται κυρίως μετὰ τὴν ἀσθήσιν τῆς ἀσπρήσεως καὶ ὠριμῶντος χημικοῦ ἐρεθισμοῦ ποὺ ἀποτυπώνονται στὴ μνήμη τοῦ ψαριοῦ ἀπὸ τὰ νεανικά του χρόνια.

Ὅπως ὁποτε, τὸ μεταναστευτικὸ ἐνστικτο τοῦ σολομοῦ εἶναι πὺς πὺς περιεργὸ καὶ μυστηριώδες ἀπὸ τὸ ἀνάλογο ἐνστικτο τῶν πουλιῶν. Τὰ πουλιὰ μεταναστεύουν κατὰ χρόνον, σ' ἕνα κύκλο ποὺ συνδέεται ἀναμφισβήτητα μετὰ τὶς κλιματολογικὲς μεταβολές. Ἀλλ' ὁ μεταναστευτικὸς κύκλος τοῦ σολομοῦ εἶναι βιολογικὸς, δὲν ἔχει σχέση μετὰ τὸ χρόνο καὶ τὴ ζέστη, τὸ φῶς καὶ τὸ σκοτάδι. Τὸ ψάρι μένει τρία ἢ τέσσερα χρόνια στὸ γλυκὺ νερό, κατόπιν ἀνεξήγητα παίρνει τὸ δρόμο πρὸς τὴ θάλασσα, ὅπου θὰ μείνει ἄλλα τόσα χρόνια, γιὰ νὰ ἐπιστρέψει ἐπίσης ἀνεξήγητα στὸ γλυκὺ νερό — καὶ μάλιστα ὅχι σὲ ὅποιοδήποτε γλυκὺ νερό, ἀλλ' ἀκριβῶς στὸ ποτάμι ὅπου γεννήθηκε. Γιατί φεύγει, Γιατί ἔρχεται; Πὺς βρίσκει τὸ δρόμο του; Σύμφωνα μετὰ τὴν πρόσφατη θεωρία, ἡ μεταναστευτικὴ παρόρμησις ἀποδίδεται σὲ ὁρμονικὲς μεταβολές ποὺ συμβαίνουν στὸν ὀργανισμό του. Μερικὰ χημικοὶ ἀποκρίνονται ἀπὸ τοὺς ἀδένες μεταμορφώνουν αὐτὸ τὸ ἥρμα, κομμομένο ψάρι τοῦ γλυκοῦ νεροῦ σὲ φιλο-ἀξιδὸ τυχοδιώκτη. Ἀλλὰ γιὰ πολλὰ χρόνια ἀκόμη τὸ μυστήριον τοῦ βασικῶν ψαριοῦ θ' ἀπασχολεῖ τοὺς φυσιοδίφες.

Ἀφοῦ ἐκπληρώσουν τὸν ἀναπαραγωγικὸ προορισμὸν τοὺς οἱ σολομοὶ θὰ προσπαθήσουν ἀκόμα μὴν φορὰ νὰ ἐπιστρέψουν στὴ θάλασσα γιὰ ν' ἀνακτήσουν τὶς δυνάμεις τους καὶ νὰ ξαναρχίσουν ἕνα δὲν ἐρο κύκλο. Ἀλλ' εἶναι πολλὴ ἐξοντλημένοι, κουρασμένοι, ἀδύνατοι. Ὑπὸ ἐξαιρετικὰ ἐνδοϊκὲς συνθήκες ἐλάχιστοι θὰ καταφέρουν νὰ φτάσουν ὡς τὶς ἐκβολές τῶν ποταμῶν, ὅπου ἀνοίγεται μπροστὰ τοὺς ἡ σπηλὴ θάλασσα.

Γιὰ τοὺς περισσότερους, τὸ γαμήλιο ταξίδι εἶναι ταξίδι χωρὶς ἐπιστροφή.

Σκελετωμένοι, ἀφήνονται νὰ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὸ ρεῦμα, συντρίβονται αὐτοὺς καταρράκτες, ἐξοκειλοῦν σὲς ὄχθες καὶ γίνονται λεία τῶν ἀρπακτικῶν πουλιῶν.

Στὸ ταξίδι τοῦ νόστου, ὁ σολομὸς δὲν τρώει ἀπολύτως τίποτα στὸ γλυκὺ νερό. Τὸ παράξενο αὐτὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ἔχει προκαλέσει πολλὰ διαμάχες μεταξὺ τῶν ἰχθυολόγων, ἀλλὰ σήμερα, ἔπειτα ἀ-

πὸ πολλὰ παρατηρήσεις, κανεὶς δὲν ἀμφισβητεῖ στὰ σοβαρὰ τὴ γαμήλια νηστεία τοῦ σολομοῦ. Στὸν ὠκεανὸ, τὸ ψάρι τρώει μετὰ βουλή, ἰδιαίτερα κυνηγεῖ τὶς ρέγγες καὶ ἄλλα μικρότερα ψάρια ποὺ βρίσκονται καὶ ντυζίνες στὸ στομάχι του. Ἀλλὰ στὸ στομάχι τοῦ σολομοῦ ποὺ ψαρεύεται στὰ ποτάμια δὲν ἔχει βρεθεῖ ποτὲ οὔτε τὸ ἐλάχιστο ἔχνη τροφῆς, ζώϊκῆς ἢ φυτικῆς. Σ' ἕνα ἰχθυοτροφεῖο τῆς Σκωτίας ὁ καθηγητὴς Κώλτερσον: σημάδεψε ἕνα θηλυκὸ σολομὸ ποὺ ἔζησε δύο ὁλόκληρα χρόνια χωρὶς νὰ φάει τίποτα. Ἐπὶ δύο συνεχεῖς ἐποχὲς τὸ ψάρι αὐτὸ ποὺ δὲν ἔτρωγε τίποτα γεννοῦσε ἄφθονα καὶ ὀγιέστατα αὐγά.

Ἐπιστρέφοντας στὸ γλυκὺ νερό, οἱ σολομοὶ ἀρχίζουν νὰ χάνουν βάρος. Τὰ ἀναπαραγωγικὰ τους ὄργανα ἀναπτύσσονται εἰς βάρος τοῦ πεπτικοῦ συστήματος ποὺ ἀτροφεῖ. Ἀλλὰ τὰ ἀποθέματα λίπους ποὺ συσσωρεύθηκαν στὸ κορμὶ του εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ συντηρήσουν τὸ ψάρι ὡς τὸ τέλος αὐτῆς τῆς περιπέτειας.

Αὐτὸ εἶναι ἕνα πρόβλημα ποὺ ἐνδιαφέρει τοὺς ψαράδες: Ἀφοῦ δὲν τρῶνε τίποτα,

γιατί δαγκώνουν οἱ σολομοὶ τὸ δόλωμα;

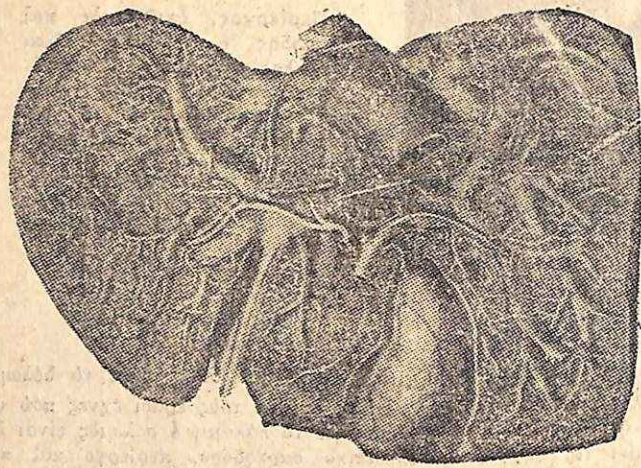
Ἐδνυχῶς γιὰ τοὺς ἔρασι ἔχνης ποὺ ψαρεύουν μετὰ τὸ καλὰμ, ὁ σολομὸς εἶναι ἕνα ἐπιθετικὸν σαρκοβόρο, περίεργο καὶ παιχνιδιάρικο μετὰ τὶς ὥρες του. Στὸ γλυκὺ νερό δὲν τρώει ἀλλὰ δαγκώνει. Ἄν ὅχι ἀπὸ ἀνάγκη, τουλάχιστον ἀπὸ ἀντανάκλαστικὴ ἀντίδρασι, δίνει κάποια προσοχή στὰ δολώματα, φτάνει νὰ εἶναι ἀρκετὰ ἐκτυστικά. Γι' αὐτὸ καὶ σ' ὁ ψάρεμα τοῦ σολομοῦ δὲ χρησιμοποιοῦνται δολώματα «ὀρεκτικά» ἀλλ' ἀπλῶς ἀξιοπεριεργα: διάφορα ἀσυνήθιστα ἢ μεταλλικὰ ἀντικείμενα ποὺ γυαλίζουν ἢ περιστρέφονται στὸ νερό μετὰ χτυπητὰ χρώματα, σὲ σχῆμα πεταλούδας ἢ μύγας ἢ σὲ ὅποιοδήποτε ἄλλο σχῆμα. Τὸ οὐσιώδες εἶναι ὅτι τὸ δόλωμα πρέπει νὰ κινεῖται νὰ φαίνεται ζωντανό, γιὰ τὸ ὁ σολομὸς δὲν καταδέχεται νὰ δαγκώσει ἕνα ἀκίνητο δόλωμα. Πάντως τὸ ψάρεμα τοῦ σολομοῦ εἶναι ἀπὸ τὰ πὺς δύσκολα. Κάθε χρόνον, οἱ ἔρασι ἔχνης ἀγωνίζονται στὴ Γαλλία γιὰ τὸ πρωτάθλημα τῆς ἀλιείας τοῦ σολομοῦ μετὰ τὸ καλὰμ.

Madele öli

Ἐπιτέλους ἡ ἐπιστὴμη κατάφερε νὰ ἀποκαλύψει τὴν ἐπιδημιότητα, τὴν καταστροφικὴν καὶ τὸν δαιμόνιον τῶν διατροφῶν. Στὸ Λονδίνον ἀρχισε νὰ χρησιμοποιεῖται ἕνα σύστημα προστάσεως τῶν τροφῶν καὶ ἄλλων κινῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὶς διατροφῆς ποὺ γίνονται τὴν ἡμέρα καὶ τὴν νύκτα. Τὸ σύστημα αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ ηλεκτρονικὲς συσκευὲς οἱ ὁποῖες ἀνακαλύπτουν τοὺς ἤχους, τὶς κινήσεις, τὴν θερμότητα, τὸ φῶς καὶ δίνουν ἀμέσως σήμα κινδύνου σ' ἕνα κεντρικὸ σταθμὸ. Ὅποιοι ἀπειροθεῖ νὰ ληστέυσουν μὴν Τροπία θείει ἐν ἀγνοία του σὲ λειτουργία τὴν συσκευὴ ἐκπομπῆς τοῦ σήματος κινδύνου τὸ ὅποιο καὶ μεταβιβάζεται ἀμέσως στὴν ἀστυνομία. Οἱ ταμῖες τῶν Τροπῶν μποροῦν νὰ στείλουν τὸ σήμα κινδύνου ἀμέσως καὶ τὴν στιγμή ποὺ ὁ ληστής μετὰ τὸν σκανδάλῃ ἀποκλιπνόμενος στὸ κεφάλι τοὺς τοὺς ζητᾷ τὰ χρήματα. Οἱ συσκευ-

ὲς λειτουργοῦν μετὰ αὐτόματες μηχανοὶ καὶ ἔτσι ὁ κακοποιὸς δὲν μποροῦν νὰ ἐξουδετερωθοῦν τὰ μηχανήματα καὶ ἐξελθόντας τὸ διακόπτη.

Στὴ μελλοντικὴ θεραπεία τῶν ψυχικῶν νόσων σπουδαῖο ρόλο θὰ διαδραματίσουν τὰ μαθήματα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς. Σ' ἕνα νοσοκομεῖο τῆς Βοσνίας Ἰστανδίας ποὺ δοκιμάστηκε τὸ σύστημα αὐτὸ εἶχε λαμβρὰ ἀποτελέσματα. Ὁ κύριος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς χρησιμοπορήσεως τῶν καλῶν τεχνῶν στὰ ψυχιατρεῖα εἶναι διαγνωστικός. Ἐνα ἔργο ζωγραφικῆς ἢ ἕνα πρόπλασμα γλυπτικῆς ἀντανάκλα ἕνα χαρακτηριστικὸν τοῦ ποὺ δὲν ἐκδηλώνεται μετὰ κανένα ἄλλο τρόπο, πρᾶγμα ποὺ πολλὴν χρησιμὴν στὴ διάγνωσις τῆς μορφῆς τῆς ἀσθενείας. Χωρὶς αὐτὴν ἡ ζωγραφικὴ εἶναι εὐχάριστη ἀπασχόλησις καὶ ἐπίσης ἐπιδόξ καὶ θεραπευτικὴς ἡ ἐργασία. Οἱ ἀσθενεῖς εἶναι εὐχαριστημένοι μετὰ τὰ μαθήματα αὐτά, τὰ δὲ ἔργα τους εἶναι τόσο καλὰ ὥστε γίνεται σκέψις νὰ διοργανωθεῖ καὶ δημοσίᾳ ἐκθεσις.

Το σπκῳι εἶναι ἄλληλέγγυο μὲ τὸ σύνολο τοῦ ὀργανισμοῦ κι' ἀντιδρᾶ σὲ ὅ,τι συμβαίνει σ' αὐτόν. Ἀκόμα κι' οἱ ψυχικὲς διαταραχὲς ἔχουν τὸν ἀντικτυπὸ τους στὸ πολῦτιμο αὐτὸ ὄργανο.

ΑΥΤΟ ΤΟ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟ ΣΠΚΩΤΙ...

Οἱ θερινὲς διακοπὲς καί, γενικά, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος ἐπηρεάζουν τὸ σπκῳι

ΚΑΘΕ καλοκαίρι, ἀναρίθμητα ἄτομα, ἰδίως κάπως προχωρημένης ἡλικίας, βλέπουν νὰ χαλᾶνε οἱ διακοπὲς τους ἐξ αἰτίας πεπτικῶν ἀνωμαλιῶν, πού δὲν εἶναι πάντα ἐλαφρὲς. «Φταίει τὸ σπκῳι μου» ἀποφαινεται συνήθως ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς μὲ μοιρατρική διάθεση. Καί στίβει τὸ μυαλὸ του νὰ καταλάβει τί ἀκριβῶς συνέτρεξε, ὥστε νὰ συμβεῖ αὐτό. Ἀλλὰ κι' οἱ γιατροί, γενικά, βρίσκονται ἐπίσης σὲ δυσκολία προκειμένου νὰ ἐξηγήσουν τις ξαφνικὲς ἀδιαθεσίες αὐτῶν τῶν «κίπατικῶν τοῦ θέρους», πού εἶναι περίφημα στὴν ὑγεία τους κατὰ τοὺς ὑπόλοιπους μῆνες τοῦ χρόνου.

Ἡ κρίση, ὅχι σπάνια, ἐπέρχεται χωρίς νὰ ὑπάρχει ἡ παραμικρὴ δυνατότης νὰ βρεθεῖ μιὰ λογικοφανὲς αἰτία. Τὸ ὅτι κανεὶς ἔφαγε λίγο περισσότερο ἢ τράβηξε κανένα ποτηράκι παραπάνω, δὲν εἶναι καθόλου ἓνα εὐγλωττο διαγνωστικὸ δεδομένο. Τὸ ἴδιο αὐτὸ ἄτομο ἔκανε ἑκατοντάδες φορές παρόμοιες ὑπερβολές, χωρίς καθόλου νὰ ἐνοχληθεῖ.

«Εἶχα πάντα ἱστορίες μὲ τὸ σπκῳι μου», διηγείται ὁ ἐξερευνητὴς Γκοντράν ντε Πονσέν, πού ἔζησε ἐπὶ ἀρκετοὺς μῆνες μαζί μὲ τοὺς τελευταίους Ἑσκιμῶους νομάδες. «Κανονικά, δὲν μπορῶ νὰ ἐπιτρέψω στὸν ἑαυτὸ μου τὴν παραμικρὴ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ δίαιτα πού κάνω. Καί μόνῃ ἡ θῆα ἐνδὸς αὐγοῦ στὸ πιάτο, ἀρκεῖ γιὰ νὰ μοῦ προκαλέσει ἀναστάτωση. Λοιπόν, κατὰ τὴν παροιμιώδη μου στὸν Πόλο, ἤμουν ὑποχρεωμένος νὰ τρώω ὅ,τι δῆποτε, ὅπως κι' οἱ Ἑσκιμῶοι, ἀπὸ τὸ ψητὸ κρέας φώκιας ὡς τὸ λίπος της, πού συχνά ἦταν τσαγγό. Δὲν ἦταν δυνατόν νὰ πάρω καμμιά προφύλαξη. Ἐπρεπε, ὅχι νὰ ἀρρωστήσω, ἀλλὰ νὰ φοβῆσω σὸν τὸ σκυλί. Κι' ὅμως, ποτὲ δὲν ἤμουν τόσο περίφημα στὴν ὑγεία μου ὅσο ἐκεῖ-

νη τὴν περίοδο. Τὰ χῶνευα ὅλα καί τὸ σπκῳι μου δὲν παραπονιόταν καθόλου, λὲς καί δὲν ὑπῆρχε».

Καταλαβαίνει κανεὶς εὐκόλα, ὅτι ἔνα ὄργανο τόσο πεισματάρικο ἦταν ἐπόμενο νὰ γίνεῖ, μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, ἀντικείμενον δεισιδαιμόνος φόβου. Ὁλόκληρες χιλιετίριδες πρὸ Χριστοῦ, οἱ Σουμέριοι δὲν ἤξεραν ἄλλῃ πὶὸ εὐχάριστη στ' αὐτιά, εὐχὴ ἀπ' αὐτή: «Νὰ καθαρῶσθαι τὸ σπκῳι σου». Δὲν ἐπρόκειτο γιὰ ποιητικὴ μεταφορά. Πίστευαν, τότε, ὅτι τὸ σπκῳι ἦταν ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος, τῆς ζωῆς καί τῶν αἰσθημάτων. Εἶχαν παρατηρήσει, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, ὅτι ἡ παραμικρὴ διαταραχὴ στὴ λειτουργία του εἶχε ἄμεση σχέση μὲ τὸ κέφι καί τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀτόμου.

Μιλᾶμε ἀκόμα σήμερα γιὰ τὴ χολικὴ ἰδιοσυγκρασία. Κι' οἱ ὑποχονδριακοὶ τοῦ 18ου αἰῶνα, οἱ τύποι ἐκεῖνοι πού ὅλα τοὺς ἔφταιγαν, δὲν ἦταν, στὴν κυριολεξία, παρὰ ἄρρωστοι τοῦ ὑποχονδρίου, δηλαδὴ τῆς δεξιᾶς ὑποπλευρίας περιόχης, ὅπου ἐδρεύει τὸ σπκῳι.

Καθ' ὅλη τὴν ἀρχαιότητα, ὑπῆρχε ἡ ἀκράδαντη πεποίθηση, ὅτι γιὰ τὴ γνῶση τοῦ μέλλοντος, ἀρκοῦσε ἡ παρατήρηση τοῦ σπκωτιοῦ. «Ὅλες οἱ ἀνάτομικὲς τοῦ λεπτομέρειες, σὲ μοντέλλα ἀπὸ μπροῦντζο ἢ ἄργιλλο, πού βρῆκαν οἱ ἀρχαιολόγοι, παριστάνονταν μὲ τὸ σπκῳι ἀκρίβεια, ὥστε νὰ συναγωνίζονται τις καλύτερες σύγχρονες ἀκτινογραφίες.

ΗΙΑΤΡΙΚΗ ἐπιστῆμη δὲν ἔβλεπε τὰ πράγματα ἔτσι. Δὲν εἶχε παρὰ ἓνα σκοπὸ: νὰ λύσει αὐτὸ τὸ πρόβλημα, πού τὰ στοιχεῖα του ἀντιστρατεύονταν στὴ λογικὴ. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ

17ου αἰῶνα, ἓνας διάσημος Ἀσκληπιάδης, ὁ ἀνατόμος Μπαρτολίνος ἀπὸ τὴν Κοπεγχάγη, φώναξε θριαμβευτικά: «Ἡ βασιλεία τοῦ σπκωτιοῦ πῆρε τέλος!» Ὅλοι οἱ σοβαροὶ γιατροί, τότε, νόμισαν ὅτι τὰ πράγματα μῆχαν ὀριστικά στὴ θέση τους. Τί ἦταν τὸ σπκῳι; Ἐνῶς ἀδένος τοῦ πεπτικοῦ συστήματος ἐπιφορτισμένος νὰ ἐκκρίνει τὴ χολή, ὁ πὶὸ ὀγκῶδης ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους, μιὰ καί τὸ μέσο βάρος του ἔφθανε τὸ ἐνάμισι κιλό, ἀλλὰ ἐπίσης κι' ἓνας ἀπὸ τοὺς λιγώτερο σημαντικούς. Ἐνα ὄργανο ἥσυχο, χωρίς μυστήρια, πού οἱ παθήσεις του, ὅπως ἡ κίρρωση κι' ὁ ἱκτερος, δὲν ἐκρυβαν αἰνίγματα. Τὸ νὰ μιλά κανεὶς, τότε, γιὰ «εὐαίσθητο» σπκῳι, φαινόταν σωστὴ αἴρεση. Ἀλλοῖμονο, ὅμως. Ὑστερα ἀπὸ ἓνα αἶδιον, αὐτὴ ἡ ἐπιστημονικὴ θεδαίριος ἀποδείχθηκε ἀβάσιμη. Δὲν ἦταν τὸ σπκῳι ἀπλό, ἀλλὰ τὰ ἀνιχνευτικὰ μέσα, πού διέθετε ἡ ἐπιστῆμη, ἦταν χονδροειδῆ.

Τώρα μόλις ἀρχίζουμε νὰ καταλαβαίνουμε τί θαῦμα τῆς φύσεως ἐκπροσωποῦν τὰ κύτταρα τοῦ σπκωτιοῦ. Μοιάζουν μὲ ὅλα τὰ ἄλλα. Εἶναι μικροσκοπικά, γιὰτί θὰ μπορούσαν νὰ χωρῶσουν ἐκαστὸ χιλιάδες ἀπ' αὐτὰ σὲ ἐμβάδον λίγων χιλιοστομέτρων. Ἀλλὰ καθ' ὅλο τὸ τὸ εἰκοσιτετράωρο, μὲ διαδικασίες πού διαφεύγουν ἀκόμα τὰ πὶὸ ἐκλεπτυσμένα τεχνικά μας μέσα, συνθέτουν, φιλτράρουν, καθαρίζουν, ἀποθηκεύουν καί ἀερίζουν ὅλες τις χημικὲς ἀλλαγὲς τοῦ ὀργανισμοῦ. Γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει ὅλες αὐτὲς τις ἐπὶ μέρους λειτουργίες, ἡ φύση προνόησε, στὰ ἀπετέστερα ζῶα, γιὰ τὴν ὑπαρξὴ πολλῶν, ξεχωριστῶν ὀργάνων. Τὸ ἥπατικὸ κύτταρο, τὰ ἀντικαθιστὰ ὅλα. Τὸ σπκῳι πού, στὴν πραγματικὴ ἐκδοὺς, ἡ καρδιά τοῦ μεταβολισμοῦ, ὁ μόνος ἀπὸ τοὺς ἀδένες, στὸ κάτω τῆς γραφῆς, πού εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀντικατασταθεῖ καί πού ἡ ἐξαφάνισή του σημαίνει ἀνέκλιτα τὸ θάνατο.

ΗΠΕΨΗ εἶναι τό... σπκῳι. Ὅχι μονάχα γιὰτί ἡ χολή εἶναι ἀπαραίτητη στὴ μεταμόρφωση τῶν

λιπῶν, ἀλλὰ καί γιὰτί ὅλες οἱ τροφές, ὅποιες καί νὰ εἶναι, ἀφοῦ διαλυθοῦν, χωνευθοῦν καί ἀναχθοῦν σὲ σάκχαρο, λίπος καί πρωτεΐνες, πρέπει ὅπωςδὴποτε νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ σπκῳι, ὥστε νὰ γίνουν ὁ ἀκριβὲς τύπος σακχαροῦ, λίπους καί πρωτεΐνης, πού ἔχει ἀνάγκη ὁ ὀργανισμός. Ἀν εἰσαγάγουμε ἀπ' εὐθείας στὸ αἷμα ἐνδὸς σκυλίου μιὰ πρωτεΐνη προσερχομένη ἀπὸ ἄλλο ζῶο, εἶναι σὰν νὰ τοῦ εἰσαγάγουμε ἓνα θανατηφόρο δηλητήριο. Ἀν ὅμως, εἰσαγάγουμε τὴν ἴδια πρωτεΐνη στὴ φλέβα, πού βρίσκει αὐτὸς στὸ σπκῳι τοῦ σπκωτιοῦ, ὁ ἀδένας αὐτὸς θὰ μεταμορφώσῃ τὴν πρωτεΐνη καί θὰ τὴν καταστήσει ἀφομοιώσιμη. Χωρὶς τὴν ἀδιάκοπη λειτουργία τοῦ σπκωτιοῦ, τὸ γάλα τῆς ἀγέλαδας ἢ τὸ σπανάκι θὰ ἦταν γιὰ μᾶς τόσο ἐπικίνδυνα ὥς ἡ στρυχνίνη καί τὸ ὕδροκυάνιο.

Ἡ μυϊκὴ προσπάθεια, τὸ βάδισμα, ἡ σωματικὴ ἄσκηση εἶναι τό... σπκῳι, γιὰτί αὐτὸ ἀκριβῶς δημιουργεῖ τὰ ἀποθέματα πού κάνει τὴ διανομὴ τοῦ ἀπαραίτητου σακχαροῦ στοὺς μῦς.

Τὸ αἷμα, ἡ ἰσορροπία του, ἡ χημικὴ του σύνθεση, ὁ φυσιολογικὸς βαθμὸς τῆς ρευστότητός του, εἶναι ἐπίσης τό... σπκῳι. Ἀν ἔχετε συχνὰ καλόγηρους, αὐτὸ συμβαίνει γιὰτί τὸ σπκῳι σας εἶναι κουρασμένο καί δὲν προλαβαίνει νὰ καταστρέφει ὅλους τοὺς ἰοὺς καί τὰ μικρόβια, πού ἐπιτίθενται ἀδιάκοπα στὸν ὀργανισμό σας.

Ἀλλὰ δὲν τελειώνουμε ἐδῶ. Τὰ χημικὰ «μηνύματα», πού περνοῦνε ἀπὸ τοὺς ἀδένες στὰ νεῦρα κι' ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλο στὶς ὁρμόνες, ἐξασφαλίζουν τέλεια ἐκπλήρωση ὅλων τῶν λειτουργιῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, βρίσκουν τὴν πλήρη τους ἀποτελεσματικότητα στὰ ἐνζύμα πού παράγει τὸ σπκῳι. Τὸ σπκῳι δίνει τὸ παρὸν στὸν κύκλο τῆς χοληστερόλης. Παράγει πολλὰ σπουδαῖα βιταμίνες. Ἡ ἀλλεργία, αὐτὴ ἡ ἐξαιρετικὴ καί φαινομενικὰ ἀνεξήγητη εὐπάθεια ὀρισμένων ὀργανισμῶν, ἀρχίζει σὴ μερὰ ἡ ἐπιστῆμη νὰ διερωτᾶται μήπως ἔχει ἀπ' εὐθείας κι' ἀποκλειστικὴ σχέση μὲ τὸ σπκῳι. Πάντα καί παντοῦ, τὸ σπκῳι κανονίζει, ἐλέγχει, ἐξισορροπεῖ, προμηθεύει τις βασικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν καλὴ λειτουργία τοῦ ὀργανισμοῦ.

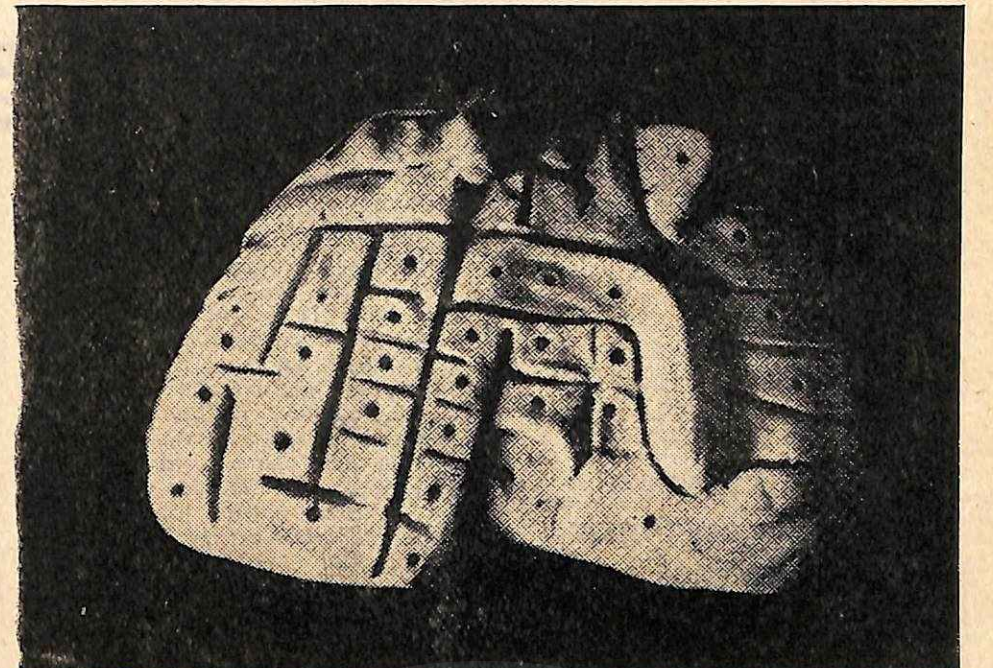
ΗΙΣΟΡΡΟΠΙΑ, αὐτὸ εἶναι τὸ πᾶν. Ἡ κοινὴ ἥπατικὴ κρίση, αὐτὴ γιὰ τὴν ὁποία παραπονιόμαστε τὰ περισσότερα ἄτομα, δὲν εἶναι μιὰ ἄρρωστεια, ὅπως συνήθως φανταζόμαστε, οὐτε σημάδι μιᾶς ἰδιαίτερης ὀργανικῆς ἀδυναμίας, ἀλλὰ μιὰ ἀπλήρ, μηχανικὴ διαταραχὴ. Ἀν πάρουμε γιὰ παράδειγμα τοὺς ἐργάτες πού δουλεύουν τὴν νύχτα. Μέσα σὲ λίγα εἰκοσιτετράωρα, ὁ ὀργανισμός τους προσαρμόζεται σ' ἓνα καινούργιο ρυθμὸ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σπκῳι, πού ἐξακολουθεῖ, ἐπιμόνα, ἀδιτάραχα, νὰ ἐκκρίνει τὴ χολή κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας καί νὰ σωρεῖ τὰ ἀποθέματά του κατὰ τὴ νύχτα. Τὰ ἄτομα αὐτὰ, ἂν δὲν προεידωποιοῦν καί δὲν λογαριάζουν αὐτὴ τὴν πραγματικότητα, θὰ γίνουν, λοιπόν, γρήγορα θύματα διαφόρων πεπτικῶν διαταραχῶν, ἐνῶ τὸ σπκῳι τους, ἀνατομικά καί φυσιολογικά, παραμένει ἐντελὲς ὑγιές. Ἀν θέλετε νὰ μὴν ἔχετε τέτοια παρα-

τράγουδα κατὰ τις διακοπὲς σας, μὴ ἀλλάζετε τὸ ὥραριο τῶν ἀπασχολήσεών σας ἀπτόμα.

Τὸ σπκῳι εἶναι ἀλληλέγγυο μὲ τὸ σύνολο τοῦ ὀργανισμοῦ κι' ἀντιδρᾶ ἐντονα σὲ ὅ,τι συμβαίνει σ' αὐτόν, ἀδιάφορα σὲ ποῖο σημείο. Ἐτσι, ἔχει ἀποδειχθεῖ, ὅτι μιὰ διασάλευση, ἔστω κι' ἐλαφρά, τῆς ἰσορροπίας στὴ λειτουργία τῶν ὠθηκῶν τῆς γυναικας, μετασφράζεται συχνὰ σὲ ἥπατικὲς διαταραχές. Ἐχει ἐπίσης διαπιστωθεῖ ἐργαστηριακά, ὅτι ἡ ποσότης τῆς χολῆς πού ἐκκρίνεται, ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὴν ψυχικὴ διάθεση τῆς στιγμῆς. Ἡ χαρά, ἡ

μαθα στὸ τέλος, ὅτι ἐκεῖνη τὴν περίφημη ἡμέρα τοῦ ἀστακοῦ ἂλ' ἀμερικαίν, εἶχε λάβει ἓνα ἀνώνυμο γράμμα, πού τῆς κατηγοροῦσε τὸν ἄνδρα τῆς γιὰ ἔπιση. Στὴ πραγματικότητα, ἡ αἰτία τῆς κρίσεως ὑπῆρξε αὐτὴ ἡ ψυχικὴ ἀναστάτωση. Κι' ἂν ἡ περίοδος τῶν διακοπῶν τῆς ἦταν ἡ χειρότερη, αὐτὸ συνέβαινε ὅχι γιὰτί ἔφταιγε τὸ κλίμα, ἀλλὰ γιὰτί ἄφηνε μεγαλύτερη ἐλευθερία στὸ σύζυγό της.

ΣΤΗΝ πραγματικότητα, δὲν ὑπάρχει παρὰ μονάχα μιὰ περίπτωση πού τὰ κλασικὰ συμπτώματα τῆς κρίσε-

Τὸ σπκῳι, ὅπως τὸ βλέπουν οἱ σύγχρονοι ἀνατόμοι κι' ὅπως τὸ παρίσταναν σὲ ἄργιλλο οἱ Σουμέριοι, 3 χιλιάδες χρόνια π. Χ.

αἰσιοδοξία αὐξάνουν τὴν ποσότητά της. Ἡ λύπη, ἀκόμα περισσότερο. Ἀπειναντίας, ὁ θυμὸς τῆς στομάχου ἐντελῶς. Ἐτσι, εἶναι προτιμότερο νὰ μὴ κάθεστε στὸ τραπέζι, ὅταν εἰστε στὶς κακὲς σας. Τὰ νεῦρα ἀσκοῦν μεγάλη ἐπίδραση στὸ σπκῳι. Ἐχει παρατηρηθεῖ στὸν φοιτητόκοσμο, εὐγλωττὴ συχνότης ἥπατικῶν κρίσεων ὅταν πλησιάζει ἡ περίοδος τῶν ἐξετάσεων. Ὑπάρχουν ἐξ ἄλλου ἄτομα πού ἔχουν μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια κρίσεις κάθε φορὰ πού βρίσκονται σὲ ἔγνοιες καί στενοχώριες, ἀδιάφορο ἂν τρῶνε λίγο ἢ πολύ.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, ὁ γιατρός ὀφείλει συχνὰ νὰ μεταμορφώνεται ἐντέκτιβ. Νὰ ἔνα παρὰδειγμα, πού ἀναφέρει διάσημος Παρισινὸς εἰδικός: «Μιὰ μερὰ, μ' ἐπισκέφθηκε μιὰ κυρία καί μοῦ παραπονέθηκε ὅτι ὑπέφερε ἀπὸ τὸ σπκῳι της. Τὴν πρώτη κρίση τῆς εἶχε πάθει ὅταν ἔφαγε ἀστακὸ ἂλ' ἀμερικαίν. Δὲν εἶχε ξαναφάει τέτοιο πρᾶγμα καί, μετὰ ἀπὸ δυὸ ὥρες, τὸ ἔκανε ἑμετό. Ἀπὸ τότε, κάθε φορὰ πού ἔκανε κάποια διαιτολογικὴ ὑπερβολή, ἦταν βέβαιη ὅτι θὰ τὴν πλήρωνε, πρᾶγμα πού συνέβαινε κυρίως κατὰ τὴν περίοδο τῶν διακοπῶν. Ἐτσι, ὑπέθετε, ὅτι τὸ κλίμα δὲν τῆς ταίριαζε. Ἡ ἱστορία αὐτὴ μὲ φάνηκε κάπως ὑποπτικὴ ὑπέβαλα τὴν ἐπισκέπτριά μου σὲ μιὰ διεξονυχιστικὴ ἀνάκριση. Ἐτσι ἔ-

ως (ζᾶν ἰδίως μετὰ τὸ πρωῒνὸ ξύπνημα, δυσάρεστη ἀναπνοή, ἀνορεξία, ὑπνηλία μετὰ τὸ φαγητὸ) ἀντιστοιχοῦν σὲ ἀλλοίωση τοῦ ἥπατικοῦ κυττάρου: εἶναι ἡ περίπτωσις τῶν μηνῶν πού ἀκολουθοῦν ἓνα ἱκτερο. Οἱ ἀνωμαλίες αὐτές, ἐξ ἄλλου, ἐξαφανίζονται σιγά — σιγά, ἂν ὁ ἄρρωστος ἀκολουθεῖ μὲ ἀκρίβεια τὴν θεραπεία καί τὴ δίαιτα, πού τοῦ ὀρίσθηκε, ἐπὶ ἀρκετοὺς μῆνες καί καμμιά φορὰ πάνω ἀπὸ ἓνα χρόνο μετὰ τὴν ἴαση. Ἀλλοιῶς, ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ἐπιδεινωθεῖ σιγά—σιγά ἡ ἀλλοίωση, ὁπότε, μετὰ ἀπὸ χρόνια, χωρίς νὰ ἔχουν μεσολαβήσει καταχρήσεις, ἐμφανίζεται κίρρωση.

Ἐκτὸς, ὅμως, ἀπ' αὐτὴ τὴν δυσάρεστη προοπτικὴ, ἡ στοιχειώδης σύνεση μᾶς ὑποορεῖ νὰ προσέχουμε καί νὰ φροντίζουμε τὸ σπκῳι μας.

Μιὰ ἀπὸ τις προφυλάξεις πού πρέπει νὰ πᾶρει κανεὶς, ὅταν πηγαίνει σὲ διακοπές, εἶναι ἐκεῖνη πού ἀφορᾶ στὸ κλίμα. Οἱ περισσότεροι ἥπατικοὶ ὑποφέρουν ἀπὸ μιὰ νευρικὴ ἀστάθεια, πού ἡ προέλευσή της εἶναι πιθανῶς κληρονομικὴ. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο, ὁ ὀργανισμός τους δὲν ἀντιδρᾶ μ' ἐπιτυχία στὰ μὴ ἀπαλὰ καί γλυκὰ κλίματα. Ἀλλοὶ παθαίνουν κρίσεις ὅταν βρίσκονται σὲ πολὺ ζεστὲς παραθαλάσσιες περιοχές. Ἄλλους, τοὺς πειράζει τὸ βουνό. Πρόπει, λοιπόν, νὰ διαλέγουν μὲ προσοχὴ τὸν τόπο τοῦ παραθερισμοῦ τους.

Σχέδιο

ΓΗ ΣΕΛΗΝΗ ΓΗ

**Μιά περιπέτεια
έντελως νέου τύπου,
μιά επιχείρηση
μελετημένη
από τους Ρώσους
και τους Αμερικανούς
έπιστήμονες,
το έκπληκτικό αυτό
σχέδιο
αποβλέπει
στην εξασφάλιση
της κυριαρχίας
του ανθρώπου
σ' όλο το σύμπλεγμα
ΓΗ-ΣΕΛΗΝΗ.
Σ' αυτό το σημείο
βρίσκονται σήμερα,
τέσσερα χρόνια
μετά το ξεκίνημα
του πρώτου
δορυφόρου,
οι προσπάθειες
για την κατάκτηση
του Διαστήματος.**

ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΙΟ ΠΟΥ ΘΑ ΜΕΤΑΦΕΡΕΙ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΚΟΣΜΟΝΑΥΤΕΣ

ΣΤΗ Μόσχα, το Έπαγγελματικό Συνοικαίο Πιλότων του Διαστήματος έχει ως πρόεδρο και μοναδικό μέλος τον Γιούρι Αλεξεϊεβιτς Γκαγκάριν. Το μονομελές αυτό σωματείο ιδρύθηκε επίσημα στις 16 Απριλίου 1961 και προκειται να ζητήσει την εισδοχή του στη Διεθνή Όμοσπονδία Συνδικάτων. Ο δεύτερος άστροναύτης, ο Αμερικανός Άλλαν Σέπארντ δέχθηκε μία πρόταση να περιληφθεί στην οργάνωση. Ωστόσο, πολύ σύντομα κι' άλλοι πιλότοι κοσμικών όχημάτων θα ζητήσουν την εγγραφή τους στο Συνδικατο. Θα είναι οι πρωταγωνιστές της μεγαλύτερης διαστημικής επιχείρησης που ωργανώθηκε ποτέ, του «Σχεδίου 8».

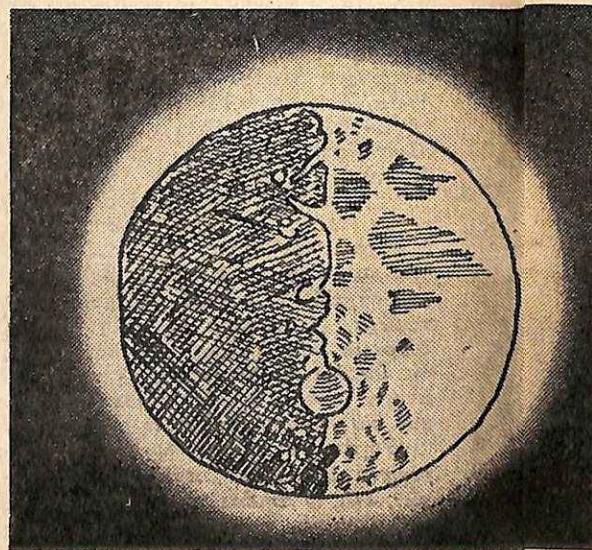
Πρόκειται για μία περιπέτεια έντελως νέου τύπου, μία επιχείρηση μελετημένη από τους Ρώσους και τους Αμερικανούς επιστήμονες που ανταλλάσσουν ελεύθερα τις πληροφορίες τους. Ο καθηγητής Λεωνίδας Σενάφ, που δρισκόταν στις Ηνωμένες Πολιτείες την εποχή της πτήσεως του Γκαγκάριν, μίλησε στους Αμερικανούς συνσδέλφους του για το έκπληκτικό αυτό σχέδιο που αποβλέπει στην εξασφάλιση της κυριαρχίας του ανθρώπου σ' όλο το σύμπλεγμα Γη — Σελήνη. Προς το παρόν, Αμερικανοί και Ρώσοι το μελετούν χωριστά, με την κρυφή έλπιδα ότι κάποτε θα συνεργασθούν, όταν η χαλάρωση της διεθνούς έντασης γίνει πραγματικότητα.

Μιά τολμηρή επιχείρηση

ΤΙ είναι λοιπόν αυτό το «σχέδιο 8»; Φαντασθήτε το σχήμα του αριθμού 8, δυο κύκλους άνισους, εκ των οποίων ο ένας, ο μικρότερος, περιβάλλει τη Σελήνη σε ύψος 200 χιλιομέτρων από το έδαφός της, ενώ η Γη περιβάλλεται από το μεγαλύτερο κύκλο του 8, σε ύψος περίπου 1500 χιλιομέτρων. Φαντασθήτε ένα διαστημόπλοιο που κινείται πάνω στις γραμμές αυτού του 8 και περιβάλλει διαδοχικά τη Γη και τη Σελήνη, επανέρχεται προς έμάς για ν' ανεφοδιασθεί σε ύψος 150 χιλιομέτρων και ξαναφεύγει προς το δορυφόρο μας σε μια σειρά διαδρομών σε σχήμα 8. Στο διαστημόπλοιο, ένα πλήρωμα τρι-

ων έπιστημόνων έφωδιασμένων με τα κατάλληλα όργανα μελέτης, παρατηρεί το διάστημα στη γειτονιά του πλανήτη και του φυσικού μας δορυφόρου. Έπειτα από μερικούς γύρους, το πλήρωμα αντικαθίσταται και τ' αποθέματα καυσίμων ανανεώνονται. Για την πραγματοποίηση του εγχειρήματος, ανεφοδιαστικοί πύραυλοι από τη Γη πλερίζουν το διαστημόπλοιο ή το προσεγγίζουν όπως γίνεται σήμερα για το εν πτήση ανεφοδιασμό των υπερηχητικών πυραυλοκινήτων Β 52, που διασχίζουν τον Ατλαντικό σε 3 ώρες και 19 λεπτά. Οι κινητήρες του κοσμικού οχήματος αναπτύσσουν άπειρος μεγαλύτερη προωθητική δύναμη από ένα υπερηχητικό βομβαρδιστικό και καταναλίσκουν δεκάδες τόννων καυσίμων σε λίγα λεπτά πορείας. Ο ανεφοδιασμός σε καύσιμα είναι λοιπόν το πρώτο πρόβλημα που θα πρέπει ν' αντιμετωπίσουν οι άστρομηχανικοί του «σχεδίου 8». Σε κάθε πέρασμά του κοντά στη Γη, ένα σμήνος ανεφοδιαστικών πυραύλων θα τροφοδοτεί το διαστημόπλοιο με καύσιμα.

Έδώ και μερικούς μήνες από το ασύλληπτα τολμηρό σχέδιο μελετάται σ' όλες του τις λεπτομέρειες. Από τις 12 Φεβρουαρίου 1961, δηλαδή δυ-

Αυτός ο χάρτης της άθεατης πλευράς της Σελήνης καταστρώθηκε από τους Σοβιετικούς άστρονόμους σύμφωνα με τα στοιχεία που μετέδωσε ο τρίτος Λούνικ.

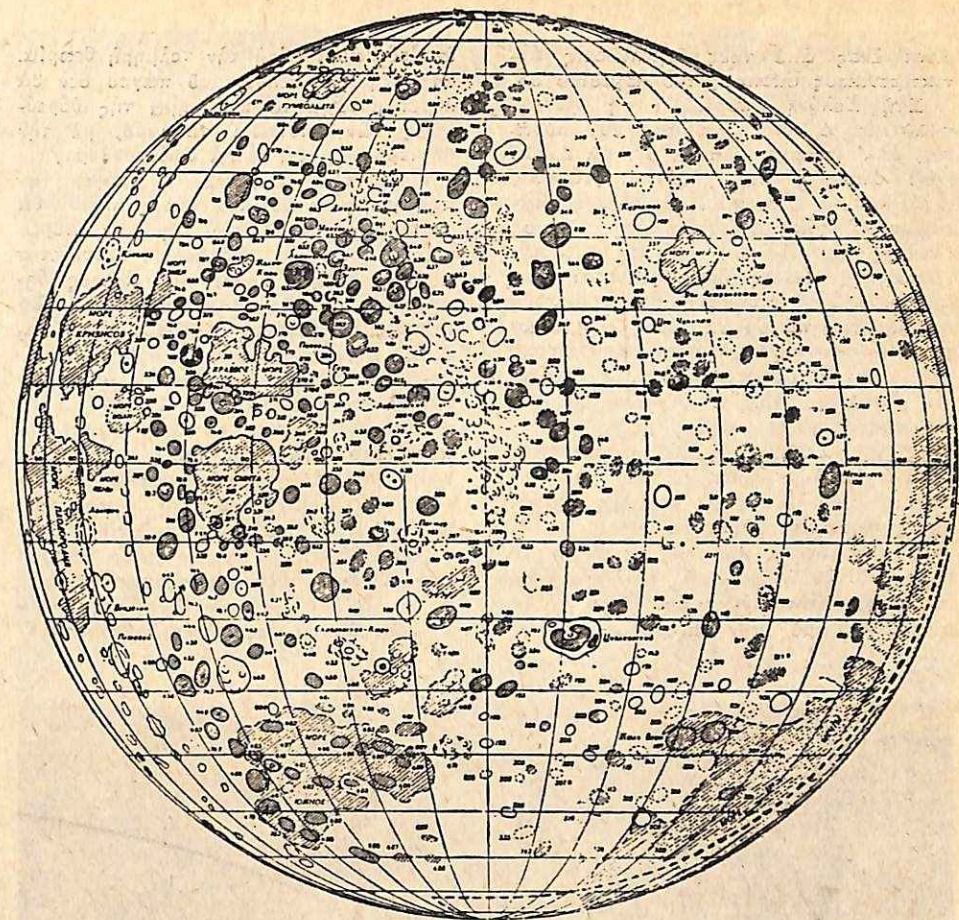
μήνες πριν από την πτήση του Γκαγκάριν γύρω από τη Γη, οι έπιστήμονες ήξεραν ότι το «σχέδιο 8» είναι πραγματοποιησιμο. Την ημέρα αυτή, οι Ρώσοι πέτυχαν κάτι που δεν είχε επιχειρηθεί μέχρι τότε, την εκτόξευση ενός Σπούτνικ από έναν άλλο Σπούτνικ.

Το όδαγμα Βενούσικ

ΜΕ ύψος 6.483 κιλών, που η τροχιά του περνάει πάνω από την ατμόσφαιρα σε περίγειο 245 χιλιομέτρα και απόγειο 327, οι Ρώσοι εξασέλευσαν έναν αυτόματο διαπλανητικό σταθμό με κατεύθυνση προς τη Άφροδίτη. Η χρησιμοποίηση, ως υποβάθρου βολής, ενός οχήματος που κινείται με ταχύτητα 30.000 χιλιομέτρων την ώρα, είναι ένα κατόρθωμα καταπληκτικής ακριβείας, ένα τεράστιο βήμα προς τα εμπρός. Αν και λιγώτερα έντυπωσιακό από την πτήση του Γκαγκάριν με το «Βοστόκ», η εκτόξευση του «Βενούσικ» σε δυο φάσεις προϋποθέτει λεπτομερή προκαθορισμό του δρομολογίου, ακριβή γνώση της τροχιάς, μοναδική τελειότητα στη λειτουργία των μηχανισμών του πυραύλου. Αυτές ήταν οι δυσκολίες που έπρεπε να υπερνικηθούν, στη χημεία, στη μηχανική, στην ηλεκτρονική, για να γίνει αυτό το πηόημα προς την Άφροδίτη από μιάν εξέδρα εκτοξεύσεως που περιστρέφεται με ταχύτητα έννεα χιλιομέτρων κατά δευτερόλεπτο γύρω από τον πλανήτη μας. Άλλ' αυτό το κατόρθωμα σημαίνει επίσης ότι ένας ανεφοδιαστικός πύραυλος, αν εκτοξευθεί με την ίδια ακρίβεια, μπορεί να προσεγγίσει ένα διαστημόπλοιο για να το ανεφοδιάσει σε καύσιμα και τρόφιμα, εξασφαλίζοντας συγχρόνως τον αντικαταστάτη του πληρώματος.

Αυτός ο ανεφοδιστικός πύραυλος έχει κιόλας μελετηθεί. Τ' όνομά του είναι «Κρόνος C 2» και θα ζυγίζει έφτα τόννους. Οι Ρώσοι μελέτησαν επίσης το διαστημόπλοιο «8». Σ' αυτό λοιπόν το σημείο βρίσκομαστε σήμερα, τέσσε-

Αυτός είναι ο πρώτος χάρτης της Σελήνης που σχεδιάστηκε το 1610 από τον ίδιο το Γαλιλαίο.

ρα χρόνια μετά το ξεκίνημα του πρώτου Σπούτνικ..

Νερό στη Σελήνη

Η ΜΟΝΙΜΗ αποστολή του «Σχεδίου 8» θα μελετήσει συγχρόνως τη Γη και τη Σελήνη. Στη Γη, θα καταστρώσει τον όριστικό χάρτη του πλανήτη μας, θα παρατηρήσει το σχηματισμό των νεφών και θα μάς μεταδώσει μετεωρολογικές προβλέψεις. Το όρειο σέλας θα μελετηθεί επισταμένα, γιατί τα φαινόμενα αυτά έχουν σημαντική επίδραση στις ραδιοφωνικές εκπομπές μας. Γενικά, όλοι οι «βομβαρδισμοί» σωματιδίων που προσβάλλουν τη Γη, ακτινοβολίες, μύρια, κοσμική σκόνη, όκόμα και μετεωρίτες, κάθε τι που μάς έρχεται από το διάστημα και εισβάλλει στην ατμόσφαιρα, θα μελετηθεί κατά βάθος. Γιατί αυτές οι άόρατες επιδράσεις καθορίζουν όχι μόνο τον καιρό, αλλά και την ηλεκτρική κατάσταση της ατμόσφαιρας. Και η κατάσταση αυτή, όπως έέρουμε σήμερα, έχει άμεση επίδραση στην υγεία μας. Μεταξύ των έρευνών του «σχεδίου 8», η μελέτη του Ιονισμού της ατμόσφαιρας θα έχει ασφαλώς τη μεγαλύτερη επίδραση στην καθημερινή ζωή μας.

Άλλά χάρη στο «σχέδιο 8», η λεπτομερής έρευνα της Σελήνης θα συναρπάσει ακόμα και το μεγάλο κοινό. Σε ύψος 200 χιλιομέτρων πάνω από την επιφάνεια του δορυφόρου μας, οι μηχανές του διαστημοπλοίου θα πάρουν φωτογραφίες που θα επιτρέψουν τη χαρτογράφηση της Σελήνης με ακρίβεια χιλιοστού. Συγχρόνως, οι τρεις

έπιστήμονες του πληρώματος θα δοκιμασούν την επιφάνεια του φεγγαριού. Ηλεκτρομαγνητικά κύματα μήκους 3,2 εκατοστών και 8 χιλιοστών θα εκπέμπονται από το διαστημόπλοιο και θ' ανακλώνται πάλι προς αυτό, πράγμα που θα επιτρέπει τη μελέτη του στρώματος σκόνης που καλύπτει το σεληνιακό έδαφος.

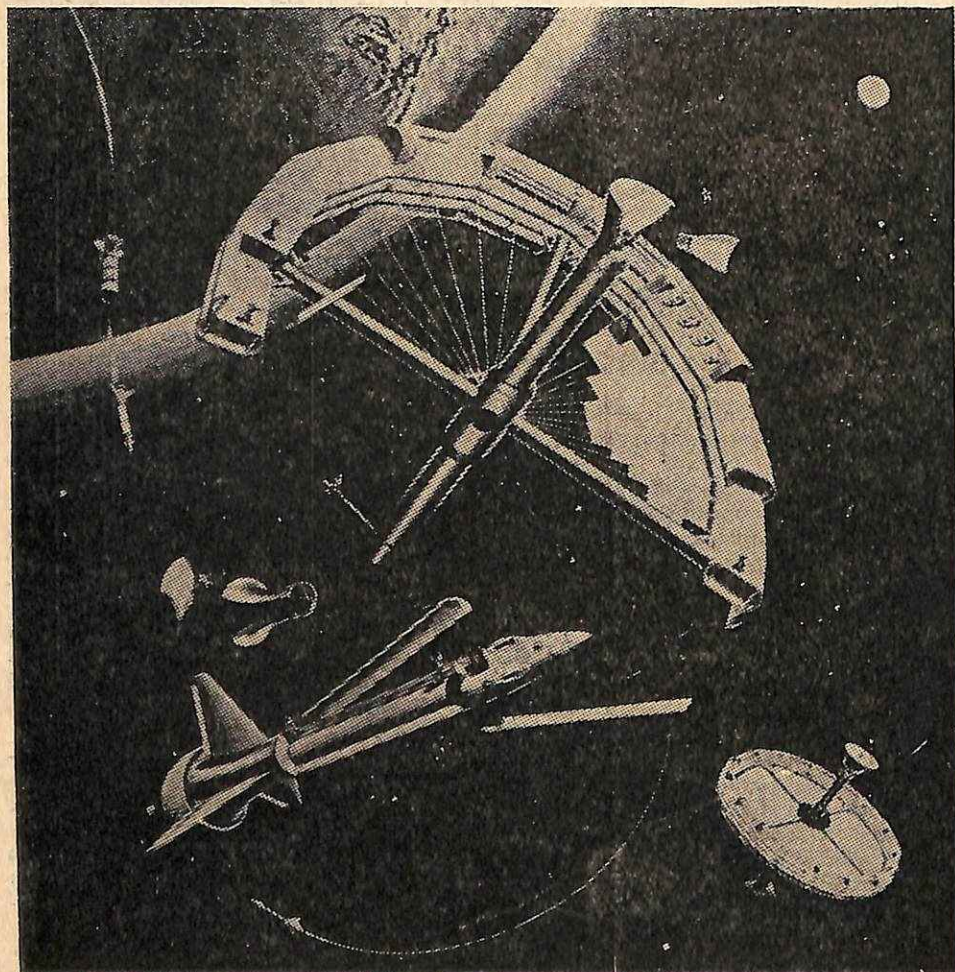
Έτσι θα προσδιοριστεί και η θερμοκρασία και η σύνθεση αυτού του στρώματος. Υποτίθεται πως έχει πάχος λίγων εκατοστών και ότι τα μελλοντικά οχήματα που θα εξερευνήσουν τη Σελήνη δεν θα κινδυνεύουν να συθισθούν σ' αυτή τη σκόνη που έχει την παράξενη ιδιότητα ν' αντανακλά σαν καθρέφτης τα κύματα των 10 εκατοστών.

Από το διαστημόπλοιο, άλλοι ανίχνευτες θα προσπαθήσουν να συλλάβουν τις ραδιενεργές εκπομπές της Σελήνης. Τα πειράματα των πρώτων πυραύλων που εκτοξεύθηκαν προς τη Σελήνη φαίνεται πως αποδεικνύουν ότι το ούράνιο αυτό σώμα δεν είναι ραδιενεργό, πράγμα που επιβεβαιώνεται από τη μικρή πυκνότητα του δορυφόρου μας. Τα ραδιενεργά όρυκτα της φύσεως, ούράνιο και θόριο, έχουν μεγάλη πυκνότητα και είναι φυσικό να λείπουν από τη Σελήνη που είναι λιγώτερο πυκνή από τη Γη. Άλλά στη σεληνιακή επιφάνεια δεν αποκλείεται να υπάρχει κάποια ραδιενέργεια που οφείλεται στο συνεχή βομβαρδισμό των κοσμικών ακτίνων σ' ένα ούρανο σώμα που δεν προστατεύεται από ατμόσφαιρα. Μιά τέτοια ραδιενέργεια θα ήταν ίσως επικίνδυνη για τους μελλοντικούς άστροναύτες που θ' αποδίδασθουν στη Σελήνη και η ανίχνευσή της

είναι ένας από τους θεμελιώδεις αντικειμενικούς σκοπούς του «σχεδίου 8».

Στη Σελήνη μπορεί να μη βρεθούν πολύτιμα ορυκτά, χρυσάφι και ούρα-νιο, άλλ' υπάρχει έλπίδα ότι θα βρεθεί κάτι άπειρας πιο χρήσιμο για τους μελλοντικούς αποίκους: το νερό. Ο διάσημος Άγγλος αστρονόμος Τόμας Γκόλντ δημοσίευσε πρόσφατα μια έντυπωσιακή μελέτη όπου φαίνεται πως αποδεικνύει μαθηματικά την ύπαρξη αποθεμάτων πάγου σε βάθος ελάχιστων μέτρων από τη σεληνιακή επιφάνεια! Έκ πρώτης όψεως, η θεωρία φαίνεται απίθανη. Άλλ' ο Άγγλος επιστήμων υποστηρίζει πως η μικρή πυκνότητα της Σελήνης οφείλεται στην παρουσία πολλών αλάτων όπως η στυπτηρία που δεσμεύει μεγάλες ποσότητες αποκρυσταλλωμένου νερού. Η ήλιακή θερμότητα που εισδύει κατά τη διάρκεια της ημέρας στα σπλάχνα της Σελήνης απελευθερώνει το νερό που ανεδείκνυται προς την επιφάνεια και πα-

επιβεβαιώνει αυτή την τολμηρή θεωρία. Η τήξη του σεληνιακού πάγου δεν θα λύσει μονάχα το πρόβλημα της ύδρευσης των αποίκων: το νερό, με την ηλεκτρόλυσή του, θα παράγει οξυγόνο και θα επιτρέψει την παραγωγή συνθετικού αέρος που θα εξασφαλίσει την επιβίωση των ανθρώπων στη Σελήνη. Έξ' άλλου, πιστεύεται πως η Σελήνη κρύβει κι' άλλους θησαυρούς, ιδιαίτερα το πετρέλαιο. Ο Σοβιετικός αστρονόμος Κοζύρεφ είναι βέβαιος ότι παρατήρησε και φωτογράφησε μίαν έκρηξη φυσικών αερίων. "Αν υπάρχει πετρέλαιο στη Σελήνη, ο αποικισμός γίνεται εύκολος. Γιατί το πετρέλαιο είναι μια πηγή ενέργειας και, στην ανάγκη, διατροφής, εφ' όσον οι υδρογονάνθρακες προσφέρονται για την παραγωγή συνθετικών τροφίμων. Έτσι, οι μελλοντικοί αποικοί της Σελήνης δεν θα φέρουν από τη Γη παρά μόνο μερικές διταμίνες. Όλα τ' άλλα θα τα προσφέρει άφθονα το έ-

Ένας διαπλανητικός σταθμός ανεφοδιασμού των διαστημοπλοίων, υπό κατασκευή. Η φανταστική αυτή αναταράχωση είναι τεχνικώς ακριβής και πράγμα τοποιοτήσιμη

γώνει από το κρύο της σεληνιακής νύχτας. Ο Γκόλντ ανέλυσε προσεκτικά το φαινόμενο με τη βοήθεια ενός ηλεκτρονικού εγκεφάλου. Το συμπέρασμά του είναι εκπληκτικό. Δισεκατομμύρια τόνοι πάγου βρίσκονται θαμμένοι σχεδόν παντού, λίγα μέτρα κάτω από το έδαφος της Σελήνης.

Το «σχέδιο 8» δεν αποκλείεται να

δαφος του δορυφόρου.

Οι μαγνητικοί ανιχνευτές του «σχεδίου 8» θα επιβεβαιώσουν ή θα διαψεύσουν την ύπαρξη αυτών των θησαυρών. "Ισως μας επιφυλάσσουν μερικές ευχάριστες εκπλήξεις. Δεν αποκλείεται οι μυστηριώδεις λάμψεις γύρω από μερικούς κρατήρες να οφείλονται στην ύπαρξη γαλάζιου αδαμαντοφόρου άγρίλλου.

ΜΠΟΡΟΥΜΕ να περιγράψουμε λεπτομερώς, ώρα με την ώρα, το πρώτο αυτό κοσμικό δρομολόγιο. Ώρα μηδέν: Το διαστημόπλοιο αποχωρίζεται από το φορέα πύραυλο με τον όποιον έκτοξεύθηκε. Τοποθετείται σε περίγεια τροχιά.

Δύο ώρες αργότερα: Ο πρώτος κύκλος γύρω από τη Γη συμπληρώνεται κι' ένας βοηθητικός πύραυλος πίσω από το διαστημόπλοιο 8 τίθεται σε λειτουργία και του επιτρέπει να εγκαταλείψει την τροχιά του και να ξεφύγει από την έλξη της Γης, με κατεύθυνση προς τη Σελήνη.

Σε 60 περίπου ώρες το διαστημόπλοιο 8 θα έχει φτάσει στη γειτονιά της Σελήνης, όπου θα τεθεί σε τροχιά σε ύψος 200 χιλιομέτρων από τη σεληνιακή επιφάνεια. Η γωτογραφική έρευνηση της Σελήνης αρχίζει.

Τριάντα ώρες αργότερα, το διαστημόπλοιο, αφού διαγράψει πολλούς κύκλους γύρω από τη Σελήνη, εγκαταλείπει τη σεληνιακή τροχιά του και κατευθύνεται στη Γη, χάρη στον πύραυλό του που τίθεται πάλι σε λειτουργία. Έχουν περάσει συνολικά 150 ώρες από την ώρα μηδέν. Το 8 συμπληρώνεται. Το διαστημόπλοιο βρίσκεται πάλι σε τροχιά γύρω από τη Γη. Ένας ανεφοδιαστικός πύραυλος ξεκινάει για να συναντηθεί με το διαστημόπλοιο 8. Σε μισή ώρα, το διαστημόπλοιο έχει ανεφοδιασθεί με καύσιμα και το πλήρωμά του αντικαθίσταται με άλλους άνδρες που έχουν έρθει με τον ανεφοδιαστικό πύραυλο. Το διαστημόπλοιο ξεκινάει για το ίδιο δρομολόγιο Γη — Σελήνη, και ο πύραυλος επιστρέφει στη Γη...

Άλλα μια τόσο τολμηρή και περίπλοκη επιχείρηση απαιτεί όχι μόνο απόλυτη τελειότητα σ' όλες τις λεπτομέρειές της, αλλά και μερικές παράξενες καινοτομίες. Για παράδειγμα ο ανεφοδιασμός με καύσιμα δεν μπορεί να γίνει με τα συνηθισμένα μέσα. Το υγρό οξυγόνο, που χρησιμοποιείται σήμερα ως καύσιμο για τους περισσότερους πυραύλους, είναι πολύ επικίνδυνο για μια μετάγγιση στο Διάστημα. Μόνο η χρησιμοποίηση ενός στερεού καυσίμου, υπό μορφή σκόνης, θα διευκολύνει την επιχείρηση.

Οι αεροναυπηγοί θα πρέπει να λύσουν περίπλοκα προβλήματα για την κατασκευή ενός κοσμικού οχήματος που θα μεταφέρει τρεις άνδρες σε τροχιά γύρω από τη Σελήνη και θα είναι συγχρόνως ένα επιστημονικό εργαστήριο.

Το διαστημόπλοιο θα είναι ένας κύλινδρος μήκους 32 μέτρων. Σ' αυτό το μήκος, μόνο τα 10 μέτρα θα είναι «κατοικήσιμα». Τα υπόλοιπα θα είναι οι αποθήκες του καυσίμου και τ' αυτόματα μηχανήματα, μεταξύ των οποίων και μια ογκώδης αερογεννήτρια. "Ισως τοποθετηθεί κι' ένας μικρός πυρηνικός αντιδραστήρας, ο οποίος, όμως, δεν είναι βέβαιον αν θα έχει ετοιμασθεί ως την εποχή που θα γίνουν οι πρώτες απόπειρες του «σχεδίου 8». Η μεγίστη διάμετρος του κατοικήσιμου κύλινδρου θα φτάνει τα τρία μέτρα. Τα υπόλοιπα τμήματα του κύλινδρου θα έχουν διάμετρο μονάχα ενός μέτρου. Ο κύλινδρος θα περιστρέφεται γύρω από τον άξονά του με τρεις στροφές κατά λεπτό. Η

κεντρόφυγα δύναμη που δημιουργείται έτσι θα δίνει την αίσθηση της βαρύτητας και θα επιτρέπει στο πλήρωμα να κινείται ελεύθερα και άνετα.

Η προστασία κατά των ακτινοβολιών του Διαστήματος εξασφαλίζεται με ειδική θωράκιση του διαστημοπλοίου με μαγνητικές πλαστικές ύλες που απομακρύνουν τα φορτισμένα σωματίδια του φράγματος των ακτινοβολιών που περιβάλλει τον πλανήτη μας. Η δευτερεύουσα ακτινοβολία των σωματιδίων απορροφάται από ένα δεύτερο στρώμα οργανομεταλλικής πλαστικής ύλης που περιέχει μόλυβδο. Το υλικό αυτό δημιουργήθηκε από τους Ρώσους τεχνικούς εδώ κι' ένα χρόνο κι' έγινε γνωστό στη Δύση από τον Απρίλιο του 1961.

Επιστημονικό πλήρωμα

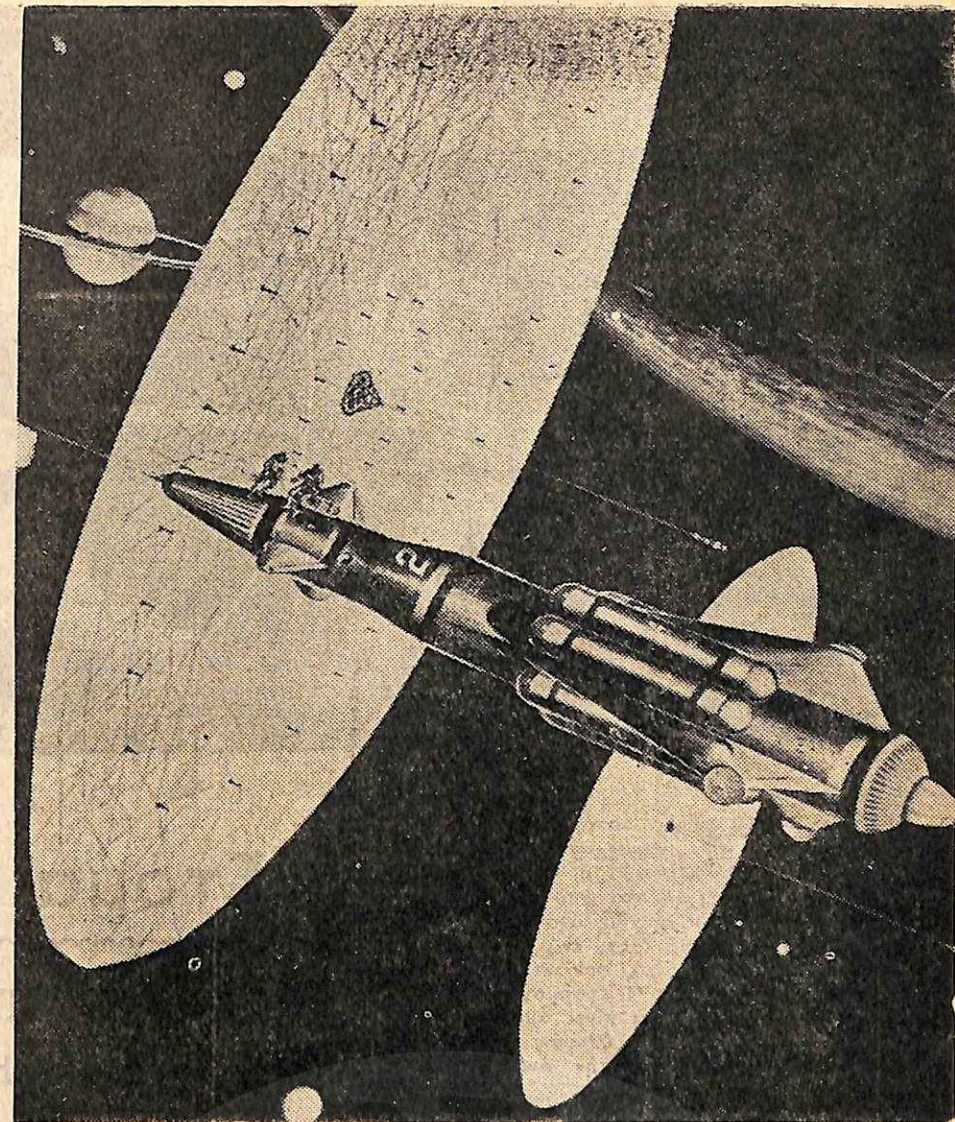
ΚΑΤ' αρχήν, το διαστημόπλοιο διαθέτει ανεξάντλητες πηγές αέρος και νερού, γιατί ο αέρας, όπως και το νερό, ανασυντίθεται με την ενέργεια που παρέχουν οι ήλιακοι συσσωρευτές, ή μια ατομική στήλη. "Ωστόσο, σε κάθε προσέγγιση του ανεφοδιαστικού πυραύλου, τ' αποθέματα οξυγόνου και νερού θ' ανανεώνονται μαζί με την αντικατάσταση του πληρώματος. Με τον ίδιο τρόπο το διαστημόπλοιο θ' ανεφοδιάζεται σε τρόφιμα. Έχουν δοκιμασθεί στο κενό, σε ειδικές σήραγγες, οι διπλοί «διάδρομοι» που θα χρησιμοποιούν οι αστροναύτες για να περάσουν στον ανεφοδιαστικό πύραυλο και αντιστρόφως. Οι διάδρομοι αυτοί, κύλινδροι από πλαστική ύλη, λειτουργούν θαυμάσια.

Επίσης δοκιμάσθηκε το σύστημα ανανέωσης του αέρος. Είναι ένα χημικό σύστημα κατεργασίας του ανθρακικού αερίου που αναπνέει ο άνθρωπος, με το υδρογόνο. Παράγεται νερό και μεθάνιο. Το νερό ηλεκτρολύεται και δίνει οξυγόνο, ενώ το μεθάνιο αποσυντίθεται με τη θέρμανση και δίνει πάλι υδρογόνο. Η συσκευή που εξασφαλίζει την ανανέωση του οξυγόνου για τις ανάγκες ενός ανθρώπου επί 24 ώρες, ζυγίζει περίπου 48 κιλά.

Ως πρόσθετο προφυλακτικό μέτρο οι αστροναύτες θα φορούν αναπνευστικές μάσκες, και, σε περίπτωση κινδύνου, πλήρη διαστημικά σκάφη. Έννοείται, πως η έντακτη έκπαυση που υπέστη ο Γκαγκάριν και ο Σέπαρντ δεν είναι απαραίτητη για το πλήρωμα ενός μεγαλύτερου και τελειότερου διαστημοπλοίου που διαθέτει όλα τα κομμάτια, ακόμα και τεχνητή βαρύτητα. Το πλήρωμα, συνεπώς, του «σχεδίου 8» μπορεί ν' αποτελείται από επιστήμονες κι' όχι από τους πιλότους. Οι αστροναύτες θα είναι κυρίως ειδικευμένοι στη φυσική και στην αστροναυτική.

Ανεφοδιασμός στο Διάστημα

ΜΕΝΕΙ μονάχα το ζήτημα της αλλαγής κατευθύνσεως που θα επιτρέψει στο διαστημόπλοιο να μετακινηθεί από την περίγεια στη σεληνιακή τροχιά του, διαγράφοντας ένα τεράστιο 8. Όσο κινείται γύρω από τη Γη, το διαστημόπλοιο υπόκειται μονάχα στο νόμο της έλξης, όπως οι

Φανταστικό ταξίδι στο Διάστημα ενός διαστημοπλοίου που κινείται με ήλιακη ενέργεια.

τεχνητοί δορυφόροι. Άλλα για να ξεφύγει απ' αυτή την τροχιά πρέπει να διαθέτει μια νέα δύναμη που θα του δώσει την πρώτη ώθηση. Ένας βοηθητικός πυραυλοκινητήρας θα του επιτρέψει ν' αλλάξει κατεύθυνση.

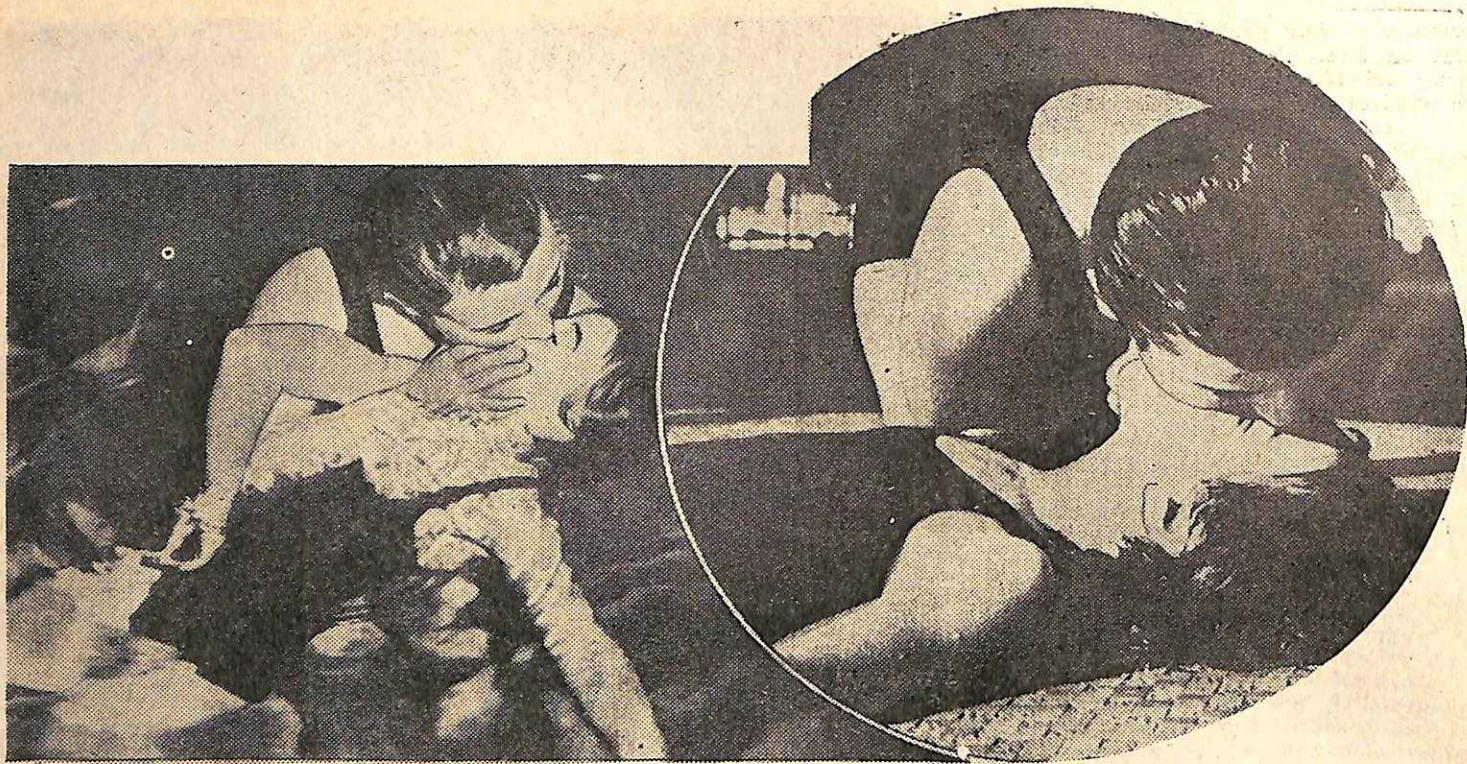
Στο ξεκίνημά του από τη Γη, θα μετατρέψει όχι μονάχα τους αστροναύτες, αλλά κι' έναν πυραυλοκινητήρα τύπου «Ατζένα Β», που χρησιμοποίησαν για πρώτη φορά οι Άμερικανοί σ' ένα δορυφόρο Ντισκόβερ. Ο κινητήρας αυτός μπορεί να τεθεί σε λειτουργία εξ αποστάσεως, χάρη σ' ένα σύστημα τηλεκατευθύνσεως. Λειτουργεί μ' ένα ειδικό καύσιμο, την ασυμμετρική διμεθυλοδραζίνη. Η ταχύτητα των καυσασερίων που διαφεύγουν από τον πυραύλο του είναι 2400 μέτρα κατά δευτερόλεπτο. Έτσι μπορεί ν' αλλάξει κατεύθυνση ένα διαστημόπλοιο για να συμπληρώσει το δρομολόγιό του από τη Γη στη Σελήνη με επιστροφή.

Η προσέγγιση του ανεφοδιαστικού πυραύλου στο διαστημόπλοιο είναι ένα από τα δυσκολότερα σημεία του «σχεδίου 8». Ο πύραυλος θα ξεκινήσει από

τη Γη και θα τεθεί στην ίδια τροχιά με το διαστημόπλοιο, αλλά θα το πλησιάσει αυξανοντας την ταχύτητά του με βοηθητικούς πυραυλοκινητήρες. Όταν τα δυο όχηματα θα βρεθούν σε απόσταση μερικών εκατοντάδων μέτρων το ένα από το άλλο, θα έρθουν σ' επαφή. Για την πραγματοποίηση αυτής της επαφής έχουν προταθεί πολλά συστήματα: "Ισως ο πύραυλος θα προσελκύσει το διαστημόπλοιο μ' έναν ισχυρό ηλεκτρομαγνήτη. Όταν συμπληρωθεί ο ανεφοδιασμός και αντικατασταθεί το πλήρωμα, τα όχηματα θ' αποχωρισθούν και θ' ακολουθήσουν το δρόμο τους, το ένα προς τη Σελήνη, το άλλο πίσω στη Γη.

Άλλα τότε θα πραγματοποιηθεί το παράξενο αυτό ταξίδι. Οι Άμερικανοί ανήγγειλαν πως η πρώτη απόπειρα έρευνησης της Σελήνης θα γίνει πριν από το 1965. Οι Ρώσοι, που φαίνονται πιο αισιόδοξοι, αποφεύγουν, όπως συνήθως, να καθορίσουν μια ήμερομηνία. Το βέβαιον είναι ότι το «σχέδιο 8» πολύ σύντομα θα τεθεί σ' εφαρμογή.

ANDRE LABARTHE

Η εξάσκηση στη μέθοδο «στόμα με μύτη» γίνεται με τη χρησιμοποίηση μιας ειδικής «κούκλας», που το κάτω μέρος του προσώπου της είναι από λάστιχο. Με το ένα χέρι κρατάμε άναγυρμένο το κεφάλι της «κούκλας», ενώ με το άλλο κλείνουμε το στόμα, φυσώντας αέρα στα ρουθούνια της. Η εφαρμογή της νέας μεθόδου μπορεί να γίνει άμεσα, ακόμα και πάνω στην επιφάνεια της θάλασσας, εφόσον μετά την ανάσπωση.

«Στόμα με μύτη»

Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΑΝΑΠΝΟΗΣ

ΣΤΙΣ διάφορες πανεπιστημιακές κλινικές της Ευρώπης, προβάλλεται τώρα τελευταία ένα δραματικό φιλμ, που έχει τον τίτλο «Οι άνθρωποι αυτοί μπορούσαν να ζήσουν». Η ταινία αυτή, που γυρίστηκε κι' εκδόθηκε με δαπάνες της αμερικανικής εταιρίας «Ε-πανεμφυχώσεως» είναι καθαρά επιστημονικής φύσεως κι' εκθέτει, με παραστατικότητα και σαφήνεια, πώς μπορεί να σωθεί ή ζωη ένός ατόμου, ύστερα από πνιγμό, ασφυξία από ανθρακικό οξύ, έμβολη, ηλεκτροπληξία κι' άλλους παρόμοιους λόγους θανάτου, χάρι σε μια καινούργια μέθοδο τεχνητής αναπνοής. Το θέμα αυτό έχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον τώρα το καλοκαίρι, που οι πνιγμοί στις πλάξ έλου του κόσμου δεν είναι καθόλου σπάνιο φαινόμενο. Οι ειδικοί της μεθόδου αυτής υπογραμμίζουν ότι «στις μισές τουλάχιστον περιπτώσεις, ο θάνατος θα μπορούσε να αποφευχθεί, αν όλοι ήξεραν καλά τη νέα τεχνική παροχής αποτελεσματικής βοήθειας».

Η καινούργια μέθοδος τεχνητής αναπνοής είναι απλή, αλλά πρέπει να εφαρμόζεται όπως πρέπει, για να δίνει τους σωτήριους καρπούς της. Στη βάση της, δεν είναι καθόλου καινούργια ή τεχνική αυτή. Καινούργια είναι μάλλον η επιστημονική αξιοποίησή της, που απέδειξε, μέσα από στοιχεία αντι-

κειμενικά, πόσο υπέρχει σ'αν μέθοδος από κάθε άλλη σε αποτελέσματα.

Όταν ο πρόεδρος Αβραάμ Λίνκολν σωριάστηκε χτυπημένος από δολοφονικό χέρι, μέσα στο θέατρο, ο γιατρός του, που πρόσπερξε άμεσα, έπεσε πάνω του και προσαρμόζοντας το στόμα του σ' εκείνο του έτοιμοθάνατου άρχισε να έμφυσά μ' επιμονή αέρα στο ξέψυχο κορμί. Η σκηνή αυτή, που παριστάνεται σε μια γκραβούρα της εποχής, ήταν η πρώτη απόπειρα επανεμφυχώσεως «στόμα με στόμα», απ' όσες αναφέρουν τα νεώτερα χρονικά. Γιατί η μέθοδος ήταν γνωστή στους αρχαίους λαούς, όπως φαίνεται από τη διήγηση της Παλιάς Διαθήκης σχετικά με την ανάσταση ενός πεθαμένου παιδιού, που πραγματοποιήσε ο προφήτης Ηλίας στην πόλη Σάρεπτα.

ΣΗΜΕΡΑ, η επιστήμη υπέβαλε αυτή τη μέθοδο σε διεξονυχιστική ανάλυση, χρησιμοποιώντας ένα από τα πιο εύγλωττα τέστα, εκείνο του κουραρίου. Η τοξική αυτή ουσία, αν χορηγηθεί σε κατάλληλες δόσεις, προκαλεί παράλυση των αναπνευστικών μυών και το εξαιρετικά επικίνδυνο α-

ποτέλεσμα αυτού του δηλητηρίου, που το χρησιμοποιούσαν οι Ινδιάνοι, έχει γίνει σήμερα πολύτιμος σύμμαχος των χειρουργών σε όχι λίγα είδη λεπτεμβάσεων.

Στην προκειμένη περίπτωση, η χορήγηση κουραρίου επιτρέπει την εξουδετέρωση των θωρακικών αναπνευστικών κινήσεων και τη συγκριτική εξέταση, από άποψη αποτελεσματικότητας, των διαφόρων μεθόδων τεχνητής αναπνοής. Σ' αυτή τη δοκιμή, όπως αποδεικνύει το φιλμ που αναφέραμε, η γραφική παράσταση των αναπνευστικών κινήσεων παρουσιάζει ανωμαλία κι' έλαττωματικότητα, όταν το άτομο, που του χορηγήθηκε κουράριο, επαναποκτήσει την αναπνοή του με την κλασική μέθοδο βοήθειας (πίεση στις πνευμονικές βάσεις και σήκωμα των χεριών). Αν, άπεναντίας, η βοήθεια παρέχεται με την έμφυσηση αέρα από το στόμα, ή γραφική παράσταση παρουσιάζει εύρεα και κανονική ανάλυση της αναπνοής, πράγμα που αποδεικνύει την αποδοτικότητα της δεύτερης μεθόδου.

Η τεχνητή αναπνοή, που βασίζεται στην απ' ευθείας, στόμα με στόμα, έμφυσηση αέρα, όπως υπογραμμίζει ο Ιταλός ειδικός δόκτωρ Άντονιο Φαντόνι, «έχει, εκτός των άλλων, το μεγάλο προτέρημα, ότι μπορεί να εφαρμοσθεί άμεσα, χωρίς να χρειασθούν όργανα ή άλλες προϋποθέσεις. Μόλις ανασυρθεί από τη θάλασσα το άτομο, μπορεί να υποβληθεί απ' ευθείας σ' αυτή την αποτελεσματική τεχνική επανεμφυχώσεως».

Η άμεση επέμβαση είναι, πράγματι, ένας από τους βασικούς κανόνες των πρώτων βοηθειών αυτού του είδους. Με το κύλημα των δευτερόλεπτων, οι πιθανότητες να συνέλθει ο πνιγμένος ελαττώνονται, όταν πρόκειται για άτομα που παρέμειναν βυθισμένα μέσα στο νερό για διάστημα πέντε πρώτων λεπτών και άνω. Οι ειδικοί συνιστούν έντονα να μη χάνεται καιρός με την προσπάθεια αδειάσματος του νερού από τα σπλάχνα του θύματος και λένε ότι αρκεί ένα πρόχειρο και γρήγορο άδειασμα του στόματος.

Η ΜΕΘΟΔΟΣ της τεχνητής αναπνοής με έμφυσηση αέρα εφαρμόζεται κατά την ίδια τη φάση της ανασύσεως, είτε στην επιφάνεια της θάλασσας είτε πάνω σε βάρκα. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, εκγυμνάζονται ζεύγη ατόμων γι' αυτό το σκοπό. Ένας κρατεί το θύμα στη επιφάνεια του νερού, τραβώντας το προς την ακρογιαλιά, ενώ ο άλλος εφαρμόζει ήδη την τεχνική της έμφυσήσεως.

Η μέθοδος στη σημερινή της τελειοποίηση, έχει αντικαταστήσει το σύστημα «στόμα στο στόμα» με το σύστημα «στόμα στη μύτη», γιατί το δεύτερο είναι πρακτικότερο. Πράγματι, είναι πιο άνετο και πιο σίγουρο το να έμφυσάται ο αέρας από τα δυο ρουθούνια του θύματος παρά από το στόμα του, ιδίως όταν αυτό το τελευταίο είναι μεγάλο.

Έχει, εξ άλλου, μεγάλη σημασία, πριν άρχισει η έμφυσηση, να δοθεί στο κεφάλι του πνιγμένου ή κατάρληλη στάση, που είναι το αναστήκωμά του όσο το δυνατόν πιο πολύ προς τα πίσω. Ένώ το ένα χέρι μας κρατά το κεφάλι σ' αυτή τη θέση, το άλλο πησιάζει το πηγούνι προς τη μύτη, προσπαθώντας να κρατά το στόμα έντελώς κλειστό. Μ' αυτή την προς τα πίσω υπερκλίση του κεφαλιού, αποφεύγεται η έμφραξη των αναπνευστικών οδών από τη γλώσσα.

Είναι χρήσιμο, κατά τη διάρκεια της παροχής των πρώτων βοηθειών, να θεοσιωθούμε αν η καρδιά δεν έχει σταματήσει. Για να είμαστε βέβαιοι, ότι κάτι τέτοιο δεν θα συμβεί, καταφεύγουμε σε έξης. Ένώ ένας εφαρμόζει τη μέθοδο «στόμα — μύτη», ένας άλλος ασχολείται με το εξωτερικό καρδιακό μασάζ, που συνίσταται στην άσκηση πίεσης, με τα χέρια, σε μια ώρισμένη περιοχή του στήθους. Αυτές οι ρυθμικές πιέσεις, που ή συχνότητά τους είναι περίπου έβδομη στο λεπτό, αποδεικνύονται αποτελεσματικές, αρκεί να είναι έντονες. Πράγματι, συνιστάται να χρησιμοποιείται ακόμα και το βάρος του σώμα-

τος για την πίεση πάνω στο στήθος του θύματος.

Το μεγάλο πλεονέκτημα της μεθόδου «στόμα — μύτη» έγκειται στο γεγονός ότι δεν απαιτείται προσφυγή σε όργανα και συσκευές και μπορεί μια ώρα να εφαρμοσθεί άμεσα, χωρίς να χαθεί πολύτιμος καιρός. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η εφαρμογή της μεθόδου δεν θα είναι καλύτερη αν υπάρχει στη διάθεσή μας ειδική συσκευή, απλή και φθηνή, που χρησιμοποιείται με σκοπό τη διευκόλυνση και την άνετη άσκηση της τεχνητής αναπνοής. Η συσκευή αυτή, που αποτελείται από μια μάσκα, ένα λαστιχένιο πουάρ, κι' από ένα σωλήνα εφωδιασμένο με βαλβίδα, θα έπρεπε να υπάρχει υποχρεωτικά σε όλες τις εγκαταστάσεις των πλάξ, όπου θα μπορούσε να προσφέρει πολύτιμότερες υπηρεσίες. Κατά μήκος των μεγάλων πλάξ, εξ άλλου, όπου συνωστίζεται πολύς κόσμος κι' οι πιθανότητες άρα δυστυχημάτων είναι όχι λίγες κάθε μέρα, θα έπρεπε να υπάρχουν άπωρόδηποτε, σε κάθε ένα χιλιόμετρο, μικρά κέντρα επανεμφυχώσεως, με το απαραίτητο υλικό για την παροχή άμεσης βοήθειας.

Madeleöli

Οι μηχανικοί — σχεδιαστές του Ινστιτούτου Επιστημονικής Ξερένης της τεχνολογίας της κατασκευής τρακτέρ και άλλων αγροτικών μηχανών σχεδίασαν αυτόματη παραγωγική γραμμή, η οποία με την βοήθεια ηλεκτρικού ρεύματος έτοιμάζει το μέταλλο για την κατασκευή βαλβίδων για τους κινητήρες έσωτερικής καύσεως. Κάθε πέντε δευτερόλεπτα, το μηχανήμα αυτό έτοιμάζει το μέταλλο για την κατασκευή της βαλβίδας που είναι ένα από τα πιο βασικά εξαρτήματα στους κινητήρες για τρακτέρ, συζαίνητα και άλλα.

Τα εξαρτήματα κατασκευάζονται από άσπλο μεγάλης αντοχής στη θερμότητα, πράγμα που εξασφαλίζει μακρόχρονη και διάκωπη εργασία αγροτικών και άλλων μηχανών.

Η αυτόματη παραγωγική γραμμή είναι μικρών διαστάσεων. Η ίδιομορφία της όφειλεται στα ίδια ρυθμικά εμαγνητικά δάκτυλα τα οποία άρπάζουν άμεσα στερεώνουν και κινούν το εξάρτημα κατά τα διάφορα στάδια επεξεργασίας του.

Στη Σοβιετική Ένωση όλο και περισσότερο χρησιμοποιείται το σιδηρομετόν για την κατασκευή εξαρτημάτων για μηχανές. Πριν, τα εξαρτήματα των μηχανών συνήθως κατασκευάζονταν από μέταλλο. Όμως τώρα οι κατασκευαστές

μηχανών άρχισαν να χρησιμοποιούν άλλη μέθοδο. Όλο και πιο συχνά κατασκευάζουν εξαρτήματα από πλαστική ουσία και από σιδηρομετόν.

Μια ομάδα φοιτητών του Πανεπιστημίου του Καϊμπριτζ άνεχώρησε την 20ή Ιουνίου από το Λονδίνο για την πρώτη φάση μιας επιστημονικής αποστολής διαρκείας τριών μηνών στην Μεσόγειο. Η Αποστολή «Τιτάνια» του Πανεπιστημίου του Καϊμπριτζ έλαβε το όνομά της από το γιωτ με το όποιο πραγματοποιούν το ταξίδι. Οι αντικειμενικοί της σκοποί είναι τρεις: Να κάμει άποδύχια χωρογράφηση των παραλλών, να διεξαγάγει άροατολογικές μελέτες, να καταγράψει και να συλλέξει βοτανολογικά και βιολογικά δείγματα. Το «Τιτάνια» θα πραγματοποιήσει πλήρη κύκλο της δυτικής λεκάνης της Μεσογείου με σταθμούς στις Βαλεαρίδες, συμπεριλαμβανομένης της Μαγιόρκας, στην Κόστα Μπράβα, τη Βόρειο Ιταλία, την Έλβα, το Κάπρι, τις Συρακούσες, την Τυνησία, την Καρχηδόνα και την Άλγερία. Το σκάφος θα έπιβαίνουν δέκα τρία μέλη της αποστολής, κινηματογραφικό συνεργείο του Μπλ — Μπλ — Σι και πλήρωμα που αποτελείται από επαγγελματίες ναυτικούς. Όλα τα μέλη της αποστολής είναι πεπειραμένοι άποδύχιοι κολυμβητές και ειδικοί στη γεωγραφία, στην άροατολογία, στη βοτανική και στη ζωολογία.

Η ΖΩΗ Σ' ΕΝΑ ΙΝΔΙΑΝΙΚΟ ΧΩΡΙΟ

"Εμεινε ανάλλαχτη, όπως ήταν στα περασμένα χρόνια.

"Ενα ινδιάνικο χωριό.

Σ' ένα απομονωμένο χωριό της Νότιας Ντακότας, οι έρυθρόδερμοι εξακολουθούν να ζουν όπως κι' οι πατέρες τους, χωρίς να τους έχει άγγιξει καθόλου ο πολιτισμός. Το χωριό αυτό είναι ένα ζωντανό μουσείο, όπου βλέπει κανείς τα ήθη κι' έθιμα του μακρινού παρελθόντος.

Ο ΗΛΙΟΣ ανατέλλει πάνω από τους μαϊνάνδρους του Μεγάλου Ποταμού. Γά ελαφρά πέπλα της όμιχλης σχίζονται σιγά-σιγά κι' αποκαλύπτουν ένα έρημωμένο τοπίο...

Αναδυόμενα μες από τους αγγιγούς άμους, εμφανίζονται κάτι άκνικείμενα κωνικού σχήματος, πού, καθώς φαίνεται, δεν είναι μιά ιδιοτροπία της φύσεως, αλλά ανθρώπινα έργα. Αυτές οι σκηνές έρυθροδέρμων, πού συναπαρτίζουν ένα χωριούδάκι, είναι το μόνο σημάδι ζωής εδώ, στη νότια Ντακότα.

Οι δυσκολοπλησίαστοι κάτοικοί του ζουν ακόμα στην αρχέγονη κατάσταση των πατέρων τους. Οι σκηνές τους, οι «τέπες», όπως τις αποκαλούν, πού εύκολα λύνονται και μεταφέρονται, είναι μιά επινόηση των πεδινών Ινδιάνων, ενός κλάδου της φυλής αναγκασμένου να ακολουθεί αιώνια τους θόνασους από τους οποίους και μόνο ζει.

Κάθε «τέπη» αποτελείται από καμμιά δωδεκαριά πασσάλους, τοποθετημένους σε σχήμα κύκλου, πού η διάμετρός του είναι κάπου πέντε μέτρα. Ένωμένοι σε δέσμη στην κορυφή, είναι σκεπασμένοι από δέρματα «μπούφαλος», πού έξασφαλίζουν απόλυτα από τον ήλιο και τη βροχή.

Ο καπνός μιάς φωτιάς, πού είναι αναμμένη στη μέση κατά την έποχή του ψύχους, διαφεύγει από την όροφή, ανάμεσα από κινητά «παραθυρόφυλλα», πού κι' αϊτά δεν είναι παρά δερμάτινα.

Ο Ινδιάνος καπνίζει την πατροπαράδοτη πίπα.

Στο έσωτερικό της σκηνής, σωροί από τομάρια θανάσων, άπλωμένα πάνω στο χώμα, εκπροσωπούν τα κρεβάτια. Κρεμασμένα από πάσσαλο σε πάσσαλο, πλεχτά δερμάτινα σχοινιά συγκρατούν ρούχα, όπλα, σακκίδια πού περιέχουν τρόφιμα ή μικρά οικιακά σκεύη ή καπνό.

Το χωριό ξύπνησε. Ακούονται κλαψουρητά παιδιών, σιγανοτραγουδίσματα γυναικών. Το επανειλημμένο κράκ-κράκ των ξύλων πού σπάζουν για ν' άνάψουν φωτιά, άντηχεί σαν άκομπανια-μένο στις μελωδίες της.

Μερικά πουλιά καυαδίζουν γύρω από ένα σωρό σκουιιδιών. Άνάμεσα στις σκηνές, κινούνται οι πρώτες ανθρώπινες σιλουέτες. Η μιά κουβαλά νερό μέσα σ' ένα δαχείο καμωμένο από το στομάχι κάποιου μεγάλου μυρηκαστικού. Η άλλη σέρνει ένα δεμάτι. Μιά άλλη τινάζει το τομάρι, πού χρησίμεψε για στρωσίδια. Μερικοί άνδρες λούζονται στον κοντινό παραπόταμο και τρίβουν το κορμί τους με άμμο. Όλοι κι' όλες, πριν πιάσουν δουλειά, θά έχουν ρίξει μιά όχι φευγαλέα ματιά στο άστρο της ημέρας, πού ανεβσίνει στον ούρανό. Είναι ένα είδος πρωϊνής προσευχής.

Σε κάθε χωριό Έρυθροδέρμων, ήταν ένα παιδί ερχόταν στον κόσμο, ή πρώτη έγνοια ής οικογένειας ήταν να του βρεί ένα όνομα.

Για να του τδ βρούν, τόσο γραφικό όπως είναι όλα τα ινδιάνικα όνόματα ως γνωστό, οι γονείς του, όχι έπειδή είχαν μικρή φαντασία, αλλά έπειδή έπρεπε να συμμορφωθούν με τους άναλλοίωτους τύπους της φυλής, παραιμόνευαν να πιάσουν μιά χαρακτηριστική κίνηση του μορού, την παρέμβαση ενός ζώου, πού θα τραβούσε την προσοχή του, την εμφάνιση ενός φυσικού φαινομένου ή την πραγματοποίηση ακόμα κι' ενός άτυχήματος, πού να έειργέσουν το πλάσιμο ενός σύνθετου όνόματος.

Το «Τρελλό Άλογο», ήταν ένας Ινδιάνος, πού, την ημέρα της γεννήσεώς του, ένα από τα άλογα του χωριού τδ έπιασε φοβερό άφηνίασμα και παρά λίγο να σκότωνε ανθρώπους.

Το «Κόκκινο Σύννεφο» ήταν ένας άλλος Έρυθροδέρμος, πού χρωστούσε τδ όνομά του στο πέραςμα ενός καμήτη.

Άλλά τα σύνθετα αυτά όνόματα έπαιρναν κι' εξέλιξη.

Ο «Τέσσερα Κέρατα» έγινε: κατόπιν διάσημος φύλαρχος «Καθισμένος Ταύρος» (Τατάνα Γιοτάνκα). Τδ όνομα αυτό, κατά τον σχετικό θρύλο, τού δόθηκε γιατί στο κνήγι τού θανάσου έκοβε την άντζα τού ζώου μ' ένα χτύπημα. Παράλυμένος, ο θάνατος καθόταν. Τδ όνομά του, λοιπόν, σήμαινε στην πραγματικότητα: «Αυτός πού γονατίζει τούς Ταύρους». Η μετάφραση στα έγγλέζικα των ινδιάνικων ονομάτων ήταν συχνά δύσκολη και δεν απέδιδε πάντα με ακρίβεια τδ νόημα. Λόγου χάρι, ο ετρουμαγμένος από τα άλογα νέος ήταν μιά άστοχη έρμηνεία τού «Ο νέος πού τα άλογα του τρομάζουν τδν έχθρό».

Άς πάρουμε ένα ακόμα παράδειγμα, στην τύχη: τδ όνομα «Βροχή στην όψη». Να πώς δόθηκε αυτό τδ μοναδικό όνομα. Τοποθετημένο μέσα στη φορητή κούνη του, ένα μωρό είχε κρεμαστεί ανάμεσα στα λυγισμένα κλαδιά ενός δέντρου, σε άρκετδ ύψος, ώστε τα τρακτικά να μη μπορούν να τδ φθάσουν και να τού τραγανίσουν τα αϊτιά. Σε κάποια άπόσταση από εκεί, στην άκρη τού

χωριού ή μητέρα του, έλευθερωμένη από τδ φορτίο της, μάζεσε ξύλα, όταν, ξάφνου, ξέσπασε μιά καταιγίδα στην περιοχή. Πριν προλάβει να τδ προστατέψει, τδ νήπιο δέχθηκε κατόμυντρα άρκετδ μέρος από τούς ουράνιους καταρράχτες. Μόλις, λοιπόν, ή μητέρα του τδ άλλαξε και τδ έριψε, τού έδωσε τδ όνομα «Βροχή στην όψη».

Στα κορίτσια, έδιναν πδ ποιητικά όνόματα: «Άροσιά τού Ιουνίου». «Όμορφη Άσπρη Άγελάδα», «Φωνή πού έρχεται από τη Λίμνη», «Μικρό Φτερό» κλπ. Από τδ 1868 και πέρα, τα περισσότερα απ' αυτά τα όνόματα έπαιρναν μπροστά τούς ένα χριστιανικό.

Μόλις γεννιόταν, τδ παιδί έπρεπε να παρουσιασθεί στο μάγο. Ειδικά ντυμένος για την περίσταση, ο «σάτσου» τού... έκανε άερα με μιά δέσμη από φτερά διαφόρων πουλιών, για να διώξει έτσι από πάνω του τα κακά πνεύματα. Μερικές εβδομάδες άργότερα, τδ έπαιρνε ο πατέρας του και τού έκανε τδ πρώτο μπάνιο στο ποτάμι. Τδ χειμώνα, τδ έτριβε με χόνι.

Έτοιμάζεται ένας κοινούργιος πολεμιστής

ΧΑΡΗ σε μιά πολύ άσχημη άγωγή, τδ παιδί μάθαινε να τρέχει — μ' ένα χαλίκι μέσα στο στόμα, για να ρυθμίζει καλύτερα την άναπνοή του — να κολυμπά, να έρπει, να άναρριχάται. Μόλις τα κατάφερε να καθάλλει σε άλογο, άρχισε ή συστηματική εκπαίδευσή του στην ιππασία και, σε λίγο, άποχτούσε όλη την άνεση και την επιδεξιότητα, πού χρειαζόταν.

Τδ παιδί έπρεπε να μάθει πώς να άποφέρει μιά πληγή, χωρίς να παραπονεταί, να άντέχει στην πείνα και τη δίψα, τδν καύσωνα και τδ τσουχερό κρύο. Από τα δεκατρία του χρόνια κι' άνάλογα με την άντοχή του, τδ παιδί, μυημένο πιά στην τέχνη της άνιχνεύσεως, συνόδευε τούς μεγάλους στο κνήγι. Έπρεπε να μένει στη θέση πού τού είχαν όρσει και να μη χρησιμοποιεί την πρωτοβουλία του παρά με την προϋπόθεση ότι έτσι δεν θα δυσκόλευε τούς άλλους κνηγούς.

Τότερα από δυό χρόνια, γινόταν δεκτό στις πολεμικές έπιχειρήσεις. Οι νεαροί πολεμιστές μάθαιναν από τούς παλιούς ήχι μόνο την τόλμη, αλλά και τη σύνεση. Ο χροσός κανόνας, από τη δεύτερη άυτή άποψη, ήταν να μη επιτίθεται ο Έρυθροδέρμος σε άντίπαλο πού ή θέση του ήταν καταφάνερα πδ ενοική.

Οι Έρυθροδέρμοι είχαν άρκετδ πνεύμα κι' οι νόστιμες κουβέντες τούς έδειχναν ότι ήταν μιά φυλή με πολλή εδκίνητη και γουστόζικη σκέψη. Άλλωστε, τούς άρεσε πολύ ή... ρητορική κι' άναζητούσαν όλες τις εύκαιρίες να πάρουν τδ λόγο δημοσία. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων ειρήνης, πού είχαν με τούς λευκούς, τούς έβαζαν συχνά κάτω με τα σοφά και καλοβαλμένα έπιχειρήματα πού εύρισκαν. Η ρητορική τους είχε μιά ποιητικότητα, πού συναντιέται σε όλους τούς πρωτόγονους λαούς.

— Πούδες είσαι σύ, είπε ο Ιωσήφ, ο άρχηγός των Τρουπιμένων Ρουθουνιδών, στο στρατηγδ Χόουαρντ, πούδες είσαι σύ πού μάς λές να φύγουμε από τη γή μας; Μήπως είσαι ο κτίστης τού κόσμου; Έ-

σύ κάνεις να πέφτει ή βροχή και να φυτρώνει τδ χορτάρι; Όχι. Έ, λοιπόν, άσε μας ήσυχους και φύγε. Δεν σου άναγνωρίζουμε κανένα δικαίωμα εδώ!..

Οι κάτοικοι των ινδιάνικων χωριών δεν ήταν δέθαια όλοι τούς ιδιοφυείς. Είχαν, όμως, όλοι ώρισμένες σπουδαίες ιδιότητες, πού θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν για παράδειγμα σε πολλούς λευκούς, όπως λόγου χάρι, τδν άπόλυτο σεβασμό στον λόγο πού έδιναν, στην πιστότητα, σή φιλία και την προθυμία τού άτόμου να θυσιάζεται για τη φυλή του.

Μονογαμικοί από... οίκονομία

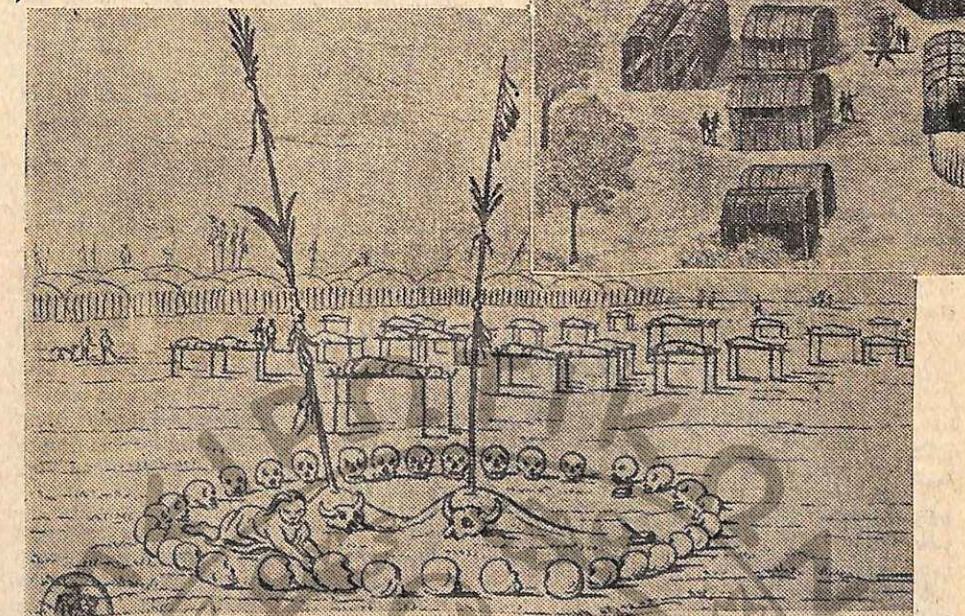
Οι Ινδιάνοι ακολουθούσαν, γενικά, τδ μονογαμικό σύστημα, όχι όμως από θρησκευτικούς ή άλλους λόγους παρά μονάχα γιατί τούς διακα-

σαν τη γυναίκα σαν σκλάβο, παρ' όλο ότι άπαιτούσαν απ' αυτή να άσχολεϊται με όλες τις οικιακές δουλειές και μ' ένα μέρος των άνδρικών. Ο πολεμισ ής κνηγός για να θρέψει την οικογένειά του, έφτιαχνε τα όπλα του, χτυπιόταν με τούς λευκούς για να προστατέψει και, κατά τα άλλα... χουζούρευε.

Τδ κνήγι, ή κυριώτερη άπασχόλησή τους, δεν ήταν μιά «δουλειά» ζωτικής σημασίας. Δεν σκότωναν παρά από άνάγκη. Η σκηνή ενός κνηγιού πού ζητά συγγνώμη από τδ σκοτωμένο ζώο, λέγοντάς του ότι τδ έκανε αυτό γιατί είχε οικογένεια να θρέψει, δεν ήταν καθόλου σπάνια.

Οι μεγάλες κνηγετικές έξομήσεις δεν

Οι Ινδιάνοι δεν έθαβαν τούς νεκρούς των. Τούς μετέφεραν σ' ένα μακρινό, μαντρωμένο χώρο, τούς τοποθετούσαν σε διχαλωτούς όκρίβαντες και τούς άφηγαν να λυώσουν εκεί. Δεξιά ένα ινδιάνικο χωριό γύρω στα 1607 (παλιά γκραβούρα).

τείχε ο φόβος μήπως δεν μπόρεσουν να θρέψουν πολυάριθμη οικογένεια και γιατί ή ζωή τους καθόταν συχνά απότομα, στις μάχες.

Οι πιδ εύκατάστατοι, όπως ο «Καθισμένος Ταύρος», είχαν δυό γυναίκες. Όταν ο γενναίος αυτός φύλαρχος άποτάχθηκε στους λευκούς, θέλησε να άσπασθεί τη χριστιανική θρησκεία. Ο έπίσκοπος Μαρτί του διευκρίνισε τότε, ότι για να τδν βαπτίσει και να τδν κάνει μέλος της «Εκκλησίας, θα έπρεπε προηγουμένως να χωρίσει τη μιά από τις γυναίκες του.

Άλλά ο «Καθισμένος Ταύρος», τού άποκρίθηκε:

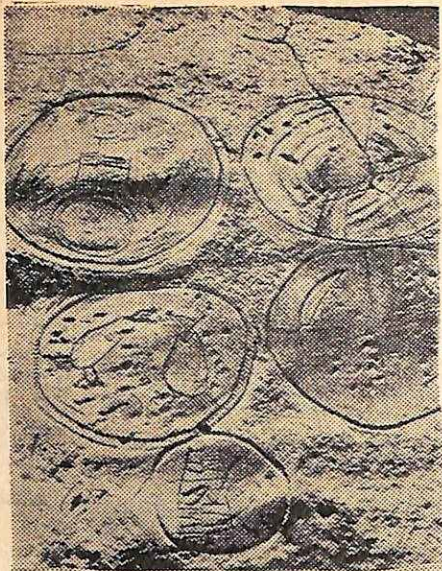
— Τις αγαπώ και τις δυό τδ ίδιο. Δεν μού βασταίει ή καρδιά να διώξω καμμιά τους.

Ο έπίσκοπος έκανε τότε τα στραβά μάτια και τδν βάπτισε.

Οι Έρυθροδέρμοι είχαν τρυφερά αίσθηματά με τδν τράπο τους και δεν θεωρού-

γίνονταν ποτέ χωρίς μιά διεξονυχιστική σκηνοθεσία, όπου ο κάθε μέτοχος είχε τδν πού καλά καθωρισμένο ρόλο του. Άν τα πνεύματα τού κνηγιού δεν δέχγονταν ευνόικα, ή έξόρμηση άναβαλλόταν. Άπαγορευόταν να εύχηθεί κανείς καλή τύχη στους κνηγούς, γιατί αυτό μπόρούσε να τούς φέρει... άτυχία. Η σπουδαιότης αυτών των κνηγιών έδετε στο περιθώριο κάθε συναισθηματικού άπέναντι τού πλησίον. Όποιος τραυματιζόταν, εγκαταλειπόταν στην τύχη του κι' άφείλε να κα άφύγει μόνος του, άναπορούσε, σε κάποιο κατάλληλο μέρος, όπου θα περιέμενε τδ τέλος τού κνηγιού για να τείχει βοήθειας.

Ένα μέρος από τις σάρκες των θηραμάτων καταναλοκόταν όμω, επί τόπου. Τδ μυαλό και τδ μεδούλι από τα χοιτρά κόκκαλα προωρίζονταν για τούς γέρους και τα παιδιά. Ένα μέρος τού αίματος έπιναν φρέσκο, ενώ τδ υπόλοιπο φυλάγονταν σε μικρά άσπια.

Συμβολικά σκαλίσματα των 'Ινδιάνων σε δρόχους

Τὰ ἀποθέματα τοῦ χειμῶνα, καλὰ ὑπολογισμένα στὶς ποσότητές τους, ἦταν πλατεῖες φέτες κρέατος καπνιστὲς σὲ φωτιά ἀπὸ εἰδικὸ ξύλο. Ἡ Ἰνδιάνικη σοφία εἶχε ἐπίσης προβλέψει καὶ τὸ «πεμμικάν», τὸ κρέας σέ... σκόνῃ, ποὺ φυλαγόταν σὲ δερμάτινα σακκούλια. Τὸ ἐριχναν σὲ βραστὸ νερὸ καὶ ἔδινε μιὰ πολὺ θρεπτικὴ σούπα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ σάρκα τῶν εὐγενῶν ζώων, ποὺ ἀνάμεσά τους τὴν πρῶτῃ θέσῃ κατείχαν τὸ σκυλὶ καὶ τὸ ἄλογο, οἱ Ἐρυθρόδερμοι χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τροφή τους τὰ πὺλ τῶν ὀντων, ἀκόμα καὶ ὠριμένα φιδία, ποὺ ἡ πείρα τοὺς εἶχε ἀποδείξει ὅτι ἦταν ἐξαιρετικῆς ποιότητος ἔδεσμα.

Ἡ ζωγραφικὴ τῶν ἐρυθροδέρμων

Οἱ Ἰνδιάνοι δὲν εἶχαν γραφή. Ἐκφράζονταν μὲ ἀπείρητα σχέδια, ποὺ τὰ χάραζαν στοὺς δρόχους, στοὺς φλοιὸς τῶν δέντρων καὶ στὰ τοιχώματα τῶν ζώων. Ἡ πρωτόγονη αὐτὴ ζωγραφικὴ τους δὲν πραγματοποιοῦνταν σὲ μικρὲς ἐπιφάνειες καὶ τὴν διέκρινε ἡ τάση πρὸς τὴ σύνθεση τῶν πολλῶν λεπτομερειῶν. Τὸ πολὺ ἐκτεταμένο τομάρι τοῦ βόνασου ἐπέτρεπε αὐτὴ τὴν ἀνεστ.

Ἡ ἰδιοφυΐα τους εἰδρύετο μέσα στὴ φύση ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέσα γιὰ τὴν ἐκτέλεση. Χρησιμοποιοῦσαν τὴν πυρογραφία, τὴς μεταλλικῆς σκόνες τῆς χρωστικῆς οὐσίας τῶν φυτῶν, τὸν φλοιὸ καὶ ζωγράφιζαν μὲ μικρὰ πορὸδ διστὰ, ποὺ τὰ λέπυναν μὲ ἰδεώδη ἐπιτυχία.

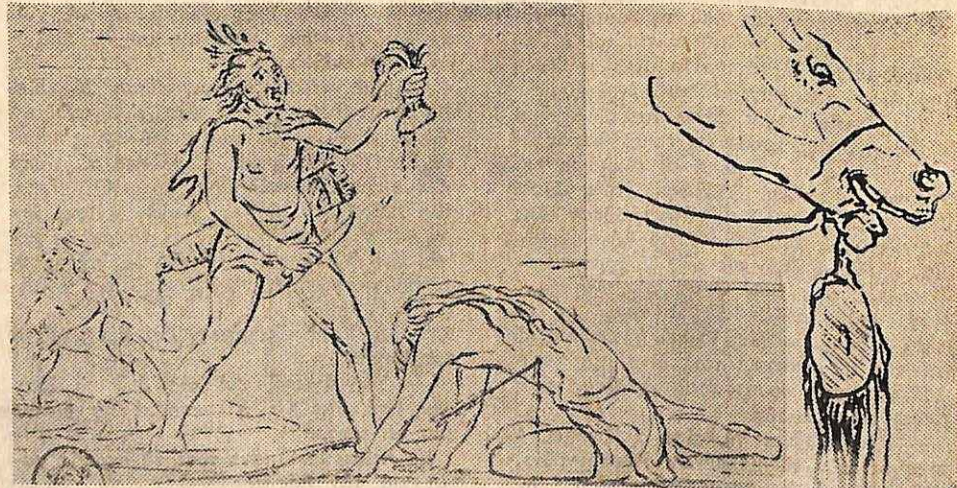
Ἀπέδιδαν στὰ χρώματα τῆς ἰδίας συμβολικῆς σημασίας, ποὺ ἔβλεπαν σ' αὐτὰ καὶ οἱ ἀνατολικοὶ λαοί. Μήπως αὐτὸ εἶναι μιὰ ἐνδειξη, ὅτι οἱ Ἰνδιάνοι πέρασαν στὸν Νέο Κόσμο ἀπὸ τὴν Ἀσία, μέσω τοῦ Βερίγγειου πορθήου; Πάντως τὸ γεγονὸς εἶναι ἀξιοπερίεργο καὶ δημιουργεῖ σκέψεις.

Τὸ γαλάζιο πιστεύοιαν σὰν σύμβολο τῆς ἐλπίδος, τῆς χαρᾶς, τῆς παρηγορίας. Τὸ ὀσπρὸ σήμαινε ὅλες τῆς ἀρετῆς. Τὸ κόκκινο, ποὺ θύμιζε τὴ φωτιά, ἦταν ἐνδεικτικὸ τῆς ἐξαγνιστικῆς δυνάμεως τοῦ πυλόμενου, καθὼς καὶ τοῦ ἔρωτα. Τὰ κορίτσια ποὺ ἀρραβωνιάζονταν, ἔβαφαν τὰ

μάγουλά τους μ' ἔντονο κοκκινάδι. Τὸ πράσινο ἦταν τὸ σύμβολο τῆς ἀνανεώσεως, ἐνῶ τὸ μαῦρο ταίριαζε στὸ θάνατο καὶ τὴν ἀπόγνωση. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ χρῶμα ἦν ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖο ἔβαφε ὁ πολεμιστὴς τὸ κορμί του, γιὰ νὰ μὴ διακριθεῖ σὲ σκοτάδι, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἓνα ἄλλο λόγο: νὰ θυμίζει στὸν ἑαυτὸ του καὶ στοὺς ἄλλους, ὅτι εἶχε προκαταβολικὰ ἐξοφλήσει τὸν ἑαυτὸ του. Τὸ κίτρινο συμβόλιζε τὴν κακοτυχία καὶ τὴν ἀρρώστεια, παρ' ὅλο ὅτι οἱ Ἰνδιάνοι τὸ χρησιμοποιοῦσαν καὶ σὲ ἄλλες περιστάσεις, γιατί ἦταν ἐξυπηρετικὸ στοὺς χρωματικὸς συνδυασμούς, ποὺ κάλυπταν τὸ κορμί καὶ τὸ πρόσωπό τους. Τὸ βάψιμο τοῦ προσώπου, ἰδιαίτερα, παρουσίαζε μιὰ μεγάλῃ ποικιλία συνδυασμῶν, ἀνάλογα μὲ τὴς περιστάσεις. Νὰ δὴ παραδείγματα: Ὅταν ἓνας Ἰνδιάνος ἤθελε νὰ ἐπικαλεσθεῖ τὸ θεὸ τῆς βροχῆς, τὸ «Πουλί Κεραννός», χάραζε στὴν ὄψη του ὀριζόντιες λουρίδες γαλάζιες, πορφυρῆς καὶ κίτρινες. Τὸ γαλάζιο συμβόλιζε τὴ βροχὴ, ἐνῶ τὸ πορφυρὸ καὶ τὸ κίτρινο τὴ βλάστηση τοῦ καλαμποκιοῦ. Ἐνας ἄλλος ἤθελε νὰ ἐλκύσει τὴν εὖνοια τῶν καλῶν πνευμάτων γιατί τρωσκόταν σὲ δύσκολη θέση ἢ συνειδήσῃ του; Χάραζε σὲ μέτωπό του μιὰ πλατεῖα γαλάζια λουρίδα, ποὺ παρίστανε τὸν οὐρανὸ καὶ τὰ μάγουλά του σχεδίαζε ἀπὸ μιὰ... σκιά με ὀσπρὸ χρῶμα, γιὰ νὰ δοκηθῇ τὴν ἀπόδο τῶν θεῶν στὴ συνειδήσῃ του.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα, οἱ Ἰνδιάνοι τῶν πεδιάδων ἔκαναν μιὰ σπουδαία ἀνακάλυψη, ποὺ ἐπέδρασε πολὺ στὴ διακοσμὴ καὶ τῶν φορεμάτων τους. Ὑστερὰ ἀπὸ ἓνα πλάτισκο, ὁρῶν ἀνάμεσά στὰ ἄλλα πρόγματα ποὺ πῆραν μαζί τους, μικρὰ σακκούλια γεμάτα μὲ πολλοὺς χρωμῶν χρωμῶν τρυπημένους ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ στὴν ἄλλη. Ἦσαν χάνρες, ἀπ' αὐτὲς ποὺ οἱ Ἀμερικανοὶ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς συνήθιζαν νὰ φτιάχνουν πορτοφόλια. Μιὰ Ἰνδιάνη, τὸ «Ὁμορφὸ Πρόσωπο», εἶχε τὴν ἰδέα νὰ τὴς περάσει μὲ ἱνες παρμένες ἀπὸ κόκκαλα ἐλαφιοῦ. Γοητευμένη ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα, διαδόθηκε μ' αὐτὲς τὸ φάρμα τῆς. Ἡ μόδα εἶχε λανσαρισθεῖ.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι οἱ Ἐρυθρόδερμοι τοῦ Καναδᾶ χρησιμοποιοῦσαν ἀπὸ πολὺ καιρὸ χονδρὲς χάντες, ποὺ τοὺς εἶχαν προμηθεύσει οἱ λευκοί, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι οἱ Ἰνδιάνοι τῆς νότιο

Ἡ ἀποκοπὴ τοῦ τριχωτοῦ δέρματος τῆς κεφαλῆς τοῦ νικημένου ἐχθροῦ «ἀποσκευισμός» ἦταν πολὺ ἐπισημὸ τῶν Ἰνδιάνων.

Ντακότας ἀπείχαν ἀπ' αὐτοὺς δύο χιλιάδες χιλιόμετρα.

Τὰ μυστηριώδη σημάδια

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ πάντα τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν πρωτοτυπία, οἱ Ἐρυθρόδερμοι εἶχαν βρεῖ τὰ ὁμιλοῦντα σημάδια, τὴ γλώσσα μὲ σημάδια, ποὺ δὲν ἦταν κατανοητὰ στοὺς ἀντιπάλους.

Ἄς φαντασθεῖ κανεὶς τὸν ἑαυτὸ του μιὰ σελήνῃ σὲ μιὰ ἐρημὴ περιοχή τοῦ Νέου Μεξικῶ, ν' ἀναζητᾷ νερό. Τὸ ἀλόγιστο τοῦ χρομετρεῖται ξαφνικὰ μπροστὰ σ' ἓνα μεγάλο κύκλο ἀπὸ πέτρες, ποὺ στὸ κέντρο του βρίσκεται μιὰ μιντερὴ πέτρα τοποθετημένη πάνω σὲ ἓνα σωρὸ ἀπὸ χῶμα. Αὐτὰ ὅλα, ἀν ἔξοι, νὰ τὰ διαβάσει, θὰ βρῶν τέρμα σὲς ἀναζητήσεις του. Εἶναι ἓνας δείκτης νεροῦ. Ἡ μιντερὴ πέτρα θὰ τοῦ δώσει τὴν κατεύθυνση.

Ἐνας Ἐρυθρόδερμος ἀποσπείρε γιὰ λίγο καιρὸς ἓνα ῥαβδί, τοποθετημένο πάνω σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ διχάλες ἱσάριθμες μὲ τὴς ἡμέρες τῆς ἀπουσίας του καὶ μὲ τὴν μύτη του στραμμένη πρὸς τὴν κατεύθυνση ποὺ πῆρε ὁ Ἐρυθρόδερμος αὐτός, ἔδινε τὴς σχετικῆς πληροφορίες σὰν νὰ ἦταν γραπτὴ εἰδοποίηση.

Ἐνα ἄλλο τέτοιο σημάδι, μπορούσε νὰ ἦταν μιὰ ἔκκληση. Μιὰ οἰκογένεια, ποὺ ὑπέφερε, χρομετρεῖτο σὲ κλαδιά ἐνδὸς δέντρου, σὲ σημεῖο ἀπ' οὗ περνοῦσαν κυνηγοί, ἓνα κομμάτι ἀπὸ φλοιό, ποὺ πάνω στὴν ἐπιφάνειά της ἦταν ζωγραφισμένος ἓνας ἄνθρωπος, ἔχοντας στὴ θέση τοῦ στομαχιοῦ του ἓνα... φέρετρο. Ἐπρόκειτο γιὰ ἓνα ΣΟΣ ποὺ ἤθελε νὰ πεῖ πεθαίνουμε τῆς πείνας, βοηθήστε μας. Κάθε κυνηγός, βλέποντας αὐτὴ τὴν εἰδοποίηση, θὰ ἔπαιρνε τὴν κατεύθυνση ποὺ ἔδειχνε ἡ μύτη τῆς ἐπιγραφῆς καὶ θὰ πῆγαινε νὰ βοηθήσει τὴν οἰκογένεια.

Τὰ πὺλ πολλὰ ἔθιμα ἀπ' ὅσα ἀναφέραμε, τηροῦνται ἀκόμα καὶ σήμερὰ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ μικροῦ ἀπομονωμένου χωριοῦ, ποὺ βρίσκεται στὴ νότια Ντακόα. Γι' αὐτοὺς τοὺς Ἰνδιάνους, οἱ δὴ τελευταῖοι αἰῶνες εἶναι ἀνύπαρκτοι. Δὲν τοὺς ἄλλαξαν τὴ ζωὴ παρὰ σὲ ἐλάχιστο βαθμὸ. Τοὺς ἄφηναν σὰν ἓνα ζωντανὸ ἀπομεινάρι μιᾶς ἐποχῆς, ποὺ ἔσθινε ὀριστικὰ καὶ τὴ θυμίζει μονάχα ἡ παιδικὴ λογοτεχνία καὶ ἡ ὁδὸν.

JOE HAMMAN

ΒΕΡΑ

Διήγημα τοῦ ΒΙΛΛΙΕ ΝΤΕ Λ' ΙΛ - ΑΝΤΑΝ

Ὁ Αὐγουστος Βιλλιέ ντέ Λ' Ιλ - Ἀντάν, ἐμφανίζεται στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 19ου αἰῶνα σὰν ἀργοπορημένος τοῦ ρωμαντισμοῦ. Εἶναι ἀφθαστος στὰ φανταστικὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματα καὶ στὴ ΒΕΡΑ του βρίσκουμε ἐκπληκτικὸς ἀντιλαλους τοῦ Ἐντγκαρ Πόε.

ΟΕΡΩΤΑΣ, εἶπε ὁ Σολομῶν, εἶναι ἰσχυρότερος ἀπὸ τὸ θάνατο. Ναι, ἡ μυστηριώδης ἐξουσία τοῦ εἶναι ἀπερίωστη.

Ἦταν ἓνα φθινοπωρινὸ βράδυ σὲ Πιαρίσι. Ἀμέλια μὲ ἀναμμένα τὰ φανάρια τοὺς κυλοῦσαν ἀργοπορημένα μὲ τὸ κλεισμό τοῦ δόσου, πρὸς τὸ σκοτεινὸ φωμποῖο Σαλν - Ζερμαίν. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ σιαμάρτησε μπροστὰ σ' ἓνα μεγάλο ἀρχοντικὸ μέγαρο κυκλωμένο ἀπὸ ἑκατοχροντίους κήπους. Στὴ μέση καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὴν πελώρια πόρτα ἦταν ὁ πέτρινος θυρὸς τῆς οἰκογενείας τῶν κομητῶν τοῦ Ἀτόλ. Ἡ πόρτα τοῦ ἀμαξιοῦ ἀνοίξε. Ἐνας ἄνδρας τριάντα ὡς τριανταπέντε ἐτῶν, μὲ πένθος καὶ νεκρὴ γλωσσίδα στὸ πρόσωπο κατέβηκε. Στὴν εἴσοδο, ἀμύλητοι ὑπηρετὲς κρατοῦσαν ἀναμμένες λαμπάδες. Χωρὶς νὰ τοὺς κυττάξει, ἀνέβηκε τὰ σκαλοπάτια καὶ μπήκε. Ἦταν ὁ κόμης τοῦ Ἀτόλ.

Τρικλιζώντας προχώρησε σὲ φαρδὺ διάδρομο καὶ ἀνέβηκε τὴς μαρμάρινες σκάλες ποὺ ὡδηγοῦσαν σὲ κείνο τὸ δωμάτιο, ὅπου τὸ ἴδιο αὐτὸ πρῶτ, εἶχε ἔκταξε γύρω του: τὸ φῶμα ποὺ εἶχε ἐξένοστα πεταχθεῖ τὴν παραμονὴ πάνω σὲ μιὰ πολυθρόνα, σὲ τῆς τὰ κοσμήματα, τὸ μαργαριφέρνιο κολλιέ, τὴν μυστικιστὴρ δονατίλλα, τὰ βαρεῖα μπουνάλια ἀπὸ ἀρώματα ποὺ ἐκείνη δὲν θὰ τὰ ἀνέπνεε πιά. Πάνω σὲ ἐδένιο κρεβάτι ποὺ εἶχε μείνει ἄστροτο καὶ δίπλα σὲ μὲξιλάρι, ὅπου ἦν ἀκόμη ὁρατὸ τὸ βαθύλομα ἀπὸ τὸ λατρεμένο καὶ δεῖο κεφάλι ἀνάμεσα σὲς νταντέλλες, εἶδε τὸ ματωμένο μαντήλι, ὅπου ἡ νεαρὴ ψυχὴ της εἶχε φτερουγίσει μιὰ στιγμὴ. Εἶδε ἀκόμη τὸ ἀνοιχτὸ πιάτο, ὅπου ἦταν ἀκουμπισμένη μιὰ μελωδία ποὺ θὰ ἔμενε γιὰ πάντα ἀτέλειωτη... τὴς ντάνες ποὺ μὲ τὸ χέρι της εἶχε κόψει στὴ σέσσα καὶ τώρα ἀργοπέδαιναν σὲ παλιὰ δάβα... καὶ σὲ τὸ πῶδι τοῦ κρεβατιοῦ, πάνω σὲ μιὰ μαύρη γούνα, τὰ μικρὰ ἀνιστολικά δελουδία πασομύακια, ὅπου γυάλιζε κεντημένη μὲ μαργαριτάρια μιὰ ἐλαστὴ φράση τῆς Βέρας: «Ὅποιος δὲ τὴ Βέρα θὰ τὴν ἀγαπήσει». Τὰ γυνὰ πόδια τῆς ἀγαπημένης εἶχαν ἀκουμπήσει μέσα σ' αὐτὰ χθὲς τὸ πρῶτ ἀκόμη, ἐνῶ σὲ κάθε βήμα τοὺς τὰ φιλοῦσε τὸ ἀνάλαφο ποῦπουλο ποὺ τὰ στόλιζε. Κι' ἐκεῖ, σὲ τὸν ἴσκιό, τὸ κρεμαστὸ ρολόι, τοῦ ὁ

στοὺς τέσσερις μαρμάρινους τοίχους, τράβηξε τὴν σιδερένια πόρτα τοῦ μανσολείου. Θυμίαμα ἔκαψε πάνω σ' ἓνα τρίποδο μπροστὰ σὲ φέρετρο καὶ ἓνα φωτεινὸ γιορντάνι ἀπὸ μικρὲς λάμπες σὲ προσέκεφαλο φῶτιζε τὴ νεκρή.

Αὐτός, ὁρθός, μὲ τὸ μοναδικὸ αἰσθημα μιᾶς τρυφερότητας χωρὶς ἐλπίδα, εἶχε μείνει ἐκεῖ ὅλη τὴ μέρα. Κατὰ τὴς ἔξη, σὲ σούρουπο, εἶχε βγεῖ ἀπὸ τὸν ἱερὸ χῶρο. Ξανακλεινόντας τὸ μανσολεῖο, τράβηξε τὸ ἀσημένιο κλειδὶ καὶ τὸ πέταξε σιγανὰ σὲ ἐσωτερικὸ τοῦ τάφου περνώντας τὸ χέρι του μέσα ἀπὸ τὸ σιδερένιο τριφύλλι ποὺ στόλιζε τὸ πάνω μέρος τῆς πόρτας.

Γιατὶ νὰ τὸ κάνει αὐτό; Σίγουρα μὲτὰ ἀπὸ τὴν μυστηριώδη ἀπόφαση ποὺ πῆρε νὰ μὴν ξαναγυρίσει ποτέ.

Καὶ τώρα ξανάβλεπε τὸ δωμάτιο ποὺ εἶχε ὀφρανεῖ. Τὸ παρὰθυρο, ὅπου κρέμονταν οἱ μακρὲς χρυσοκεντημένες μὲς κορδέλλες, ἦταν ἀνοιχτό. Τὸ θαμπὸ φέγγος τοῦ ἀπὸβραδου φῶτιζε σὲ μιὰ κορνίζα ἀπὸ παλαιὸ ξύλο τὸ μεγάλο πορτραῖο τῆς νεκρῆς. Ὁ κόμης κύτταξε γύρω του: τὸ φῶμα ποὺ εἶχε ἐξένοστα πεταχθεῖ τὴν παραμονὴ πάνω σὲ μιὰ πολυθρόνα, σὲ τῆς τὰ κοσμήματα, τὸ μαργαριφέρνιο κολλιέ, τὴν μυστικιστὴρ δονατίλλα, τὰ βαρεῖα μπουνάλια ἀπὸ ἀρώματα ποὺ ἐκείνη δὲν θὰ τὰ ἀνέπνεε πιά. Πάνω σὲ ἐδένιο κρεβάτι ποὺ εἶχε μείνει ἄστροτο καὶ δίπλα σὲ μὲξιλάρι, ὅπου ἦν ἀκόμη ὁρατὸ τὸ βαθύλομα ἀπὸ τὸ λατρεμένο καὶ δεῖο κεφάλι ἀνάμεσα σὲς νταντέλλες, εἶδε τὸ ματωμένο μαντήλι, ὅπου ἡ νεαρὴ ψυχὴ της εἶχε φτερουγίσει μιὰ στιγμὴ. Εἶδε ἀκόμη τὸ ἀνοιχτὸ πιάτο, ὅπου ἦταν ἀκουμπισμένη μιὰ μελωδία ποὺ θὰ ἔμενε γιὰ πάντα ἀτέλειωτη... τὴς ντάνες ποὺ μὲ τὸ χέρι της εἶχε κόψει στὴ σέσσα καὶ τώρα ἀργοπέδαιναν σὲ παλιὰ δάβα... καὶ σὲ τὸ πῶδι τοῦ κρεβατιοῦ, πάνω σὲ μιὰ μαύρη γούνα, τὰ μικρὰ ἀνιστολικά δελουδία πασομύακια, ὅπου γυάλιζε κεντημένη μὲ μαργαριτάρια μιὰ ἐλαστὴ φράση τῆς Βέρας: «Ὅποιος δὲ τὴ Βέρα θὰ τὴν ἀγαπήσει». Τὰ γυνὰ πόδια τῆς ἀγαπημένης εἶχαν ἀκουμπήσει μέσα σ' αὐτὰ χθὲς τὸ πρῶτ ἀκόμη, ἐνῶ σὲ κάθε βήμα τοὺς τὰ φιλοῦσε τὸ ἀνάλαφο ποῦπουλο ποὺ τὰ στόλιζε. Κι' ἐκεῖ, σὲ τὸν ἴσκιό, τὸ κρεμαστὸ ρολόι, τοῦ ὁ

Ἐνα γλυκὸ καὶ χλωμὸ πρόσωπο ἀναδυόταν μπροστὰ του σ' ἓνα ἀνοιγόμενον ματιοῦ.

ποῖον εἶχε σπᾶσει τὸ ἐλατήριο γιὰ νὰ μὴ χτυπᾷ πιά ἄλλες ὥρες.

Εἶχε φύγει γιὰ πάντα... Γιὰ ποῦ;... Καὶ πῶς νὰ ζήσει τώρα αὐτός;... Ἦταν ἀδύνατο, ἀκατανόητο.

Ὁ κόμης εἶχε θυισθεῖ σὲ θλιβερὲς σκέψεις.

Ξαναθυμῶν ὅλη τὴν περασμένη τους ζωὴ. Ἐξῆ μῆνης εἶχαν περάσει ἀπὸ τὸ γάμο του. Δὲν τὴν εἶχε δεῖ γιὰ πρώτη φορὰ σὲ ἔξνο μέρος, σὲ χορὸ μιᾶς προσβείας; Ναι. Ἡ στιγμὴ αὐτὴ ξαναζωντάνευε δολοφάρη μπροστὰ του. Τὴν ξανάβλεπε ὀλοζώνηνη, ν' ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ νύατα καὶ ὁμορφιά. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ τὰ βλέμματά τους συναντήθηκαν. Ἦσαν σὰν ν' ἀνακάλυπταν ξαφνικὰ ἓνα κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ τους καὶ ἀγαπήθηκαν γιὰ πάντα.

Τὰ χαρῆμα λόγια, τὰ χαμόγελα ποὺ παρακολουθοῦν, τὰ ὑπονοούμενα, ὅλες οἱ δυσκολίες ποὺ γεννιοῦνται ἀπὸ τὴν μοχθηρία τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ ἐπιβραδύνουν τὴν ἀναπόφευκτη εὐτυχία ὅσων πραγματικὰ ἀγαποῦνται, ἔσθιναν μονομιάς μπροστὰ στὴν ἡρεμὴ σιγουριά ποὺ ἐνοῦσε ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ.

Ἡ Βέρα, βαρυστημένη ἀπὸ τὴς ἀνοδοῖς περιποιήσεις τοῦ κύκλου της, εἶχε ἔρδει ἀδύναμη σ' αὐτὸν, ἀπλοποιώντας μὲ τὸ δικὸ της πρηνικτικὸ τρόπο τὰ κοινὸτα διαδύματα ὅπου χάνεται ὁ πολὺτιμος χρόνος τῆς ζωῆς.

Ὡ! πόσο κομικὰ καὶ ἀδιάφορα τοὺς φάνηκαν, στὰ πρῶτα λόγια ποὺ ἄλλαξαν τὰ σχόλια ποὺ φιδόριζαν οἱ τρίτοι μεταξὺ τους, φτεροτύγνια ἀπὸ νυχτοπούλια ποὺ χάνονταν σὲ σκοτάδια. Τὶ ἡλιοπερίχυντα χαμόγελα ἀνθίσαν σὲ χεῖλη τους. Μὲ τὴν κραυγὴ χαρᾶς παραδόθηκαν σὲ τὴν δειά ἡδονή.

Κι' ὅμως οἱ δὴ φῶσεις τους ἦσαν ἀπὸ τὴς πὺλ παραξένες. Ἦσαν δὴ πλάσματα προικισμένα μὲ ἐκπληκτι-

κα αίσθησήρια, μα αποκλειστικῶς γήινα. Οι έντυπώσεις παρατείνονταν μέσα τους με άνησυχητική ένταση. Ξεχνιόντουσαν οι ίδιοι κάτω από την διαρκή έπιρροή τους. Άντιθέτως ώρισμένους έννοιες, οι έννοιες της ψυχής, ας πούμε, του 'Α- πείρου, άκρίτη και του Θεού, ήταν σαν σκεπασμένες από πέπλο της κοινής τους συμφωνίας. 'Η πίστη των συνανθρώπων τους στά άπερφημένα φαινόμενα, δεν ήταν γι' αυτούς παρά θέμα θολής άπορίας.. Γράμμα κλειστό που δεν τους άπασχο- λούσε. Και με την πεποίθηση δ.ι.ο κόσμος τους ήταν άλλωλα ξένος, είχαν άποιο- νωθεί άμέσως μετά το γάμο τους, ο αυτό το παλιό και σκοτεινό μέγαρο, δ- που οι πυκνοφυεμένοι κήποι έπνιγαν τους έξωτερικούς δορυδούς.

Έκει, οι δυο έρασται θυδιστηκαν στών άκεανό των ήδονικών αυτών απο- λαύσεων, όπου το πνευμα μπλέκει με τη μυσηριώδη σάρκα. Έξάντησαν τη διαισθητή των πόθων, τις άνατριχίλες και τη φρενιλάδα των έναγκαλισμών. 'Ο ένας έγινε το χτυποκάδι του άλ- λου. Κι' άπότομα ή γοητεία έσπασε. Τα μάγια λύθηκαν. 'Η τρομερή καταστροφή τους χώρισε. Τα χέρια τους έπσαν α- νεργα στο πλευρό τους. Ποιός ίσκιος του είχε άρπάξει την άγαπημένη του νεκρή; 'Ο θάνατος; 'Οχι. Πεθαίνει πο- τε ή ψυχή του βιοτιού με την κραυγή της χορδής που σπάει;

Οι ώρες κυλούσαν. 'Ο κόμης κύνταξε από το παράθυρο τη νύχτα που πορευόταν άργά στών ούρανό. Και ή νύχτα του φάνηκε σαν να είχε πά- ρει ανθρώπινη μορφή. Του φάνηκε σαν μια βασίλισσα που δδευε μελαγχολικά για την έξορία και ή διαμαντένια καρ- φίτσα του πέπλου της, ή 'Αφροδίτη, άλλωμον ή' άλλωλακτη έφεγγε πάνω ά- πό τα δέντρα, χαμένη στην άπερφητω σήνη τ' ούρανο.

Είναι ή Βέρα σκέφθηκε. Στό δνομα αυτό, που τό είχε προφέ- ρει ψιθυριστά, οίγησε σαν τον άνθρωπο που ξυπνά. Άνασκήθηκε και κύνταξε γύρω του.

Τά άντικείμενα τώρα μέσα στην κα- μαρά άνταναιλούσαν ένα άπόκοσμο φώς, τό φώς μιας καντήλας, που έδινε μια γαλάζια άπόχρωση στα σκοτάδια και που ή νύχτα, όσο άγκάλιαζε τη γή, έ- δειχνε σαν δεύτερο άστέρι. 'Ηταν ή καντήλα από τό παλιό οικογενειακό εί- κονοστάσιο της Βέρας. Τό τρίπτυχο, ά- πό πολύτιμο ξύλο της Ρωσίας, κρεμό- ταν άνάμεσα στών καθρέφτη και τό πορ- τρέτο. Τό γαλάζιο φάσμα της Πανα- γίας κι' ή χρυσός θυζαντινός σταυρός σκίαζαν με γλυκό φέγγος τά κομήμα- τα πάνω στο τζάκι. Από μικρό παιδί ή Βέρα έβλεπε με μυστική θλίψη τό μη- τρικό κι' άγνό πρόσωπο της Παναγί- ας καθώς περνούσε συλλογιαμένη από μπροστά της.

Στή θέα της εικόνας αυτής που έυ- πνούσε τόσο όδυνηρές άναμνήσεις στην τοικυμιαμένη ψυχή του, ή κόμης σηκό- θηκε στις μύτες των ποδιών του γιό- νη σήσει τό άγιο φώς και, ψηλαφίζον- τας στά σκοτεινά, άπλωσε τό χέρι νά τραβήξει τό κορδόνι του κουδουνιού.

Φάνηκε ένας ύπηρέτης, ντυμένος στο κατάμαυρα. Κρατούσε ένα κρηστήριο και τό άκούμπησε μπροστά στο πορτρέτο της κόμισσας. 'Όταν στράφηκε, τόν διαπέρασε μια άνατριχίλα τρόμου όπως

είδε στόν άφέντη του όρθιο και χαμο- γελαστό σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. — Ρεϊμόν, είπε ήρεμα ή κόμης, ά- πόψε είμαστε πολύ κουρασμένοι ή κόμιο- σα κι' εγώ. Θά σεοβίσεις τό φαγητό κατά τις δέκα. Και κάτι άλλο: άποφα- σίσαμε ν' άπομονωθείμε περισσότερο ά- πό αύριο. Κανένας από τους ύπηρέτες, έκτός από σένα, δεν θά μείνει πιά στο μέγαρο. Θά τους δώσεις μισθούς τριών έτών και νά φύγουν άπόψε κιόλας. 'Τ- στερα θά βάλεις τη μεγάλη άμπάρα, θ' άνάφεις τις λαμπάδες στην τραπεζα- ρία και θά μιάς σεοβίσεις. Δεν θά δε- χθούμε καμιά έπίσκεψη από δώ και μπρός.

'Ο γέρος έτρεμε και τόν κύνταξε με γουρλωμένα μάτια.

'Ο κόμης άναψε ένα πούρο και κατέ- θηκε στην κήπο.

'Όταν έμεινε μόνος ή γέρος ύπηρέτης σκέφθηκε ότι από τόν πόνο είχε σα- λείνει ή νούς του άφεντιού του. Τόν ήξερε από μικρό παιδί. 'Αμέσως διαι- σθάνθηκε ότι ένα πολύ άπότομο ξόπνη- μα θά μπορούσε ν' άποβεί μοιραίο γι' αυτόν τόν ύπνοβάτη. 'Από σεβασμό, σ' αυτόν έπρεπε νά βαστήξει τό φοβερό μυστικό.

'Εσκυψε τό κεφάλι. Νά γίνει κι' αυ- τός συνέννοχος μιας τέτοιας παράλογης ένέργειας; Νά ύπακούσει; Νά έξακολου- θήσει νά τους ύπηρετεί άγνώωντας τό θάνατο; Τι παράξενη ιδέα! Θά κρατούσε τουλάχιστον μια νύχτα; Αύριο όμως... αύριο;

Βγήκε από τό δωμάτιο, έξετέλεσε τις έντολές κατ' ά γράμμα και τό ίδιο αυτό βράδυ άρχισε μια παράξενη ζωή. Στο σιωπηλό μέγαρο έπαιρνε σάφρα και ό- στά μια τραγική αὐταπάτη.

'Η άμνηγία των πρώτων ήμερών έσθης γρήγορα. 'Ο Ρείμων, στην αρχή με άπορία, μετά με συγκαταβιαστικότητα και στοργή, τά κατάφερε τόσο καλά νά φέρεται φυσιολογικά, πού τρελές δομα- δες δεν είχαν άκόμη περάσει, πού άρχι- σε σιγά — σιγά νά ξεγελιέται κι' ή

— 'Αγαπητέ μου, λέει ή νευρο- λόγος στόν πελάτη του, για νά ιαλειφθούν τά νεύρα σου, πρέπει νά τό οίξεις έξω.. Πρώ ήμερών ήλθε έδώ για νά τόν ξετάσσω κάποιος που χρωστούσε πολλά λεφτά στο ράφτη του κι' έπειδή δεν μπορούσε νά τό δώσει, είχαν σπάσει τά νεύρα του. Τόν συμβούλεψα νά μην νοιά- ζεται για τό χρέος του και άς γί- νει ό,τι γίνει. 'Αποτέλεσμα ήταν νά γίνει έντελώς καλά μέσα σε λίγες μέρες. Σού συνιστώ λοιπόν, νά κάνεις κι' εσύ τό ίδιο αν θέλεις νά θρεις την όγεια σου...

— Ξέρετε γιατίρό μου, κάνει ή πελάτης. 'Εγώ είμαι ή ... ράφτης!

—Μα τί έχεις, επί τέλους, με- αν γιατρό; Κάθε φορά που τόν βλέπεις, αλλάζεις δρόμο...

—Τίποτα δεν έχω, μα έχω τόσον καιρό ν' άρρωστήσω που τόν ντρέπομαι τόν άνθρωπο!

διο: από τό παιχνίδι του. 'Η πραγμα- τικότητα έσθησε. 'Ωρες — ώρες έβαζε ήπεράνθρωπη δύναμη ν' άντισταθεί στόν ήλιγγο που τόν παρσέρνε για νά πείσει τόν έαυτό του πως ή κόμισσα ήταν πραγματικά νεκρή. Καταλάβαινε πως δεν θά άργούσε νά παραδοθεί όλόκλη- ρος σ'ήν άπίθανη άτμόσφαιρα που ή κό- μης είχε δημιουργήσει γύρω του. Τόν κυρίευε φόβος.. Ένα φόβος άκαθόριστος, γλυκός.

'Ο κόμης του 'Ατόλ, ζούσε μια ζωή που άρνιόταν τό θάνατο της άγαπημέ- νης του. Τόσο πολύ ήταν δεμένα τά δυο τους κομμά, πού δεν μπορούσε παρά νά την έχει διαρκώς δίπλα του. Πότε, σ' ένα πάγκο του κήπου, τις λιακάδες της διάβαζε τους στίχους που της άρε- σαν, πότε, τό βράδυ δίπλα στο τζάκι, με τά δυο φλυτζάνια τους του τσαγιού πάνω σ' ένα τραπεζάκι, κουβέντιαζε με τη χαμεγελαστή 'Οπασία που καθόταν στην άλλη πολυθρόνα άπέναντι του.

Οι μέρες, οι νύχτες, οι δομαδες, κυ- λούσαν άργά. 'Ο ύπηρέτης και ή κόμης ζούσαν σε κόσμο δικό τους. Και πα- ράξενα φαινόμενα άκολουθούσαν τό έ- να τ' άλλο, όπου ή αν άδύνατο νά ξε- χωρίσεις τό σημείο στο οποίο τό πραγ- ματικό και τό φανταστικό ταυτίζονταν. Μια παρουσία κυμάτιζε μέσα στο μέ- γαρο, μια μορφή άσχιζε νά υλοποιηθεί άνάμεσα από τους άδιαπέραστους πε- ρι- νους ιολχους.

'Ο κόμης του 'Ατόλ ζούσε δίπλα, σαν ύπνωτισμένος. 'Ενα γλυκό και χλωμό πρόσωπο άναδύοταν μπροστά του σ' ένα άρνοιγέλεισμα ματιού, μια άσθενική συγχροδία σ.δ. πιάνο ήχούσε στ' αυτιά του ξαφνικά, ένα φιλί του έκλεινε τό στόμα την ώρα που πήγαινε νά μιλήσει, γυναίκες καθαρά σκέψεις έυπνούνταν μέσα του σε άπάντηση των όσων έλεγε, τό άρωμα της άγαπημένης διαπόιζε ό- λο τό κομμά του την ώρα που κοιμόταν, λόγια γλυκά έφθαναν σαν ψιθυρισμοί στ' αυτιά του. 'Ο θάνατος είχε νικηθεί ά- πό μια άγνωστη πανίσχυρη δύναμη.

Μια φορά ή κόμης του 'Ατόλ την είδε και την αίσθάνθηκε τόσο κοντά του, πού την πήρε στην άγκαλιά του. Μα με την χειρονομία αυτή, έσθινε.

— Παιδί, μονομούρισε χαμογελών- τας.

Και ξανακοιμήθηκε σαν τόν έραστή που άποδιώχνεται από την νυσταγμένη και γελαστή έρωμένη του.

Τή μέρα της γιορτής της έβαλε για άστείο κι' έναν άμείραντο στην άνθοδέ- σμη που έκοιξε πάνω στο μαξιλάρι της Βέρας.

— 'Αφού νομίζει πως έχει πεθάνει, ψιθύρισε.

Χάρι στη βαθεία και παντοδύναμη θέληση του κόμης που, με την άγάπη του χάλασε τη ζωή και την παρουσία της γυναίκας του μέσα στο έρημικό μέ- γαρο, ή τρεπός αυτής ζωής είχε κατα- ντήσει πειστική και χειροπιαστή σχεδόν αλήθεια. Κι' ή ίδια ή Ρείμων δεν έ- νοιθε πιά κανένα φόβο και είχε συνη- θίσει με τόν καιρό τις άπατηλές έντυ- πώσεις. 'Η άκρη ενός βελοδιδιου φορέ- ματος στη στοργή μιας άλλας του πά- ρου, μια χαρούμενη φωνή που τόν φώ- ναζε στο σαλόνι, ένα κουδούνισμα τό πρώι άπ' την κρεβατοκάμαρα σαν άλλοτε, όλ' αυτά του είχαν γίνει γνώριμα.

Λες και ή νεκρή έπαιζε κρυφτό σαν τό παιδί.

'Ενας χρόνος πέρασε έτσι.

Τήν έπέτειο του θανάτου, τό βράδυ, ή κόμης καθισμένος κοντά στη φωτιά στην κάμαρα της Βέρας, της διάβαζε ένα φλωρεντινό μύθο. Έκλεισε τό βι- βλίο. Καί γεμίζοντας τά φλυτζάνια τους με τσάι:

— Ντούσκα, της είπε, θυμάσαι την κοιλιάδα των Ρόδων στις όχθες του Αάν; Δεν σου τη θυμισε αυτή ή ιστορία;

Σηκώθηκε και στόν γαλαζπό καθρέ- φτη είδε τό πρόσωπό του, πού χλωμ- έ από κάθε άλλη φορά. Πήρε ένα μαρ- γαριταρένιο βραχιόλι από ένα άσημένιο πιστό και τό κύνταξε προσεκτικά. Δεν τό είχε βγάλει ή Βέρα από τό χέρι της πρωτότερα, πριν ξεγυμωθεί; Οι χάντρες ήταν άκόμη χλιαρές και ή ύφή τους πού άπαλή, σαν νά είχαν δανειστεί τη θερ- μό-ητα της σάρκα της. Και τό όπάλιο άπ' αυτό τό κολλίε της Σιδηρίας, πού τόσο άγαπούσε τό στήθος της Βέρας ώστε νά χλωμαίξει και νά χάνει την στυλνότητά του όταν τό ξεχνούσε πολ- λές μέρες στη βελούδινη θήκη του, πως έλαμπε τώρα δόφωτο, λες κι' άκόμη συγκρατούσε μέσα του τόν μαγνήτη της ώρας νεκρής; 'Ακουμπώντας πάλι στη θέση του τό πολύτιμο κολλίε, ή κόμης άγγιξε και τό τόχη τό άραχνοφάντο μαν- τηλάκι όπου τό αίμα, νωπό άκόμη και κοστακόκινο, φάνταζε σαν γαρόφαλλο πάνω στο χιόνι... Έκει, στο πιάνο, ποιός είχε γυρίσει την τελευταία σελίδα της παλιάς μελωδίας; Πως; 'Η ίερή καν- τήλα είχε άνάψει στο εικονοστάσιο; Ναι, ή χρυσή φλόγα της φώτιζε μυστικά τό σιωπηλό πρόσωπο της Παρθένου. Κι' αυτά τά χρυσοπόρφυρα φρεσκοκοιμένα λουλούδια στα παλιά βάζα, πού χέρι τό είχε τοποθετήσει; 'Η κάμαρα έμοια- ζε χαρούμενη και προικισμένη από μια ζωή πού έκδηλωτική από κάθε άλλη φο- ρά. Μα τίποτε δεν μπορούσε νά κάνει τόν κόμητα ν' άπορήσει. 'Όλα του φαν- νονταν τόσο φυσιολογικά, πού ού-ε κ' αν πρόσεξε τό άνάλαφρο τίς — τίς του σταματημένου ρολογιού.

Αυτό τό βράδυ θά έλεγε ότι μέσα από τά σκοτάδια ή κόμισσα Βέρα άσχι- ζε νά ξαναγυρίσει σ' αυτό τό δωμάτιο που διατηρούσε άκόμη τό άρωμα της. Εί- χε τόσα άφήσει από τόν έαυτό της. 'Ο- λα-θσα είχαν συνεχίσει την ύπαρξή της, την τραούσαν. 'Η παθιασμένη θέληση του άγαπημένου της είχε ξεφύξει την χα- λαρή άλυσίδα του 'Αόρατου γύρω της. Έπρεπε νά γυρίσει.

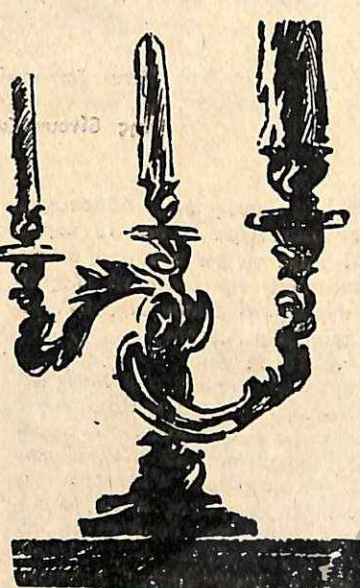
'Η γλυκεία νεκρή, εκεί πέρα, θά α- νασκήρισε κάτω από τους μενεξέδες και τις σθημένες λάμπες. 'Η άκίνητη πεθα- μένη θά οίγησε δόξαμονη στόν τάφο κυ- τίζοντας τό άσημένιο κλειδί πεισμένο π' αν στις πλάκες. Θά λαχτάρησε κι' αυτή νά τρέξει σ' αυτόν, νά πλησιάσει τόν παλιό καθρέφτη, όπου τόσες φορές είχε χαμαφώσει τη γλυκεία μορφή της, ν' άγγίξει με τά χέρια της τά όφάσματα, πού σκέπαζαν άλλοτε τό κομμά της και διατηρούσαν άκόμη τό άρωμα της, τά μαγικά δαλλάκια που την ήδελαν, νά φιλν τιςένια πληγώτα που κραούσαν μετέωρη την παλιά μελωδία.

'Ω, οι 'Ιδέες είναι πλάσματα ζων- τανά! 'Ο κόμης είχε σκάψει στόν αέ- ρα τη μορφή του έρωτά του κι' έπρεπε με κάθε τρόπο τό κενό αυτό νά πλη- ρωθεί με τό μοναδικό πλάσμα που του

την παλιά μελωδία.

Τήν ίδια στιγμή, σ' αυτή τη μονη κουβέντα, ή καντήλα στο εικονοστάσιο έσθησε. Τό χλωμό ξημέρωμα γλύστρησε στο δωμάτιο από τις χαμαμάδες του παραθύρου. Τα κερά χλόμισαν κι' έ- σθησαν κι' αυτά άφώνοντας τά κόκκινα φτυλίκια τους νά καπνίζουν, ή φωτιά

ήταν ίδιο, διαφορετικά τό Σύμπαν έ- πρεπε νά καταρρεύσει. 'Απλά, σταθερά, δριυσικά οίξωσε μέσα του ή πεποίθηση ότι ή Βέρα έπρεπε νά θρίσκει: έδώ, μέσα στην κάμαρα. 'Ηταν τόσο σίγου- ρος γι' αυτό, όσο και για τόν ίδιο τόν έαυτό του κι' όλα τά άντικείμενα γύ- ρω του ήταν διαποτισμένα άπ' αυτή την πεποίθηση. Τό μεγάλο δνειρο της Ζωής και του Θανάτου άνοιξε για μια σιγ- μή τις βαρείς τους πόρτες. Με την ά κλόνητη πύση ή δρόμος της άνάστασης χαράχτηκε διάπλατος ίσια ως α.θ.ή.. κι' ένα δροσερό, μελωδικό γέλιο φώτισε με τη λαγαράδα του τό νυφικό κρεβάτι. 'Ο κόμης στράφηκε. Έκει, μπροστά στα μάτια του, ζυμωμένη με άτέλειδη θέ- ληση κι' άναμνήσεις, ρευστή, πανέμορ- φη κι' όλόφωτη, άκουμπισμένη στο νταν-

τελλένιο μαξιλάρι και τό χέρι θυδισμένο στα πυκνά μαύρα της μαλλιά, ή κομιο- σα Βέρα τόν κύνταξε με στόμα μισ- νοιχτό σε παραδεισίο χαμόγελο.

— Ροζέ, άκούστηκε σαν μακρινός αντίλαλος ή φωνή της.

'Ηθε κοντά της. Τά χείλη τους ε- νώθηκαν σε θεία ήδονή, λησμονιαρά, άθανάη. Κι' αντίληφθηκαν τότε, ότι δεν άποτελούσαν στην πραγματικότητα παρά ένα μόνο πλάσμα.

Οι ώρες άγγιζαν με άνάλαφρο πε- ταγμα αυτήν την έκσταση όπου έμπλεκαν για πρώτη φορά ή ούρανος και ή γή.

Ξαφνικά ή κόμης τινάχτηκε, σα νά τόν είχε χτυπήσει μια μοιραία άνάμνη- ση.

— 'Ω! τώρα θυμούμαι... είπε. Τι μου συμβαίνει; Μα είσαι νεκρή.

Τήν ίδια στιγμή, σ' αυτή τη μονη κουβέντα, ή καντήλα στο εικονοστάσιο έσθησε. Τό χλωμό ξημέρωμα γλύστρησε στο δωμάτιο από τις χαμαμάδες του παραθύρου. Τα κερά χλόμισαν κι' έ- σθησαν κι' αυτά άφώνοντας τά κόκκινα φτυλίκια τους νά καπνίζουν, ή φωτιά

σ.δ. τζάκι χάθηκε κάτω από τις χλια- ρές στάχτες, τά λουλούδια έγειραν και μαράθηκαν μονομιάς, τό έκκριμές του ρολογιού ξανάπεσε στην πρώτη του ά- κινήσία. 'Η άπεποίθηση όλων των άν- τικειμένων είπε πετάξει μακριά. Τό πε- θαιμένο όπάλιο δεν γυάλιζε πιά. Τό αίμα είχε στεγνώσει στο άραχνοφάντο μαντηλάκι... και ξεφεύγοντας από τά άπελπισμένα χέρια, πού μάταια πάσχιζαν νά την κρατήσουν κι' άλλο, ή φλογερή και λευκή όπτασία έγινε και πάλι άέρας και χάθηκε. 'Ενας άσθενικός άνασ.εναγ- μός άποχαιρετισμού, καθαρός, μακρινός, έφθασε ως την ψυχή του Ροζέ.

'Ο κόμης πετάχθηκε επάνω. Είχε κα- ταλάβει πως θρισκόταν μόνος. Τό δνει- ρό του είχε διαλυθεί μονομιάς. Είχε σπάσει τό μαγνητικό νήμα της άσ.ρα-

φτερής ύφανσης του με μια του μόνο λέξη. Τά πάντα τά διαπόιζε τώρα ή έννοια του θανάτου.

Σάν τις γυάλινες αυτές χάντρες, πού είναι τόσο στερεές ώστε, αν τις χτυπήσεις με σφυρί, δεν σπάζουν, μα πού γίνονται σκόνη, αν πεινύεις την άκρη τους, πού είναι λεπτότερη κι' από τη μύτη της καρφίστας, όλα είχαν σθί- σει.

— 'Ω, μονομούρισε, τέλειωσε λοιπόν! Χάθηκες. 'Ολόμονη.. Ποιός είναι ή δρόμος τώρα για νά σε φτάσω; Αδείε μου τό μονοπάτι που θά με φέρει κον- τά σου.

Και ξαφνικά, σαν νάταν ή άπάντηση, και τό γυαλιστερό έπεσε από τό νυφικό κρεβάτι πάνω στη μαύρη γούνα με με- ταλλικό κοτό. Μια άκτινα από την ά παίσια γήινη μέρα, τό φώτισε. 'Ο έγ κατελελειμμένος έσκυψε, τό έπιασε στα χέρια του κι' ένα θείο χαμόγελο φώτισε τό πρόσωπό του: ήταν τό κλειδί του τάφου.

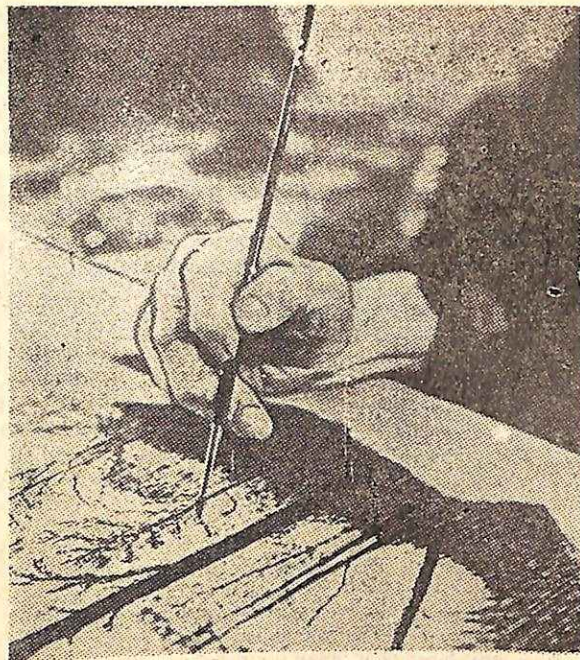
(Μετ. Ε. ΓΟΝΑΤΟΠΟΤΑΙΟΤ)

Η «ΓΙΑΓΙΑ ΜΟΖΕΣ»,

Τὰ ἑκατὸ χρόνια μι- ᾶς ἀπίστευτης ζωῆς

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΙ

● Ἡ «γιαγιά Μόζες» εἶναι ἑκατὸ χρόνια. Δὲν ὑπάρχει Ἀμερικανὸς ποὺ νὰ μὴν τὴν ξέρει, γιατί ἡ αἰωνόβια αὐτή, μὲ τὸ φῖνο καὶ ἔξυπνο πρόσωπο, εἶναι ὁ πιὸ διάσημος ζωγράφος τῶν Ἦν. Πολιτειῶν. Ἀρχισε νὰ ζωγραφίζει ὅταν ἦταν 77 χρόνων. Ὡς τότε εἶχε κάνει τὴν ἀπλὴ ζωὴ μιᾶς ἀγρότισσας ποὺ δούλευε στὰ χωράφια, ἄρμεγε τὶς ἀγέλαδες τῆς καὶ φρόντιζε γιὰ τὸν ἄνδρα τῆς καὶ τὰ 10 παιδιὰ τῆς. Ὅταν γέρασε, πῆρε τὴ συνήθεια νὰ κεντᾷ. Μιὰ μέρα ἡ ἀδελφὴ τῆς τῆς εἶπε: «Ὁ σκόρος τρώει τὰ κεντήματα. Δὲν εἶναι προτιμότερο νὰ ζωγραφίζεις»; «Γιατὶ ὄχι;» εἶπε ἡ γιαγιά. Καὶ ἄρχισε νὰ ζωγραφίζει — ἀφελéstata τὶς σκηνὲς τῆς παιδικῆς ἡλικίας τῆς. Σήμερα, ὅλα τὰ μουσεῖα τοῦ κόσμου κατέχουν τοὺς πίνακές τῆς, ποὺ μερικοὶ πουλοῦνται 150.000 δρχ. ὁ ἕνας. Αὐτό, ὅμως, δὲν τῆς κάνει ἐντύπωση. «Εἶναι ἀμάχημα, λέγει, νὰ ξοδεύονται περισσότερα ἀπὸ δέκα δολλάρια γιὰ τὴν ἀγορὰ ἑνὸς πίνακα, ὅποιοςδήποτε κι' ἂν τὸν ἔχει ζωγραφίσει». Καὶ ἡ ἴδια ἔχει ζωγραφίσει ὡς τώρα 1.500 πίνακες. Ἡ μεγάλη εὐχαρίστηση, ὅμως, εἶναι νὰ διηγεῖται στὰ 11 ἐγγόνια καὶ στὰ 30 δισέγγονά τῆς τὴν ωραϊότερη ἀπ' ὅλες τὶς ἱστορίες — τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς τῆς ποὺ ἀντιπροσωπεύει ἐπίσης ἑκατὸ χρόνια τῆς ζωῆς τῶν Ἦν. Πολιτειῶν.

Ἔτσι ζωγραφίζει ἡ γιαγιά Μόζες: ἔπάνω σ' ἓνα τραπέζι, ὄχι σὲ καβαλέτο. Καὶ τὰ χρώματα καὶ τὰ σχέδιά τῆς δίνουν ζωὴ στὰ τοπία τῆς παιδικῆς ἡλικίας τῆς ποὺ ξαναζοῦν στὴ μνήμη τῆς.

κάτω ἀπὸ τὸ βάρος ἑνὸς ἀβάσταχτου πόνου. Ἡ θεὰ Λίμπ ἄφησε τὸ καρροτσάκι καὶ πῆγε νὰ ρωτήσῃ ἓνα διαβάτη. Ἡ ἀπάντησή τὴν ἔκανε νὰ χλωμιάσει: τὸ περασμένο βράδυ εἶχε δολοφονηθεῖ ὁ πρόεδρος Λίνκολν.

Ἦταν τὸ 1865:

Σήμερα, στὴν καρδιά τοῦ Μανχάνταν, οἱ Νεοὺρκέζοι διαγωνίζονται γιὰ νὰ δοῦν, σὲ μιὰ πολυσύχναστη γκαλερί, μιὰ ἔκθεση ἀπὸ 35 πίνακες ποὺ ἔχουν τὸ γενικὸ θέμα «Ἱστορία τῆς ζωῆς μου». Ὁ ζωγράφος εἶναι τὸ κοριτσάκι τοῦ 1865 ποὺ θυμάται τὴ δολοφονία τοῦ Λίνκολν.

Ὀνομάζεται Ἀννα Μαίρη Ρόμπερτσον Μόζες, ἀλλὰ τὴ λένε «Γιαγιά Μόζες» κι' ἓνας θαυμαστής τῆς ἔχει πεί. «Εἰσθε ἡ γιαγιά ὅλων μας». Ἀπὸ σκούρα καστανά ποὺ ἦσαν ἄλλοτε τὰ μαλλιά τῆς ἔχουν γίνῃ ἀσπρά σὰν τὸ χιόνι. Τὰ χρόνια ἔχουν κυρτώσει τὸ σῶμα τῆς, ἀλλὰ τὰ ἀμυγδαλωτὰ μάτια τῆς, ποὺ σπιθοβολοῦν πίσω ἀπὸ τὰ ματογυάλια, δὲν ἔχουν χάσει τίποτε ἀπὸ τὴ λάμψη τους.

Κάθε πίνακας στὴν ἔκθεση συνοδεύεται ἀπὸ ἓνα ἐπεξηγηματικὸ σημείωμα ποὺ ἡ συνεχὴς ἐπιτυχία ὑποχρεώνει τὴ γιαγιά Μόζες νὰ γράφει κατὰ παρακίνηση τῶν θαυμαστῶν τῆς.

Στὰ πρῶτα χειρόγραφα τῆς μιλοῦσε γιὰ τοὺς προγόνους τῆς, γιὰ τὴν οἰκογένειά τῆς, ὄχι ὅμως γιὰ ζωγραφικὴ. Καὶ ἦταν φυσικὸ.

Γιὰ πρῶτη φορά κράτησε πινέλλο ὅταν ἦταν 77 χρόνων. Γιὰ νὰ διασκεδάσει, γιατί τότε εἶχε μερικὲς ἐλεύθερες ὥρες. Κι' ἐπίσης γιατί θεωροῦσε ὅτι τὰ 77 χρόνια δὲν εἶναι ἀκόμα ἡ ἡλικία γιὰ ἀποτράβηγμα ἀπὸ τὴ ζωὴ.

Ὁ πλοῦτος ποὺ ἔφτασε ὀργᾶ

Ἡ ΓΙΑΓΙΑ Μόζες εἶναι σήμερα ὁ πιὸ διάσημος κι' ὁ πιὸ δημοφιλὴς ζωγράφος τῆς Ἀμερικῆς. Πίνα-

κές τῆς ὑπάρχουν στὸ περίφημο μητροπολιτικὸ Μουσεῖο Τέχνης τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ στὸ Μουσεῖο Μοντέρνας Τέχνης τοῦ Παρισιῦ. Οἱ ἀμερικανικὲς ὑπηρεσίες πληροφοριῶν ἔχουν ἐφοδιάσει μὲ «ρεπροδουκσιὸν» τῶν πινάκων τῆς 150 πρεσβείες καὶ προξενεῖα σ' ὅλες τὶς χώρες, γιὰ νὰ δεῖξουν στὸν κόσμον μιὰ ἀγνωστὴ καὶ γοητευτικὴ ὄψη τοῦ τόπου τους. Ἄλλες «ρεπροδουκσιὸν» πινάκων τῆς ἔχουν κυκλοφορήσει σ' ἑκατομμύρια ἀντίτυπα, γιατί εἶναι τὰ πιὸ δημοφιλῆ χριστουγεννιάτικα δελτάρια. Πολλὰ βιβλία ἔχουν ἤδη γραφεῖ γιὰ τὴ διάσημὴ καὶ μετριοφρόνα «γιαγιά». Οἱ ἐμφανίσεις τῆς στὴν τηλεόραση εἶναι συχνὲς καὶ ἡ διάσημὴ ἡθοποιὸς Λίλιαν Γκίς τὴν ἔχει ἐνσαρκώσει σὲ μιὰ ταινία. Μόνο στὶς Ἦν. Πολιτείες ἔχουν γίνῃ 160 ἐκθέσεις ἔργων τῆς. Δὲν ὑπάρχει, ὅμως, κανένας ἀκριθὴς ἀριθμὸς γιὰ τοὺς πίνακές τῆς, γιατί ἔχει μοιράσει ἑκατοντάδες ἔργα τῆς σὲ συγγενεῖς, σὲ φίλους — σ' ὅποιον τῆς ζητήσει. Ἡ «παραγωγή» τῆς ὑπολογίζεται σὲ 1.500 πίνακες.

Χίλιοι πεντακόσιοι πίνακες εἶναι μιὰ τεράστια περιουσία, ἂν λογαριάσουμε ὅτι ὁ καθένας ἀξίζει, ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθός του, ἀπὸ 10.000 ὠς 150.000 δρχ. Ἡ ἴδια, ὅμως, ἀδιαφορεῖ γιὰ τὰ χρήματα. «Ἦθελα — λέγει — ἄλλοτε, πρὶν ἀπὸ πολὺ καιρὸ, νὰ εἶχα χρήματα. Τὶ νὰ τὰ κάνω τώρα, στὴν ἡλικία μου; Ἔτσι ὅτι εἰσπράττει τὸ δῖνε στὴν οἰκογένειά τῆς — καὶ κρατᾷ μόνο τὸ χαρτζηλίκι τῆς. Μιὰ μέρα ἔλαβε μιὰ ταχυδρομικὴ ἐπιτογὴ 360 χιλιάδων δρχ. Τὴν κράτησε δυὸ μῆνες χωρὶς νὰ τὴν εἰσπράξει. Ἐπειτα, χάρι στὴν ἐπιμονὴ τοῦ Ὄττο Κάλλιρ, τοῦ ἀνθρώπου ποὺ φροντίζει γιὰ τὶς υποθέσεις τῆς, ἀποφάσισε νὰ τὴν εἰσπράξει. Ὅταν, ὅμως, ὁ Κάλλιρ ξαναπῆγε νὰ τὴν ἰδεῖ, εἶδε κατὰπληκτος ὅτι ἡ γιαγιά Μόζες εἶχε μοιράσει τὶς 360 χιλιάδες δρχ. στοὺς ἐπισκέπτες τῆς —

ὅπως συνήθιζε πάντοτε νὰ μοιράζει καραμέλλες στὰ παιδιά.

Λούις Κάλντορ ἢ ἡ τύχη

Ἡ ΔΟΞΑ κι' ὁ πλοῦτος, ποὺ τὴν ἀφήνουν ἀδιάφορη, τῆς ἤλθαν τυχαῖα μιὰ μέρα τοῦ 1939, ὅταν ἡ γιαγιά Μόζες, μόλις εἶχε ἀρχίσει νὰ ζωγραφίζει. Ἡ τύχη ἦταν κάποιος Λούις Κάλντορ. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα τοῦ 1939 ἔτυχε νὰ ἔχει πονοκέφαλο. Βρισκόταν στὴν πόλιν Χούσσα Φάλλς καὶ ἀναζητώντας ἀσπιρίνη, ἐτοιμαζόταν νὰ μπεῖ στὸ φαρμακεῖο Τόμας. Ξαφνικὰ σταμάτησε κατὰπληκτος μπροστὰ στὴν βιτρίνα. Ἐκεῖ, ἀνάμεσα σὲ γυᾶλες μὲ καραμέλλες καὶ σὲ κονσέρβες μὲ λουκάνικα — τὰ φαρμακεία στὴν Ἀμερικὴ πουλοῦν τὰ πάντα, ἀκόμα καὶ... φάρμακα — διέκρινε δυὸ περιέργους πίνακες, ἀπλοϊκοὺς. Ὁ Κάλντορ ἦταν μηχανικός, ἀλλὰ καὶ φιλότεχνος: εἶχε συλλογὴ ἀπὸ ἔργα τέχνης. Ἐσχάσε τὸν κεφαλόπονο του κι' ἀντὶ ἀσπιρίνης ἀγόρασε, πέντε δολλάρια τὸν ἓνα, τοὺς δυὸ πίνακες καὶ ζήτησε πληροφορίες γιὰ τὸ ζωγράφο. Τοῦ εἶπαν ὅτι ἦταν μιὰ ἡλικιωμένη κυρία, ποὺ ἔμεινε στὸ γειτονικὸ Ἡγκλ Μπρίτζ, ἓνα χωριόδρακι μὲ 250 κατοίκους.

Ὁ Κάλντορ ἔτρεξε ἐκεῖ. Στὸ σπίτι τῶν Μόζες βρῆκε μόνο τὴ νύφη τῆς ζωγράφου. Ἡ «γιαγιά» ἦταν ἐπίσκεψή σὲ φίλες τῆς. Ἡ νύφη ἀνέλαβε νὰ συγκεντρώσει τοὺς πίνακες. «Πόσοι εἶναι» ρώτησε ὁ Κάλντορ. «Καμμιά δεκαπενταριά» τοῦ εἶπε ἡ νύφη.

Ὁ Κάλντορ ὑποσχέθηκε νὰ ξαναγορίσει. Ἡ γιαγιά, ὅταν ἔμαθε τὶ ἐγίνε, ἔμεινε κατὰπληκτη ἀπὸ τὶς τιμὲς ποὺ ἔδινε ὁ Κάλντορ. Οἱ πίνακες, ὅμως, ποὺ εἶχε δὲν ἦσαν 15 ἀλλὰ 14. Καὶ ἡ νύφη τῆς εἶχε ὑποσχεθεῖ 15. Τὶ νὰ κάνει; Ἀπλούστατα θὰ ἔκοβε στὰ δυὸ ἓνα μεγάλον πίνακα — ἓνα τοπίο. Ὁ Κάλντορ μόνο ἔπειτα ἀπὸ ἓνα χρόνο ἀντέληψε τὴ μικρὴ αὐτὴ ἀπάτη.

Ὁ Κάλντορ, κάτοχος τοῦ θησαυροῦ του, ξεκίνησε νὰ κατοικήσῃ στὴ Νέα Ὑόρκη. Στὴν ἀρχὴ εἶχε ἀλλεπάλληλες ἀστυχίες. Ὅλοι οἱ ἔμποροι πινάκων δυστροποῦσαν. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ δυὸ χρόνια, πῆγε στὴν γκαλερί Σαῖντ — Ἐτιένν τοῦ Αὐστριακοῦ πρόσφυγα Ὅττο Κάλλιρ. Οἱ πίνακες ποὺ τοῦ δείχνη ὁ Κάλντορ κάνουν ἐντύπωση στὸν Κάλλιρ, ποὺ ἀποφασίζει νὰ ὀργανώσει στὴν γκαλερί του τὴν πρῶτη ἔκθεση ἔργων τῆς «γιαγιάς Μόζες», στὶς 2 Ὀκτωβρίου 1940, μὲ τὸν τίτλο: «Ἡ ζωγραφικὴ μιᾶς ἀγρότισσας».

Ὁ Κάλλιρ δὲν γελάσθηκε. Τὸ κοινὸ, ποὺ μολοντὶ ἀπὸ τότε ἀκολουθοῦσε τὴ μόδα τῆς ἀφηρημένης ζωγραφικῆς, κατὰκτίθηκε ἀμέσως ἀπὸ τὴ δροσιά, τὴν ἀφέλεια, τὴν ἀπλοϊκότητα τῶν πινάκων τῆς γιαγιάς Μόζες. Μερικοὶ φιλότεχνοι μάλιστα, ἔγραψαν στὴ γιαγιά καὶ τῆς παράγγειλαν σκηνὲς ποὺ τοὺς ἔοσαν ἰδιαίτερα — καὶ ἐκείνη, ποὺ δὲν δυσχεραστοῦσε ποτὲ κανένα, ἐκτελοῦσε πρόθυμα τὶς παραγγέλεις τοὺς ρωτώντας μάλιστα καὶ τὶ μέγεθος ἔπρεπε νὰ ἔχουν οἱ πίνακές τῆς.

Τὰ μαῦρα ὄλογα

ΜΠΡΟΣΤΑ σ' αὐτὴν τὴν ἐπιτυχία, τὸ μεγάλο κατὰστημα Γκίμπελ ὀργάνωσε σὲ μιὰν αἴθουσα

τοῦ μιὰ δευτέρη ἔκθεση, ποὺ τὸ κορύφωμά τῆς θὰ ἦταν ἡ ἐμφάνιση τῆς ἴδιας τῆς ζωγράφου ἢ ὅποια θὰ ἔδινε διάλεξη. Ἡ γιαγιά πῆγε, λοιπόν, στὴ Νέα Ὑόρκη. Τὸ ταξίδι τῆς αὐτὸ τὸ ζωγράφισε σ' ἓνα πινάκα τῆς μὲ τὸν τίτλο! «Ἡ γιαγιά ἐτοιμάζεται νὰ ξεκινήσει γιὰ τὴ μεγαλόπολη». Ἡ ὥρα γιὰ τὴ διάλεξη ἔφτασε. Παραζαλισμένη μπροστὰ σὲ τετρακόσιους ἀκροατές, γεμάτη ἀμηχανία μπροστὰ στὸ μικρόφωνο ποὺ τὸ ἔδλεπε γιὰ πρῶτη φορά στὴ ζωὴ τῆς, μίλησε στὸ κοινὸ

ζητοῦσε τὸ δρόμο τῆς. Ἀρχισε νὰ ζωγραφίζει τὸ ἴδιο θέμα μὲ διαφορετικοὺς τρόπους. «Εἶναι — ἔλεγε — σὰ νὰ κύτταξα ἀπὸ διάφορα παράθυρα, ἀλλὰ ποτὲ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο».

Τέλος, τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1942, σὲ νέα ἔκθεση στὸ «Ἀμερικανικὸ Κέντρο Τέχνης», ὁ Κάλλιρ μπροστὰ σ' ἓνα πινάκα ποὺ εἶναι πιὰ περίφημος, «Τὰ μαῦρα ὄλογα», κατὰλαβε ξαφνικὰ ὅτι δὲν εἶχε πλανηθεῖ.

—Λένε ὅτι ἡ γιαγιά Μόζες ζωγραφίζει σὰν παιδί εἶπε. Ναὶ ἀλλὰ σὰν

Μιὰ τελευταία φωτογραφία τῆς «γιαγιάς Μόζες» παρμένη τὴν ἡμέρα ποὺ ἡ διάσημὴ ζωγράφος ἔκλεισε ἓνα αἶωμα ζωῆς. Ὅπως κάθε μέρα, ἡ γιαγιά Μόζες ἔφαγε καὶ τὸ μεσημέρι τῶν γενεθλίων τῆς τὰ δυὸ ἀπαραίτητα καλαμπόκια τῆς

γιὰ ἓνα θέμα ποὺ τῆς ἦταν προσφιλές: πῶς νὰ φτιάχνονται τὰ γλυκὰ τοῦ κουταλιού! Γιὰ ζωγραφικὴ, ὅμως, οὔτε λέξη!

Ὁ Κάλλιρ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὰ εἶχε κάπως χαμένα. Στὴ ζωγραφικὴ τῆς γιαγιάς ὑπῆρχε ἓνα κρᾶμα καλοῦ καὶ κακοῦ. Μιὰ λεπτομέρεια τὸν γοήτευε σ' ἓνα πίνακα, ὅπως θὰ τὸν γοήτευε μιὰ λεπτομέρεια σ' ἓνα πίνακα τοῦ Μπούγκελ ἢ τοῦ «τελώνη» Ρουσσώ, ἄλλῃ ὅμως λεπτομέρεια τοῦ φαινόταν σὰν κοινὴ ἀντιγραφή ἀπὸ εἰκονογραφημένο δελτάριο. Ἀπλούστατα, ἡ γιαγιά ἀνα-

ἓνα παιδί στὸ ἓνα ἑκατομμύριο. Ὁ Ζαν Κασού, ὁ διάσημος Γάλλος τεχνοκρίτης καὶ ἐφορος τοῦ Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης τοῦ Παρισιῦ, ποὺ ὅλη του τὴ ζωὴ ἀγωνίσθηκε γιὰ τὴν πρωτοποριακὴ τέχνη, ἀναγνώρισε κι' αὐτὸς τὴν ἀξία τῆς γιαγιάς Μόζες καὶ τῆς ἔδωσε τὸ διαδοτήριό γιὰ τὴ δόξα.

«Ἡ ἀξιολόγησις τῆς γιαγιάς στὴν ἐπαρχιακὴ γωνία τῆς, στὴν ἐξοχὴ τῆς — γράφει — ὑπερασπίζεται τὸ βασίλειο τῶν φυλλωμάτων καὶ τῶν πουλιῶν, τὰ δικαιώματά τῆς φύσεως. Μὰς κάνει νὰ βλέπουμε ὅτι ὑπάρχει ἀκόμα λίγος πα-

ΠΟΡΤΕΣ καὶ παράθυρα ἦσαν στὰ μαῦρα. Ποιὸ ἦταν τὸ πένθος τοῦ μικροῦ χωριοῦ; Τὸ μικρὸ κοριτσάκι — στὸ καρροτσάκι του, κύτταξε τὴν ἐξοχὴ μὲ τὴν περιέργεια καὶ τὸ θαυμασμὸ τῶν πέντε χρόνων του. Ἐβλεπε κάθε μέρα τὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ. Καὶ τώρα οἱ δρόμοι ἦσαν ἔρημοι κι' οἱ ἐλάχιστοι διαβάτες περνοῦσαν σκυφτοὶ

ράδεισος σ' αὐτὸν τὸν κόσμον κι' ὅτι ἡ τέχνη μπορεῖ νὰ γίνη ὅσο θέλει πρωτοποριακή, ἀκριβῶς γιατί ἔχει θαθεῖς ρίζες χωμένες στὸ κάτω χῶμα τοῦ κήπου τῆς γαϊγιάς Μόζες».

Ὁ κήπος τῆς γαϊγιάς Μόζες εἶναι ἡ προχτεσινὴ Ἀμερική, ποὺ τὰ λείψανά της ἐπιζοῦν ἀκόμα στὰ ὠραία πράσινα τοῖα τῶν ἐπαρχιῶν, ὅπου ἡ φύση μὲ τὴν ἀγροτική ἀπλότητα δὲν ἔχουν χάσει ἐντελῶς τὰ δικαιώματά τους. Ἡ προχτεσινὴ, ὅμως, Ἀμερική αὐτή, ποὺ τώρα χάνεται, εἶναι πῶς ζωντανή στὶς ἀναμνήσεις τῆς γαϊγιάς Μόζες. Ἀκούστε τὶς πρώτες φράσεις τῆς αὐτοβιογραφίας της:

«Τὶ παράξενο πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἡ μνήμη κι' ἡ ἐλπίδα! Ἡ μιὰ κυττάζει πίσω, ἡ ἄλλη μπροστά. Ἡ μιὰ εἶναι χτεσινὴ ἡ ἄλλη αὐριανή. Ἡ μνήμη, εἶναι ἱστορία γραμμένη στὸ πνεῦμα μας. Ἡ μνήμη, εἶναι ἕνας ζωγράφος ποὺ φτιάχνει εἰκόνες τοῦ παρελθόντος».

Ἡ ζωὴ μιὰς αἰωνόβιας

ΜΟΥ ἀρέσει — γράφει — νὰ ζωγραφίζω σκηνὲς τοῦ παρελθόντος. Εἶναι σὰν ὄνειρα ποὺ ἔχουν ξυπνήσει.

Τὸ 1887 — πρὶν 74 χρόνια! — εἶχε συναντήσει τὸν Τόμας Σάλμαν Μόζες. Ψηλός, μὲ γαλανὰ μάτια, ἐργαζόταν, ὅπως κι' ἐκείνη, σ' ἕνα ἀγρόκτημα. Μόλις παντρεύθηκαν πῆγαν κι' ἐγκαταστάθηκαν στὴ Βιργίνια. Ἐκεῖνος τῆς εἶπε ὅτι δὲν θὰ τὴν ἀφῆνε ποτέ. Καὶ πραγματικὰ δὲν τὴν ἀφῆνε παρὰ ἔπειτα ἀπὸ σαράντα χρόνια, μιὰ μέρα τοῦ Ἰανουαρίου 1917 ὅταν βγῆκε νὰ κόψει ξύλα στὸ δάσος καὶ γύρισε στὸ σπίτι ἐσπασμένος. Τὴν ἴδια μέρα πέθανε ἀπὸ κρίση στήθαγχος.

Ἡ γαϊγιά τότε, γιὰ νὰ ξεχάσει τὸν πόνο της, ἄρχισε νὰ κεντᾷ. Μιὰ μέρα ἡ ἀδελφὴ τῆς Σελεστίνια, πρακτικὴ γυναίκα, τῆς εἶπε, ὅτι ἡ ζωγραφικὴ εἶχε περισσότερα πλεονεκτήματα ἀπὸ τὸ κέντημα, ὁ σκόρος δὲν τρώει τοὺς πίνακες ὅπως τρώει τὰ κεντήματα. Ἡ γαϊγιά, ὑπάκουη, παράτησε τὴν βελόνα κι' ἐπίασε τὸ πινέλλο.

Τὸ 1949 — πέρασαν 12 χρόνια, ἀλλὰ γι' αὐτὴν εἶναι χτές — ἔκανε τὸ δεύτερο μεγάλο ταξίδι τῆς ζωῆς της. Ἦταν καλεσμένη στὴν Οὐάσιγκτον, νὰ πάρει τὸ σοῦβὲρ μὲ τὸν πρόεδρο Τρούμαν. Ἀτάραχη, ἔσφιξε ἐγκάρδια τὸ χέρι τοῦ Προέδρου κι' ἐπειδὴ εἶχε ἀκούσει ὅτι ὁ Τρούμαν εἶναι καλὸς πιανίστας, τὸν παρακάλεσε νὰ παίξει κάτι. Ξαφνικά, ἔξω, ἔσπασε φοβερὴ θύελλα. Ὁ Πρόεδρος, ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ παίξει, σηκώθηκε, πλησίασε τὴ γαϊγιά καὶ τῆς εἶπε:

— Μὴ φοβάσαι καθόλου, γαϊγιά, τὸ σπίτι μας ἐνὶ ἀνεξέλεγκτου. Ἡ γαϊγιά ποὺ δὲν εἶχε καθόλου φοβηθεῖ, ἐπαφελήθηκε τότε ἀπὸ τὴν ἐκαιρία γιὰ νὰ δώσει μερικὲς συμβουλὲς στὸν Τρούμαν, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἦταν γιὸς της.

Ἐπὶ τὴν ἐξὴν κάθε πρωτὶ καὶ ἀφοῦ πάρει τὸ πρωῒνός της — καφέ, αὐγὰ καὶ λαρδί—ἐργάζεται στὸ ἐργαστήριό της, ἔ

ΤΡΑΓΟΥΔΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

ΜΕΤ. ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ: Ὁ Φέλιξ Μέντελσον βαρυστημένος ἀπὸ τὶς ἀκαρπες προσπάθειές του ν' ἀναδείξει τὴ μουσικὴ τοῦ Μπάχ καὶ ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν ἔλλειψη κατανόησης ποὺ συναντᾷ γύρω του, ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὴ γυναικα του, ἐγκαταλείπει τὸ σπίτι του καὶ ρίχνεται στὴν περιπέτεια, συναντώντας ξανά τὴν παλιὰ Φιλενάδα του Μαρία Σάλλα. Γρήγορα ὅμως μετανοῶν καὶ γυρίζει πάλι στὴν οἰκογένειά του, μὲ νέα ὄνειρα γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῶν «Παθῶν»

280

Η ΤΑΝ νωρὶς ἀκόμα, σὰν ἔφθασε ἀθόρυβα τ' ἀμάξι τοῦ πάστορα Χάγκεν στὸν αὐλόγυρο τοῦ χτήματος Ἡ γυναίκα τοῦ Σμιθ ἄκουσε τὸ δισακτικὸ χτύπημα τῆς πόρτας καὶ τὸν ὀδήγησε στὸ γραφεῖο ὅπου ὁ Φέλιξ ἔγραφε τὴν παραίτησή του δηλώνοντας πὼς δὲν σκόπευε πιά νὰ παρουσιάσει τὰ «Πάθη».

Γιὰ μιὰ στιγμή, ὁ Χάγκεν στάθηκε στὴν πόρτα. Ἡ μορφὴ του ἦταν καὶ ἀχλωμὴ καὶ κρατοῦσε στὸ στήθος του τὸν χρυσὸ σταυρό.

— Μπορῶ νὰ μῶ; ρώτησε λαλενὰ Ὁ Φέλιξ κάρφωσε πάνω του τὸ βλέμμα.

— Ἦρθα νὰ σᾶς πῶ τὸ πόσο λυτᾶμαι πόσο πολὺ.

Ἡ φωνὴ του τσάκισε καὶ δὲν μπορούσε νὰ συνεχίσει.

— Σεβασμιώτατε, ἔκανε ὁ Φέλιξ, σεῖς πρέπει νὰ μὲ συγχωρεσετε γιὰ τὸ φέροισί μου. Τὸν ἔπιασε ἀπ' τὸ μισὸ το μαλακὰ καὶ τὸν ὀδήγησε σ' ἕνα κάθισμα.

— Ἀς γίνουμε φίλοι. Μ' ἕνα τόνο πνιγμένο ἀπ' τὴ λύπη ὁ πάστορας μίλησε στὸν Φέλιξ γιὰ τὸ φρόντο τῆς Μαγδαληνῆς.

— Ὅπως καταλαβαίνω, ἦθελε γιὰ νὰ παρακαλέσει κάποια φίλη της νὰθοῖε στὸς τραγουδιστές σας. Τελικὰ τὸ πέτυχε. Θὰ ἐρχόντανε ἐδῶ σήμερα τὸ πρωί.

Ὁ Φέλιξ ἔμεινε δουδὸς, καρφωμένος ἀπ' τὴν εἶδηση. Τοῦ φαινόταν ἀδύνατο, πὼς ἐκεῖνη ἦταν πεθαμένη, πὼς δὲν θὰ μπορούσε πιά νὰ πετιέται ἀπ' τὴν μιὰν ἀμάδα στὴν ἄλλη πειράζοντας ὄλους, καὶ ντυμένη φανταχτερά. Φτωχὴ Μαγδαληνὴ, οἱ περιπέτειες της πήγανε πιά τέλος, μιὰ χιονισμένη νύχτα!

— Ποιὸς μπόρεσε νὰ κάνει τέτοιο πρᾶγμα; εἶπε τελικὰ.

Ὁ πάστορας διηγήθηκε τὴ σκηνὴ ποὺ παρακολούθησε τὸ πρωί στὴ φυλακή.

Ὁ πάστορας διηγήθηκε τὴ σκηνὴ ποὺ μὲ μάτια γουρλωμένα ἀπ' τὸ φόβο, ὡμολόγησε τὸ κῆμα του, ποδένοντας τὰ σχέδια τοῦ Κροῦγκερ, ξεφονιάζοντας ὀργισμένους τὰ δνῶματα τῶν συνενόχων του. Καὶ λίγο ἀργότερα, ὁ Χάγκεν ἔμπαινε μαζί μὲ τὸν Δήμαρχο καὶ τὸν ἀστυνόμο στὸ γραφεῖο τοῦ Κροῦγκερ.

— Ἦταν φοιτῶν, ἔκανε μὲ φωνὴ ποὺ ἔτρεμε. Ἀλλὰ ἡ Μαγδαληνὴ Κλοὺτ δὲν πέθανε μάταια, κύριε Διευθυντά. Ὁ θάνατός της μοῦ ἀνοίξε τὰ μάτια κι' ἐφερε τὸν κόσμο στὰ λογικά του. Ὅπως ἐγώ, εἶδαν κι' αὐτοί, τελικὰ, τὴν ἀλήθεια καὶ κατάλαβαν τὸ νόημα τοῦ σκοποῦ, ποὺ τόσα τραβήξατε γι' αὐτόν. Ἐγώ, ἀπὸ μέρους μου, θέλω νὰ κάνω ὅ,τι μπορῶ γιὰ νὰ σᾶς βοηθήσω. Ὁ Ἅγιος Θωμᾶς εἶναι ἀνοιχτὸς γιὰ σᾶς, ἔρ Μέντελσον. Τὸ μουσικὸ ὄργανο, οἱ χορωδίες εἶναι στὴ διάθεσή σας. Ἐπίσης θὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς φέρω κι' ἄλλες χορωδίες ἀπὸ γειτονικὲς πόλεις.

Ὁ Φέλιξ τὸν κύτταξε, μὴ πιστεύοντας τ' αὐτιά του. Τ' ὄνειρό του ἔβγανε ἀληθινὸ. Ἐκατοντάδες καλλιεργημένοι τραγουδιστές, ἔτοιμοι νὰ φέρουν τὰ «Πάθη» στὴ ζωὴ. Τὸ ὄργανο ὅπου εἶχε παίξει ἐκεῖ ὁ ἴδιος ὁ Μπάχ... Ἦταν κάτι τὸ πάρα πολὺ ὑπέροχο...

Κι' ἔφτανε πολὺ ἀργά. Δὲν ἀπομένανε παρὰ ἔξη ὀδοιπόρους ἵσαμε τὴν Κυριακὴ τῶν Βαίων. Ἡ δουλειὰ πολὺ μεγάλη, ὁ καιρὸς λίγος. Ἀν ἐκεῖνος ἦταν δυνατὸς καὶ ἤρεμος θὰ μπορούσε ἀκόμα νὰ γίνεαι. Ἀλλὰ ἡ ὑπερένταση τῶν τελευταίων ὀδοιπόρων τὸν εἶχε τσακίσει. Ἦταν ἐξαντλημένος στὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα. Ἦθελε μονάχα νὰ κοιμηθεῖ καὶ νὰ ξεχάσει. Σὰν τὸν Μωϋσῆ θὰ πέθαινε στὴ θέα τῆς Γῆς τῆς Ἐπαγγελίας. Κάποιος ἄλλος ἔπρεπε νὰ ἐκτελέσει τὰ Πάθη, νὰ δώσει στὸν κόσμο τούτῃ τὴν ἀθάνατη μουσικὴ.

— Ὅπως ὑπῆρχε κι' ἡ Σεσίλ. Εἶχε κι' αὐτὴ τσακίσει. Δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ τῆς ζητήσει τούτῃ τὴ νέα θυσία. Κύτταξε θλιμμένα τὸν πάστορα.

— Μερικὰ θαύματα φτάνουν πολὺ ἀργά.

— Καταλαβαίνω.

Λίγο ἀργότερα ὁ Φέλιξ τὸν συνόδευσε ὡς τ' ἀμάξι. Ὅσοι μὲ ἀργά, σκεφτικὰ βήματα ξαναγύρισε στὸ σπίτι.

— Καταλαβαίνω.

Λίγο ἀργότερα ὁ Φέλιξ τὸν συνόδευσε ὡς τ' ἀμάξι. Ὅσοι μὲ ἀργά, σκεφτικὰ βήματα ξαναγύρισε στὸ σπίτι.

— Καταλαβαίνω.

Λίγο ἀργότερα ὁ Φέλιξ τὸν συνόδευσε ὡς τ' ἀμάξι. Ὅσοι μὲ ἀργά, σκεφτικὰ βήματα ξαναγύρισε στὸ σπίτι.

— Καταλαβαίνω.

Λίγο ἀργότερα ὁ Φέλιξ τὸν συνόδευσε ὡς τ' ἀμάξι. Ὅσοι μὲ ἀργά, σκεφτικὰ βήματα ξαναγύρισε στὸ σπίτι.

— Καταλαβαίνω.

Λίγο ἀργότερα ὁ Φέλιξ τὸν συνόδευσε ὡς τ' ἀμάξι. Ὅσοι μὲ ἀργά, σκεφτικὰ βήματα ξαναγύρισε στὸ σπίτι.

— Πό.ε μπορούμε νὰ φύγουμε. Αὔριο κιόλας τὰ ἐτοιμάζω ὅλα. Ἀς πᾶμε στὴν Ἰταλία. Σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ποὺ ἔλεγε μὲ τὶς λεμονιές.

— Στὸ Σορρέντο, μουρμούρισε δίχως νὰ τὴν κυττάξει.

— Ἐκεῖ νὰ πᾶμε. Θὰ πάρουμε ἕνα σπίτι μὲ κήπο γιὰ νὰ παίζουν τὰ παιδιὰ.

— Τπάχει ἀκρογιαλιά;

— Ὦ, ναι καὶ πολὺ ὠραία.

— Περίφημα. Ὅλη μέρα θὰ ξαπλώνουμε στὴν ἀκροθαλασσιά. Κι' ἂν πεῖς ξανά μιὰ λέξη γιὰ τὰ «Πάθη», θὰ σε σκοτώσω.

Ἐκεῖνος δὲν ἀποκρίθηκε κι' αὐτὴ τραβήχτηκε κυττάζοντάς τον μὲ ἀγωνία καὶ θυμὸ.

— Δὲν πιστεύω ν' ἄλλαξες γνώμη, ἔ; Θὰ φύγουμε, δὲν εἰν' ἔτσι; Ἐγώ πὼς καὶ θὰ πάθεις, ἂν μείνουμε ἐδῶ. Θὰ ἀρρωστήσεις καὶ δὲν τὸ θέλω. Θέλω νὰ γίνεις καλά, νὰ ξεκουραστεῖς.

Κόπηκε, βλέποντας πὼς δὲν τὴν ἀκούγε.

— Τὶ τρέχει, Φέλιξ; φώναξε τρομαγμένη.

— Ἐγινε ἕνα δυστύχημα.

— Ποιὸς; Ποῦ; Λέγε, λέγε μου.

— Ἡ Μαγδαληνὴ... Τῆ, τὴ σκόωσαν. Ἐξέσπασε.

Ἐκεῖνη ἔκανε «ὦ!» μὲ κάποια κρυφὴ ἀνακούφιση, ποὺ δὲν ἔπαθε αὐτὸς τίποτε.

Ἀρκετὴ ὥρα δὲν μιλῆσαν.

— Ὅπως εἶπα, δὲν μιλῆσαν.

— Ποιὸς σοῦ τῶπε;

— Ὁ πάστορ Χάγκεν. Ἦταν ἐδῶ πρὶν λίγο.

— Καὶ τί θέλει αὐτὸς πάλι; Γιὰ νὰ σοῦ πῇ πὼς λυτᾶται, ὑποθέτω; Νὰ σοῦ πῇ, πὼς δὲν εἶχε καμμιὰν ἀνάμιξη στὸ φρόνο;

— Μοῦ πρόσφερε τὸ Σαῖν Τόμας. Τὸ ὄργανο, τὶς χορωδίες, τὰ πάντα.

— Θαρρεῖ πὼς ἔτσι θὰ τὰ διορθώσει, ἔκανε ὀργισμένη. Ἐσὺ δέχτηκες;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

τὸ κάνει δημοσίως.

Κουθενιάσανε λιγάκι γιὰ τὴν διανοητικὴ κατάπτωση τοῦ Κροῦγκερ.

— Ἀκούσα πὼς ἂν παρακολουθεῖ ἕνας γιατρός, παρατήρησε ὁ τραπέζιτης, κι' ἐομάζονται νὰ τὸν κλείσουν σὲ κάποια ιδιωτικὴ νευρολογικὴ κλινικὴ.

Σταμάτησε καὶ κάρφωσε τὸ βλέμμα του στὸ Φέλιξ.

— Τὶ κῆμα νὰ πρέπει νὰ ἐγκαταλείψεις τὸ σκοπὸ σου τώρα ποὺ εἶσαι κοντὰ σὸ τέρας. Θάτανε κάτι περισσότερο ἀπὸ ἕνα ἀξιολησθέντο καλλιτεχνικὸ γεγονός, θὰ ἦταν ἕνα θῆμα μισοκτενιστὴ συνείδηση τοῦ Ἀνθρώπου.

Ὁ Φέλιξ δὲν ἀποκρίθηκε κι' ἀπέφυγε τὸ βλέμμα τοῦ φίλου του.

Τὴν ἄλλη μέρα ἐπισκέφθηκε τὸ Δημαρχεῖο καὶ βόηκε τὸν Ἐξοχότατο στὰ κέφια του.

— Ὁ, τι λογάριζα νάρθω νὰ σε δῶ, φώναξε κι' ἔτρεξε νὰ τὸν ὑποδεχτεῖ. Δὲν φαντάζεσαι τὸ τί πέρασα. Δόξα τῷ Θεῷ, πέρασαν ὅλα! Ἐπρεσε νάβλεπε τὸν Κροῦγκερ! Ἀφροὶ βγαίνουν ἀπ' τὸ στόμα του κι' ἔτρεμε σὰ σελήνιασμένος. Οὐράνα, πὼς εἴμαστε ὅλοι προδότες, ἀκόμη καὶ τὸν φουκαρὰ τὸν πάστορα Χάγκεν. Ὅσοι μὲ μῖας σωρίστηκαν στὸ κάθισμά του, καὶ μολοντὶ τὰ χεῖλα του σαλεύανε, δὲν μπορούσε πιά νὰ μιλήσει. Χτὲς βράδυ τὸν κλείσανε σ' ἕνα ιδιωτικὸ ἄστυλο.

— Ὁ, τι νοιώθεις πολὺ ξαλαφρωμένος, ἔκανε ἡσυχὰ ὁ Φέλιξ.

— Ἐμένα μού λές. Νοιώθω δέκα χροῖνα νεώτερος.

Χαμήλωσε τὴ φωνὴ του ἐμπιστευτικά.

— Ἐμάθα ὅμως τὸ μάθημά μου. Οἱ γυναῖκες μιλᾶνε πολὺ. Αὐτὴ ἡ παλαβὴ ἡ Ὀλγα παραλίγο νὰ μὲ κάνει νὰ χάσω τὸν μαρτυρικό. Τὴν διώχνω. Στὸ κάτω — κάτω πρέπει νὰ σκεφτῶ τὴ γυναικοφίλα μου καὶ τὰ παιδιὰ μου. Μισόλεισε τὸ μάτι πονηρά. Τὴν στέλνω στὴ Δρέσδη. Καὶ βέβαια, ἀναγκάζομαι πολὺ συχνὰ νὰ σηγαίνω στὴ Δρέσδη γιὰ δουλειές.

Ἦταν τόσο εὐχαριστημένος μὲ τὸν ἐαυτό του, ποὺ ἤθελε νὰ βλέπει γύρω του τὴν εὐτυχία.

— Καὶ τώρα ἂς μιλήσουμε σοβαρά. Δὲν σοῦ χρειάζεται μιὰ ὀρχήστρα γιὰ τοῦτα τὰ «Πάθη» σου; Τί λές γιὰ τὴν Γκεβαντχάουζ;

— Θάτανε περίφημα, ἀλλὰ δὲν θὰ παρουσιάσω τὰ «Πάθη».

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

— Ὁχι.

— Ὁραῖα. Τότε, λοιπόν, μπορούμε νὰ φύγουμε αὔριο. Ἀφῆσε τὸν χερὸ Χόουλιτς νὰ φροντίσει γιὰ ὅλα. Θὰ τὰ καταφέρει καλύτερα ἀπὸ σένα.

— Σίγουρα, εἶπε ψυχρά. Νομίζω, ὅμως, πὼς πρῶτα ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ παρευρεθοῦμε στὴν κηδεία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἡ μήπως στὴ διάσημη τὴν λησμοναῖμε κι' αὐτήν;

—Τί; Δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνεις αὐτὸ; Πρέπει καὶ νὰ προσφέρουμε στὸν κόσμο γιὰ νὰ ξεχάσει ὅλες αὐτὲς τὶς φασαρίες.

νει το έργο μου και δάμουνα περήφανος.

—Λοιπόν, έχω δέν θα σ' αφήσω! Δεν θέλω νάμαι μια περήφανη χήρα. Θέλω νάμαι μια ευχυσμένη σύζυγος. Δάκρυα κυλούσαν απ' τα μάτια της. Κι' άς είμαι κακιά. "Τότερα με τη φόρα αιώτων που αγαπούν πολύ. Σε μισώ, μισώ τούτη την παλιά μουσική, μισώ τους πάντες. Καληνύχτα, άναπνέμενε μου.

—Καληνύχτα γλυκειά μου.

ΣΤΜΦΩΝΑ με την επιθυμία του δημάρχου, η κηδεία της Μαγδαληνής έγινε σούρουπο, στο κοιμητήριο του Αγίου Ιωάννη. Λειτουργήσε ο πάστορ Χάγκεν. Δεν έγιναν λόγιοι. Μονάχα λίγος κόσμος που έφυγε άμέσως μόλις το φέρετρο μπήκε στη γή.

Ο Φέλιξ κι' η Σεσίλ μέινανε τελευταίοι. Περιπατούσαν άργά, πλάι—πλάι σιωπηλοί, στους χιονισμένους τάφους.

Τώρα περνούσαν απ' τη πτέρυγα των «φτωχών».

—Για κύττα, Φέλιξ, είπε εκείνη σκύδοντας.

—Τί είναι;

—Διάβασε. Στο σταυρό.

Μερικά γράμματα είχαν σβυστεί.

—Γίγχαν Σεμπάστιαν Μπάχ.

Στάθηκαν για λίγο στο μάχι σούρουπο.

Σήκωσε το πρόσωπό της κι' εκείνος είδε τα δάκρυά της.

—Περιμένε τόσα χρόνια, μουρμούρισε.

Κυτταγήκανε.

—Δέν μπορεί να τα βάλω και με τους δυό σας τοῦ ελπε γλυκά, ξέπνοα πνοα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΜΕΙΝΕ ξαπλωμένος, μισοναρκωμένος, πασχίζοντας να πιστέψει πως ήταν η Κυριακή των Βαίων και πως ζούσε ακόμη.

Στο διάστημα των έξι εβδομάδων, κάποτε έλεγε πως ποτέ δέν θαφτανε η Κυριακή των Βαίων. "Άλλες φορές πάλι, πως έφτανε πολύ γρήγορα. Και τότε, σε λίγες ώρες, θα τελειωνανε όλα. "Ίσως με μεσάνυχτα κι' ακόμα μια Κυριακή θαχε περάσει. "Όχι, όμως, για κείνον. Για κείνον δέν θαδύναε ποτέ, γιατί ποτέ δέν θα την λημονούσε. Τού άνηκε. Πειθαίνοντας θα την έπαιρνε μαζί του.

Τού φαινότανε, πως όλα είχαν προετοιμαστεί χρόνια προωότερα από κάποια άνώτερη δύναμη. Ίσως απ' το Θεό;...

Όπωςδήποτε από κάποιον που είχε πει, «Ίακώβ Λουδοβίκος Φέλιξ Μέντελσον... Για να δοῦμε... Θα γεννηθεί στο Άμβουργο στο 1809, θ' ανατραφεί στο Βερολίνο από μια πλούσια, ύπεροχη οικογένεια. Θα γίνει μουσικός. Θα γίνει διάσημος, θα παντρευτεί ένα απ' τα ωραιότερα κορίτσια της Γερμανίας και θ' αποκτήσει σπουδαία παιδιά. Θα διευθύνει της ορχήστρα του Γκεβάντχαους, θα δώσει την πρώτη έκτελεση της άτέλειωτης συμφωνίας του Σούπερε. Πίστετε, όμως, απ' όλα αυτά τα πράγματα δέν θάδαν ο κύριος σκοπός της ζωής του. Η άποστολή του θα είναι να παρουσιάσει κάποια παλιά μουσική, γραμμένη από έναν άγνωστο δάσκαλο χορωδίας, τον Γίγχαν Σεμπάστιαν Μπάχ. Αυτό είναι

όλο. Άπό κει και πέρα θ' αναλάβουν άλλοι»...

Ώστε, λοιπόν, κάποιο άόρατο χέρι τα είχε τακτοποιήσει όλα.

Μα που στο καλό βρισκότανε η Σεσίλ. Θα ήνε πείραζε πολύ, αν έπαιρνε το πρόγευμά του στο κρεβάτι; Στο κάτω—κάτω σήμερα ήταν ειδική μέρα.

Χτες είχε καταφθάσει η μητέρα της με τον γεροντισάδι Σουσέι. Η άδελφή του, η Φάννυ, βρισκότανε δώ, άς είναι καλά!

Είχε έρθει απ' το Βερολίνο μαζί με τον άνδρα της για να παρακολουθήσει τη συναυλία. Ακόμη κι' ο Πάβλ είχε έρθει. Έξω, οι δρόμοι ήταν κιόλας γεμάτοι κόσμο. "Αν μονάχα βρισκότανε εδώ ο πατέρας! Πόσο θα καμάρωνε! Θα ξερόβηχε και θαλεγε: «Ίακώβ, είμαι άρκετά ευχαριστημένος μαζί σου. Ο παππούς σου, λοιπόν, ο Μωσής»...

Τόσα πολλά είχαν συμβεί τούτες τις τελευταίες έξι εβδομάδες, που τίποτε δέν είχε άποτυπωθεί στο μυαλό του. Ένας θυμαδικός πυρετός είχε κυριέψει την πόλη. Προσπαθούσαν όλοι να τα φτιάξουνε μαζί του.

Άλλά το πιο παράξενο ύπηρε πως όλα είχαν άρχισι μ' εκείνο το αίμα που χύθηκε στο χιόνι, με το φόνο της Μαγδαληνής. Ίσως αυτό τάττανε γραφικό.

ΑΚΟΤΣΕ τ' άνοιγμα της πόρτας κι' αναγνώρισε τα βήματα της Σεσίλ.

Όπως το περίμενε, εκείνη έσκυψε πάνω του και είπε.

—Χρυσέ μου, πρέπει να σηκωθείς. Ξέρω, πως είσαι κουρασμένος, αλλά πρέπει...

Ένοιωσε τα δροσερά της χείλη στο μάγουλό του, κι' άνοιξε τα μάτια του.

—Το περίμενα αυτό το φιλάκι. Για κάτσε να σε δώ...

Εκείνη έδευχε κάπως καλύτερα, όχι και πολύ. Τα μάγουλά της ήταν ακόμα γλωμά. Κι' εκείνο το χρώμα που είχε άρπάξει στο χτύπημα παρατραβούσε. Συχνά, τις νύχτες, την άκουγε να βήχει. Η Έλβετία θα της έκανε καλό.

Όσο κι' ατόν το πρόσωπό του έμοιζε κερένιο. Το δέμα τραβηγμένο φανέριωνε τα κόκκαλα. Τα μάτια είχαν δουριάξει βαθειά, μέσα στους μάδρους κόκλους. Η ούλη που έμεινε απ' την πετρα άφησε μιάν άσκημη κοκκινίλα στο δεξί του μάγουλο. Ρυτίδες πόνου κι' δ. περκόπωση χαράζανε τις γωνίες του στόματος. Κι' ήτανε μονάχα τριανταοκτώ χρόνων. Κι' αυτή δέν είχε φάσει τα τριάντα...

—Νομίζω πως ξέρω τι σκεφτεσαι, της χαμογέλασε.

—Τι;

—Πώς μοιάζουμε κι' οι δυό μας σαν ένα άμορφο ξευγαράκι φαντασμετων. Θα δείς όμως, δυό μήνες στην Έλβετία και θα γίνουμε μια χαρά.

—Έσὺ πως αισθάνεσαι; τον ρώτησε, πασχίζοντας να κρύψει την έγνοια της Κοιμήθηκε καλά;

—Σάν μαρό.

—Τάχω όλα έτοιμα. Μπορούμε να φύγουμε, όποτε θέλουμε.

—Άδριο αν θέλεις. Άπόψε θα φύγουν όλοι.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Το τέλος

Madele dli

Για να θεραπεύσουν τον Πρόεδρο Κέννεντυ από μια φλεγμονή του φάρυγγος (αυτή είναι η τελευταία άρρώστεια του νεώτερου αλλά και πιο φιλόσθενου προέδρου των Ήνωμένων Πολιτειών) οι γιατροί χρησιμοποίησαν ένα καινούργιο αντιβιοτικό. Πρόκειται για ένα εξαιρετικό δραστικό παράγωγο της τετρακυκλίνης που φαίνεται πως εξουδετερώνει όλα σχεδόν τα μικρόβια. Το φάρμακο έχει δοκιμασθεί επί 4.000 άσθενών που έπασχαν από 500 διαφορετικές άρρώστειες και άποδείχθηκε άποτελεσματικό στα 86% των περιπτώσεων. Το δυσάρεστο είναι ότι σ' ένα ποσοστό περιπτώσεων το νέο αντιβιοτικό προκαλεί δευτερεύουσες αντιδράσεις του πεπτικού και του νευρικού συστήματος και του δέρματος.

Στο δίκτυο του ύπογειου σιδηροδρόμου της Μόσχας δοκιμάσθηκε η πρώτη άμαξοστοιχία χωρίς οδηγό, που τηλεκατευθύνεται από ηλεκτρονικούς έγκεφάλους. Οι δοκιμές ήταν ικανοποιηκές.

Γάλλοι και Άγγλοι γιατροί πειραματίσθηκαν πρόσφατα με τη διταμίνη Β6, η πυριδοξίνη, επί 59 παιδιών διανοητικώς καθυστερημένων. Τ' άποτελέσματα ήταν πολύ ένθαρρυντικά. Η νοημοσύνη των παιδιών ενισχύθηκε σημαντικά. Η διταμίνη Β6 είναι γνωστή από καιρό και χρησιμοποιείται κυρίως για τη θεραπεία διαφόρων παθήσεων του δέρματος. Άλλ' οι γιατροί δέν ύπωπτευόντουσαν μέχρι σήμερα πως ήταν η διταμίνη της ευφύας.

Ακόμα ένα φάρμακο κατά της τριχοπτώσεως: "Ένας Γερμανός χημικός ισχυρίζεται πως ο χυμός του σέλινου σταθεροποιεί τα μαλλιά και προλαμβάνει τη φαλάκρα. Το σέλινο περιέχει διταμίνες Α και Κ.

Στο Τζάκονβιλ της Φλωρίδας η καταπληκτική κυρία Πήρσον, ηλικίας 37 έτών, έφερε στον κόσμο δίδυμα... για έβδομη φορά στη ζωή της!

Οι κατακτήσεις της έπιστήμης

ΣΤΗΝ Πασαντένα της Καλιφορνίας κατασκευάσθηκε «εξζηητικό» σωλήνας αξίας 100 χιλιάδων δολαρίων, ο οποίος εκκινάσει κύματα θερμού αέρος που μπορούν να προκαλέσουν την κατάρρευση δόλοκληρου κτιρίου. Η συσκευή αυτή θα χρησιμοποιηθεί στην κατασκευή διαστημοπλοίων που θα μπορούν να έπιστέψουν στη Γή. Ο σωλήνας, που μοιάζει με πυροβόλο, έχει μήκος 26 μέτρων και διάμετρο 50 εκατοστών και κατασκευάσθηκε από τους έπιστήμονες του Τεχνολογικού Ίνστιτούτου της Καλιφορνίας. Για να πυροδοτηθεί ο σωλήνας, άφαιρείται από ένα τμήμα του ο άερας, ώστε να δημιουργηθεί μειωμένη πίεση παρόμοια με κείνη που παρατηρείται σε ύψος 70 χιλιομέτρων από την επιφάνεια της Γής, δηλαδή το ένα εκατομμυριοστό της άτμοσφαιρικής πίεσεως που επικρατεί στην επιφάνεια της θάλασσας. Κατόπιν εισάγεται στην άλλη άκρη του σωλήνα ποσότητα αερίων ήλίου, άργόν, και άζωτον, που δημιουργούν πίεση άνάλογη με κείνη που συναντάται σε βάθος 100 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας. Τότε διασπρηνύεται αυτόματα ένα λεπτό διάφραγμα από άλουμίνιο που παρεμβάλλεται μεταξύ των δυο τμημάτων του σωλήνος και τα άερα της ύλης λής πίεσεως εισορμούν στο μειωμένης πίεσεως τμήμα με άποτέλεσμα να σχηματισθεί ένα κλάσμα του δευερολέπτου, μέσα στο σωλήνα, προωθητική δύναμη 50 χιλιάδων λιβρών, δηλαδή το ένα τριτοῦ της προωθητικής ισχύος που διαθέτει ένας πυραύλος μέσου βεληγεκούς τύπου «Θώρ».

ΜΕΤΟ ραδιοηλεκσκόπιο του άστεροσκοπίου του Πούλκοβο οι άστρονόμοι πέτυχαν να έγγραφουν επί ταινίας την καμπύλη των άκτινοβολιών και του μεγέθους της πολώσεως της γαλαξίας εκρήξεως που σημειώθηκε πρόσφατα στον Ήλιο. Οι έπιστήμονες έλαβαν επίσης με όπτικές παρατηρήσεις είκοσι περίπου φασματογράμματα της εκρήξεως αυτής σε φθίνονσα καμπύλη της άναπτύξεώς της. Έξ ατίας του νεφελώδους ούρανού δέν

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

παρατηρήθηκε το άποκορύφωμα της εκρήξεως με το όριζόντιο ήλιακό τηλεσκόπιο. Έτσι, συνδυάζοντας τις ραδιοηλεκστικές και τις όπτικές παρατηρήσεις, οι άστρονόμοι του Πούλκοβο συγκέντρωσαν πλήρη σπουδαία για το φυσικό αυτό φαινόμενο που επηρεάζει το μαγνητικό πεδίο της Γής, την κατάσταση της ιονοσφαιρας και τον καιρό. Η εκρήξη στον Ήλιο συνέβη στις 18 Ίουλίου και παρατηρήθηκε από το άστρονομικό Ίνστιτούτο Στέρνπεργκ της Μόσχας επί μια ώρα και 22 λεπτά (οι μικρές εκρήξεις διαρκούν γενικά 4—20 λεπτά). Η επιφάνεια της εκρήξεως ήταν 7.650 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα, δηλαδή υπερέβαινε κατά 15 φορές δόλοκληρη την επιφάνεια της Γής. Με τη μελέτη των χρωμοσφαιρικών εκρήξεων που συμβαίνουν κατά διαστήματα στον Ήλιο, οι έπιστήμονες του άστρονομικού σταθμού του Κισλοβότσκι, στις πλαγιές του Κανκάσου, συγκέντρωσαν άφθονα στοιχεία που η άνάλυσή τους θα δώσει νέες πληροφορίες για τη «ζωή» του Ήλιου. Οι παρατηρήσεις συνεχίζονται.

ΑΠΟ την εποχή του Βάγκνερ Γιδουεργκ και ίδιός του Βορονόφ και του Μπογκομόλεις, η έρευνα των άδένων έσω εκρήξεως κατέληξε σε διάφορες ανακαλύψεις που κατέπληξαν άκόμα και τους ίδιους τους έρευνήτες. Το θέμα που άπασχόλησε τη «Γερμανική Όργάνωση ένδοκρινολογίας» κατά το τελευταίο συνέδριο στο Μόναχο, ήταν η άλλαγή του χρώματος των έρπετων, όπως ο χαμολέων ο οποίος, μπροστά στον κίνδυνο, παίρνει το χρώμα του φυσικού περιβάλλοντος, ώστε να μη γίνεται στόχος του έχθρού. Στο δέμα των ζώων αυτών—στα όποια περιλαμβάνεται και ο θάτραχος—υπάρχουν χρωστικά κύτταρα, τα λεγόμενα μελανοφόρα. Όταν το ζώο θέλσει να προσαρμόσει το χρώμα του περιβάλλοντος, για να περάσει άπαρατήρητο, τα μελανοφόρα κύτταρα συσπλώνονται και το σκούρο χρώμα του δέρματος άπαι.

Για να γίνει το δέρμα πιο σκούρο, τα χρωστικά κύτταρα εκτείνονται άστεροειδώς. Ίταν γνωστό στην έπιστήμη πως η άλλαγή του χρώματος όφείλεται στις όρμόνες. Το κέντρο που ρυθμίζει την εκκρίση της μελανίνης που οδηγεί στην άνάπτυξη του όργανισμού και την ενεργεια των γεννητικών άδένων. Στον άνθρωπο έχει τελείως άτονήσει ο μεσολόβος και δέν έχει μείνει παρά ένα λεπτό σώμα κυττάρων που παράγει άπαιροελάχιστη ποσότητα μελανίνης, που δέν έχει καμιά επίδραση.

Άλλ' αν εισαχθεί στο ανθρώπινο σώμα μια μικρή ποσότητα της χρωστικής όρμόνης της. Με τη μελέτη των χρωμοσφαιρικών εκρήξεων που συμβαίνουν κατά διαστήματα στον Ήλιο, οι έπιστήμονες του άστρονομικού σταθμού του Κισλοβότσκι, στις πλαγιές του Κανκάσου, συγκέντρωσαν άφθονα στοιχεία που η άνάλυσή τους θα δώσει νέες πληροφορίες για τη «ζωή» του Ήλιου. Οι παρατηρήσεις συνεχίζονται.

Άλλ' αν εισαχθεί στο ανθρώπινο σώμα μια μικρή ποσότητα της χρωστικής όρμόνης της. Με τη μελέτη των χρωμοσφαιρικών εκρήξεων που συμβαίνουν κατά διαστήματα στον Ήλιο, οι έπιστήμονες του άστρονομικού σταθμού του Κισλοβότσκι, στις πλαγιές του Κανκάσου, συγκέντρωσαν άφθονα στοιχεία που η άνάλυσή τους θα δώσει νέες πληροφορίες για τη «ζωή» του Ήλιου. Οι παρατηρήσεις συνεχίζονται.

Τώρα το συνθετικό αυτό παρασκεύασμα δοκιμάζεται στους βατράχους, που είναι ιδέωδη πειραματόζωα για τέτοιον είδους έρευνες. Άν αφαιρεθεί χειρουργικώς η άπόφυση του βατράχου, το ζώο χάνει την ικανότητα ν' άλλάξει χρώμα και το δέμα του μένει «εξεθωριασμένο» άνοιχτόχρωμο. Άλλά με την εισαγωγή χρωστικής όρμόνης στον όργανισμό του, ο βατράχος άποκτά και πάλι την ικανότητα του χρωματικού μιμητισμού.

Η έπιστημονική σημασία της συνθετικής παραγωγής αυτής της όρμόνης είναι μεγάλη. Άπό πρακτικής άπόψεως, φαίνεται πως η άνακάλυψη δέν έχει μεγάλη σπουδαιότητα: Η χρωστική όρμόνη θα μπορούσε ν' αντικαταστήσει την ήλιοθεραπεία, διαπιστώθηκε όμως ότι ενδοεί την παχυσαρκία. Έτσι, οι κυρίες θα προτιμήσουν να ξεροψήνουν στον ήλιο παρά να δια-

Επιτεύγματα της τεχνικής

κινδυνεύσουν τη σιλουέτα τους.

ΡΩΣΟΣ πιλότος Σουχόμλιν σημείωσε πρόσφατα τρία νέα παγκόσμια ρεκόρ με το στροβιλοπτεραιόκλινο «ΤΤ 114». Φορτίο 30.035 κιλών άνέβηκε σε ύψος 12.535 μέτρων. Η επίδοση αυτή σημειώθηκε για πρώτη φορά και ταυτόχρονα καεορίφη το παγκόσμιο ρεκόρ του διάσημου Σοβιετικού πιλότου Βλαδίσλαου Κοζκινάκη, που άνύψωσε βάρος 20 τόννων σε ύψος 12.118 μέτρων με το άεροπλάνο «ΙΑ 18». Η πτήση του Σουχόμλιν διήρκεσε μία ώρα και 22 λεπτά και πραγματοποιήθηκε από το άεροδρόμιο του Βνούκοβο. Ο Ί6αν Σουχόμλιν, έπιφανής Σοβιετικός πιλότος δοκιμών, είναι 50 έτών, κάτοχος τριάντα παγκοσμίων ρεκόρ με άεροπλάνα διαφόρων τύπων. Πετάει από καιρό με σκάφη του άεροναυπηγού Άντρέϋ Τούπολεφ. Το 1940, με άμφίβιο άεροπλάνο, κατέρριψε έξη παγκόσμια ρεκόρ βάρους, που άναγνωρίσθηκαν από τη Διεθνή Άεροναυτική Όμοσπονδία. Τον περασμένο χρόνο, σημείωσε κατά τη διάρκεια μιας έβδομάδος 16 παγκόσμια ρεκόρ ταχύτητας με έμποικό φορτίο επί ενός «ΤΤ 114»

Η ΚΟΛΟΜΒΙΑ έπιστρατεύει τους φοιτητές και τους γυμνασιόπαιδες στον άγώνα κατά του άναλφαβητισμού. Άχίζοντας από τον Φεβρουάριο του 1962, οι μαθητές των τελευταίων τάξεων της μέσης παιδείας και όλοι οι φοιτητές των ιδρυμάτων άνωτάτης εκπαίδεσεως της Κολομβίας θα όπηρετήσουν επί ένα χρόνο ως δάσκαλοι στη διάδοση μιας «Ύπηρεσίας Καταναγκαστικής Εκπαίδεσεως» που το πρόγραμμα της πρόκειται να εγκριθεί από το κοινοβούλιο της Κολομβίας. Το πρόγραμμα προβλέπει την όργάνωση χιλιάδων νυχτερινών σχολείων για τους ενήλικους άναλφαβήτους. Το ποσοστό άναλφαβητισμού στην Κολομβία είναι 37% και ο άριθμός των τακτικών δασκάλων είναι τελείως άνεπαρκής. Η κυβέρνηση σπρώξει πολλές έλλείδες σ' αυτή την εκστρατεία κατά του άναλφαβητισμού.

Σχολή Μπέρλιτς

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 2

δεν ζάλισα μαζί όλη τη νύχτα. Τι συνέβαινε λοιπόν; Έκονα ένα σωρό σκέψεις, εκτός από την απλότητα. Ο Κάλμαν δεν ήξερε αγγλικά. Μά ποιά νά πάει εκεί τό μυαλό μου! Κατέληξα σιγά σιγά σκεπάζοντας ότι ο μεταφραστής του περιοδικού μου είχε κάνει λάθος ή βί δημοσιεύσαν άλλο μυθιστόρημα του Φόρεστ και είχα μετεφράσει τον τίτλο. Τό άλλο πρωί, μόλις έφυγε ο Κάλμαν, έσχεξα νά συγκρίνω τά δυό χειμένα. Δυστυχώς δεν είχα γελασεί. Ο «Τζάκ Γκρίμπσον» του περιοδικού μου ήταν ή πραγματική μεταφραση του βιβλίου. Πώς τό καλάβα, θά πεις. Άπό τά όνόματα. Στό βιβλίο τό όνομα της φτωχής και ήθιλης Λουκίας αναφερόταν από ή δεύτερη σελίδα, ενώ ο Κάλμαν ούτε μου την είχε πει. Στό βιβλίο, ή δεύτερη φράση του δεύτερου κεφαλαίου τέλειωνε μέ ερωτηματικό. Τό ίδιο και στή περικοπή. Δέν υπήρχε καμιά άμφιβολία. Ο Κάλμαν μου έλεγε, άλλ' άντ' άλλων. Γιατί; Σάν τρελλή έτρεξα σ' ένα βιβλιοπωλείο και ζήτησα τό «Μυστήριο της κόκ-

κινης έπαυλης» του Ντίκενς. Ο ντροπαλός νέος πού είχα βάλει τόσο καλά στή θέση του είχε δίκιο. Τέ-οιο πράγμα δέν υπήρχε. Ούτε κι' ο Έντγκαρ Πόε είχε ποτέ γράψει χιουμοριστικά διηγήματα. Νά μή σου τά πολυλέω τά κατάλαβα όλα. Ο Κάλμαν δυό χρόνια τώρα μέ δουλεύει μέ τόν χειρότερο τρόπο. Μά γιατί; Γιατί; Μόνον μία εξήγηση υπήρχε... δέν ήξερε αγγλικά.

Μέ τη φάρα πού είχα πάρει, έσχεξα και στή σχολή Μπέρλιτς. Έκει έμαθα ότι ούδέποτε μαθητής μέ τό όνομα Κάλμαν Ρ., είχε πατήσει τό πόδι του στό σεβαστό τους ίδρυμα. Πήγα νά τρελλαθώ. Πού πήγαινε λοιπόν, οίς φορές ή βδομάδα από τις έξη ως τις δέκα τώρα και δυό χρόνια; Είμαι άφελής, μά όχι και τόσο. Κατάλαβα, οτι θά καταλάβαινε κάθε παντρεμένη γυναίκα. Πήγαινε στή φιλενάδα του.

Αυτή είναι, Ίλόνκα μου, ή παρή-λθεια. Τώρα είμαστε στά διαζύγια. Ο Κάλμαν μέ ίκετεύει νά τόν συγχωρήσω, μά έγω είμαι ανένδοτη. Άς αφήσω πού μέ άπάτησε. Μά νά μέ γελοιοποιήσει ως αυτό τό σημείο μέ τόν Ντίκενς, τόν Πόε και τούς άλλους Άγγλους συγγραφείς, νά κάτι πού δέν θά τό χωρέσω ποτέ. Η δυστυχισμένη φίλη σου.

ΒΙΑΜΑ

Η "ΓΙΑΓΙΑ ΜΟΖΕΣ",

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 36

να μικρό φωτεινό δωμάτιο πλάι στην κουζίνα.

Ζωγραφίζει μέ τη δραστηριότητα μιας νοικοκυράς πού ετοιμάζει τά γλυκίσματά της. «Πριν αρχίσω, λέγει, διά-λέγω μία κορνίζα κι' έπειτα ετοιμάζω τά πινέλλα μου. Έχω ανακαλύψει ότι είναι σωστό νά χιτίζει κανένας τό χοιροστάσιο πριν ξεκινήσει ν' αγοράσει γουρούνια».

Ζωγραφίζει μέ δικό της τρόπο — χωρίς καβαλέτο. Ζωγραφίζει έπάνω σ' ένα γραπτό στρωμένο μ' έφημερίδες. Αναγνωρίζει τώρα ότι έχει κάνει πρό-δους, αλλά μόνο και μόνο — λέγει — γιατί τά χρώματα και τά πινέλλα της είναι καλύτερης ποιότητας.

Τό μεσημέρι — είναι ή πολυτέλεια της — τρώγει δυό καλαμπόκια και κα-τόπιν κοιμάται λίγο. Έπειτα διαβάζει τις τοπικές έφημερίδες από την αρχή ως τό τέλος και δέχεται επισκέψεις. Γιατί τρελλανίνεται για τό «κουβεντολόι» και για λίγο κουτσομπολιό. Μετά, ζω-γραφίζει μία — δυό ώρες και τό βρά-δυ παρακολουθεί τηλεόραση — πού τη βρίσκει μονότονη — πριν πέσει νά κοιμηθεί.

Στά γενέθλιά της πέρισυ — όταν έ-

γινε 100 χρόνων — ήσαν καλεσμένοι καμμία έκασοστή φίλοι. Έπάνω στό πιάνο, πλάι-σε-μιά-προτομή του Σβάιτσερ — δώρο ενός θαυμαστή — ήταν ένα συγχαρητήριο τηλεγράφημα του προ-έδρου Άϊζενχάουερ κι' ένα άναμνηστικό λεύκωμα πού της είχε στείλει ο δή-μαρχος της Ν. Υόρκης. Η γιαγιά κρά-τησε την ύπόσχεση πού είχε δώσει και χορεύε — μαζί μέ τό γιατρό Κλαίητον Σώ πού φροντίζει πεινήντα όλόκληρα χρόνια για την υγεία της και είναι 84 χρόνων. Και έπειτα, όταν ένας καλεσμέ-νος της έκανε την άναποφευκτη έρώτη-ση για τό μακροβιότητα της, ή γιαγιά Μόζες άπάντησε:

— Άν θέλετε νά ζήσετε πολύ, φρο-ντιστε νά είσθε πάντοτε άπασχολημένος, νά κάνετε παρέα μέ νέους, νά γελάτε όσο μπορείτε περισσότερο και, πρό πάν-των, νά παίρνετε ό,τι είναι καλύτερο ά-πό όσα μπορεί νά σάς προσφέρει ή ζωή.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Περιοδικόν «ΚΟΣΜΟΣ» Έπιστήμη και Ζωή, Πατησίων 63β' Αθήνας

Κύριοι,

Είς τό φύλλον του περιοδικού ύμών 19 — 27(7)1961, δημοσιεύεται υπό τόν τίτλον «ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...» περί του άραβοσιτελαίου ότι: «Παρισινός ια-τρός ανέκάλυψε ότι τό λάδι αυτό στα-ματάει την πρόρροια και την οσλίδα πού καταστρέφει την οδοντοστοιχία... Δυστυχώς, όπως όλα τά σπορέλαια, τό λάδι του καλαμποκιού είναι μάλλον δυ-σάρεστο στην όσμη και στην γεύση. Ρα-φινάρισμένο υποφέρεται, αλλά χάνει τά περισσότερα ώφέλιμα συστατικά του».

Ός παραγωγοί του έν λόγω άραβο-σιτελαίου, έχομεν την τιμήν νά σάς πλη-ροφορήσωμεν ότι:

Τό έν λόγω άραβοσιτέλειον 1) ούδε-μیان δυσάρεστον όσμήν έχει, άπ' έναντί-ας είναι καθαρώτατον και άνευ όσμης. 2) Κατά την βιβλιογραφίαν είναι τό μόνον ακίνδυνον και εύχάριστον μέσον ζωογονήσεως της υποφύσεως, έξ ής, δραστηριοποιείται και ή λειτουργία ό-λων τών ένδοκρινών αδένων του άν-θρώπου.

Καθαρισμός τών στεφανιαίων άρτηρι-ών της καρδιάς έκ της χοληστερίνης.

Παύσις της πυορροίας και της ούλί-τιδος τών οδόντων περί ής αναφέρετε.

Η μη πρόκλησις καρδιακών νοσημά-των (δρα Μακεδονίας 23(5)61) (Ελ-ληνικός Βορράς 23(5)61).

Και πολλά άλλα περί ών αναγράφει ό «Ταχυδρόμος» της 3(6)61.

Παρακαλούμεν όθεν όπως εύαρεστού-μενοι επανορθώσετε τά έξ άγνοίας προ-φανώς άναγραφέντα περί δυσάρεστου όσμης.

Έν Άγίω Ίωάννη Ρέντη τη 31η Ί-ουλίου 1961

Εύχαριστούντες

Διατελούμεν μετά τιμής Βιομηχανία Άμόλου και Άμυλοσκακά-ρου Α. Ε.

Πέτρος ο Λιθουανός

Άστυνομικό μυθιστόρημα του G. SIMENON

Μετ. Ε. ΓΟΝΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

«Ηλικία 32, άνάστημα 1,69, μύτη ίσια στην άκρη πλατειά, αυτιά ιδιό-τυπα μέ μεγάλα πτερύγια, φρύδια άραιά ξαθά, κάτω χείλος προεξέχον, λαιμός μακρύς, μάτια πρασινωπά, μαλλιά ξανθά». Αυτό ήταν τό πορτραίτο του Πέτρου του Λιθουανού.

Ο Μαιγκρέ άξιωματικός της Άστυνομίας δέν μπορούσε νά κάνει λάθος. Ο ταξιδιώτης μέ αυτά τά χαρακτηριστικά βγήκε από τό τραίνο και κατευ-θύθηκε στό ξενοδοχείο Μάτζεστικ. Μά στό ίδιο τραίνο στό βαγόνι 5 πού ή άστυνομία είχε επισημάνει τόν Πέτρο Λιθουανό δρέθηκε δολοφονημένος μέσα στην τουαλέττα ένας άνθρωπος μέ άκριβώς τά ίδια χαρακτηριστικά... ήλι-κία περίπου 32 άνάστημα 1,69....

3ο

Η ΤΑΝ μετρού αναστήματος, μάλ-λον παχουλιά κι' είχε ένα όμορφο σοβαρό πρόσωπο πού πρόσδε αυτή τη στιγμή κάποια άόριστη άνησυχία.

Χαμογέλασε:

— Δέν καθίσατε;

Άπό τό παλτό του Μαιγκρέ, τό παν-ταλόνι του και τά παπούτσια του έστα-ξαν μικρά ούάκια πάνω στό γυαλισμένο παρκέτο και σχημάτιζαν μικρές λίμνες.

— Η κ. Σβάν;

— Μάλιστα, κύριε.

Τόν κύτταξε ερωτηματικά.

— Μέν συγχωρείτε για την ένόχληση...

Πρόκειται για άπλή διατόπωση... Άνή-λω στό πηχίο άλλοδαπών κι' αυτήν την περίοδο κάμνομε καταγραφή...

Δέν είπε τίποτε. Δέν φάνηκε ούτε πιδ άνήσυχη, ούτε πιδ ήσυχη.

— Νομίζω ότι ό κ. Σβάν είναι Σουη-δός, έτσι δέν είναι;

— Όχι... Νορβηγός.

— Είναι άξιωματικός του ναυτικού;

— Ταξιδεύει σαν δεύτερος πλοίαρχος

στό «Ζέετοφελ» της Βορείας...

— Ναι... Εργάζεται δηλαδή σέ γερ-μανική εταιρεία...

Κοκκίνισε έλαφρά.

— Ο έφοπλιστής είναι Γερμανός μάλλον... Στά χαρτιά τουλάχιστον.

— Δηλαδή;

— Δέν νομίζω ότι συντρέχει λόγος νά σάς τό κρίνω... Θα ξέρετε άσφαλώς ότι

άπό τόν ναυρό του πολέμου άπάχει κάποια κρίση στό έμπορικό ναυτικό... Κι'

εδώ ακόμη μπορούν νά σάς αναφέρουν όνόματα πλοίαρχων μέ παλιά σ'αδιοδρο-μία πού αναγκάζονται νά μετακάνουν

σάν δεύτεροι ή και τρίτοι κατεπάνοι...

Άλλοι ψαρεύουν στή Νέα — Γη και τη Βόρειο Θάλασσα.

Μιλούσε μέ κάποια βιάση, μά μέ φωνή γλυκειά και όμαλή.

— Ο Άνδρας μου δέν θέλησε νά ά-πογράψει συμβόλαιο για τόν Ειρηνικό, δ-

δέν είναι τόσο συχνά όσο τών έπατι-κων πλοίων. Μά πάντοτε προσπαθώ νά ύπολογίσω πάνω — κάτω τη θέση του «Ζέετοφελ». Αυτή τη στιγμή πιστεύω νά είναι στή Βορρία ή νά πλησιάζει...

— Πήγατε ποτέ στή Νορβηγία;

— Όχι. Δέν έφυγα ποτέ από τη Νορ-μανδία. Έκτός από μία ή δυό φορές για τό Παρίσι όπου έμεινα μερικές μέρες.

— Μέν τόν Άνδρα σας;

— Ναι. Έκει κάναμε και τό γαμήλιό μας ταξίδι.

— Είναι ξανθός, έτσι δέν είναι;

— Ναι... Γιατί μου τό ρωτάτε αυτό;

— Μ' ένα μικρό μουσικάκι κομμένο πάνω από τά χείλη άκριβώς;

— Ναι... Μπορώ έξ άλλου νά σάς περ-ξω μία φωτογραφία του.

Άνοιξε μία πόρτα και βγήκε. Ο Μαιγκρέ ή άκουσε νά βηματίζει στό διαπλανό δωμάτιο.

Έλειψε περισσότητα ώρα άπ' ό,τι θα έπρεπε κανονικά. Καί σ'ήν έπαυλή άκού-σθηκαν κάτι πηγαινέλα και άνοιγοκλεί-ματα πορτών πού ήσαν άνεξήγητα.

— Έπιτέλους ξαναφάνηκε λίγο ταργα-μένη, διασπικτή.

— Μέν συγχωρείτε, είπε, μά δέν μπο-ρώ νά βρω αυτή τη φωτογραφία... Μέν τά παιδιά τό σπύτι είναι πάντοτε άκρί-ταστο...

— Μία έρώτηση ακόμη... Σέ πόσα ατο-μα δόσα ε αυτή τη φωτογραφία σας;

Έδειξε τη φωτογραφία πού είχε πά-ρει από τό άλμπουμ του φωτογράφου.

— Η κ. Σβάν κατακόκκινη τραύλιζε:

— Δέν καταλαβαίνω...

— Ο Άνδρας σας θά έχει άσφαλώς μία όμοια...

— Ναι... Είμαστε άραβωνιασμένοι ο-ιαν...

— Κανένας άλλος Άνδρας δέν έχει ατ-τή τη φωτογραφία;

— Ήταν έτοιμη νά κλάψει. Τά χείλη της είχαν ένα τρεμουλιασμα πού πρόσδε την άναστάτωση της.

— Κανένας.

— Σας εύχαριστώ, κυρία μου.

Καθώς έβγαίνει ένα κοριτσάκι παρουν-ιάσ'ηκε στό χώλ. Ο Μαιγκρέ της έρι-ξε μία γοήγηση ματιά, μά ήταν άρετή

ΜΕΓΑ ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

Έκυκλοφόρησε ό Γ τόμος περιλαμβάνων τά στοιχεία μέχρι R.

Είναι τό τελειότερον λεξικόν πού έξεδόθη ποτέ εις την Έλλάδα.

Ο τέταρτος και τε-λευταίος τόμος κυ-κλοφορεί τό Φθινό-πωρον.

Προσφέρεται και μέ εύκολίας πληρωμής (Γραφεία: Σταδίου 48 5ος όροφος, γραφεί-ον 12).

για να τη δει καλά. Ήταν το ζωντανό πορτραίτο του Πέτρου Λιθουανού.

— «Όλα... Έκανε αυστηρά ή μητέρα της και την έστρωσε προς μία άνοιχτη πόρτα.

Ο αστυνομός βρέθηκε πάλι έξω στη βροχή και στον αέρα.

— «Ρεβούδα, κυρία μου...

Την είχε ακόμη μία στιγμή στο άνοιγμα της πόρτας και του δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι είχε αναστατώσει αυτή τη γυναίκα. Διέκρινε ίχνη αγωνίας και μυστικού πόνου στα μάτια της νεαρής μητέρας που έκλεινε αργά την πόρτα.

Ο μεθυμένος Ρώσος

ΠΑΡΧΟΤΗ πράγματα στη ζωή για τα οποία ποτέ δεν καμαρώ- ρεις, που θα προκαλούσαν το ει- ρωνικό χαμόγελο αν αποτολμούσες να τα πεις και που ωστόσο απαιτούν κάποια δόση ήρωισμού.

Ο Μαιγκρέ δεν είχε κοιμηθεί. Από τις πεντέμισι τα ξημερώματα ως τις ο- κτώ είχε τρακαλιστεί σε τράινα γεμά- τα ρεύματα. Από την Μπρεσπέ είχε αρ- χίσει να βρέχεται. Τώρα το πανωφόρι του έσταζε, το καπέλλο του είχε χάσει κάθε σχήμα μέσα από τα παπούτσια του τινάζονταν βρώμικα νερά σε κάθε βήμα του. Ο αέρας του χτυπούσε τη βροχή κατάμουτρα σαν χαστούκια. Το κατηγορικό δρομάκι, που περνούσε ανά- μεσα στις μάντρες των κήπων, ήταν ξερη- μο. Σ'ή μέση κυλούσε ένας χείμαρρος.

Στάθηκε άρκετη ώρα ακίνητος. «Ακό- μη και το τσιμπούκι του στην τσέπη του είχε βραχεί. Δεν υπήρχε τρόπος να κρυ- φτεί κάτω κοντά στη βίλλα. Το μόνο που είχε να κάνει ήταν να στριμωχθεί δίπλα σε μία μάντρα και να περιμένει. Δεν αποκλείεται να έμεινε και ώρες έ- κει. Δεν είχε καμιά απόδειξη πως υπήρχε κανένας άνδρας μέσα στο σπίτι. Μά κι' αν υπήρχε, θα αλυσανόταν την ανάγκη να βγει με τέτοιον παλιόκαιρο;

Παρ' όλ' αυτά, καπνός και γεμ- ζοντας καπνό τη βρεγμένη πία του, ο Μαιγκρέ χώθηκε σ' ένα ήρθεν βαθυόλωμα. Δεν ήταν θέση αυτή για αξιωματικό της αστυνομίας. Δουλειά το πολύ — πολύ για άρχαρο. Είχε στήσει εκατό φορές τον- λάζιστον τέτοια καρτέρια ανάμεσα στα εικαστήντες του και τριάντα.

Είδε κι' έπαθε όσπου ν' αναφέρει ένα σπίτι. Το κομμάτι είχε βραχεί και με το τμήμα του σπάρτον σιζόταν. Θά τον έπιαναν τα δακμόνια του και θα έφευγε, αν δεν γινόταν το θαύμα ν' αναφέρει ένα επιτέλους. Εκεί όπου στεκόταν δεν έβλε- πε παρά μόνο μία χαμηλή μάντρα και το πράσινα κάγκελλα της βίλλας. Πα- τήσε σε αγάθια και στην πλάτη του ε- νοιώθε ένα ενοχλητικό ρεύμα. Το Φεκάν έπεφτε χαμηλότερα, μα δεν μπορούσε να δει την πόλη. Δεν άκουγε παρά μω- νο το θόρυβο της θάλασσας κι' από και- ρό σε καιρό τη σειρήνα κανενός καρα- βιού ή το πέραςμα αυτοκινητού.

Θά ήταν μισή ώρα που παραφύλαγε, όταν μία γυναίκα, που έμοιαζε με μαγεύ- ρισσα, ανέβηκε τον ανήφορο μ' ένα κι- λάθι ψώνια. Δεν είδε τον Μαιγκρέ κα- ού μόνο όταν πέρασε μπροστά του. Η πελώρια αψή σιλουέτα, ακίνητη στον τρίχο σ' αυτόν τον ξεροπό δρόμο που τον έδωκε ο άνεμος την τρώαζε τόσο πολύ που άνοιξε να τρέχει. Θά δούλευε άσφα-

λώς σε καμιά βίλλα ψηλότερα. Λίγα λεπτά μετ' ένας άνδρας φάνηκε στη στροφή, κύτταζε το Μαιγκρέ από μα- κρινά, μα άμέσως σχεδόν τον πρόλαβε μία γυναίκα και προχώρησαν μαζί στο σπίτι τους.

Το πράγμα κατανούσε γελοίο. Ο α- στυνομός ήξερε καλά πως δεν υπήρ- χαν δέκα πιθανότητες από τις εκατό να βγει ύστερα απ' αυτό το καρ.έρι. Κι' όμως έμεινε εκεί χάρη σε μία άδριστη εντύπωση, που δεν μπορούσε να άνο- μασθεί ούτε καν προαίσθημα. Ήταν μάλλον μία δική του θεωρία, που ποτέ του δεν την είχε αναπτύξει και που έ- μενε ακαθόριστη μέσα στο μυαλό του ή θεωρία της «σχισμάδας».

Στον κάθε κακοποιό, στον κάθε δο- λοφόνο, υπάρχει ένας άνθρωπος. Τ'από- χει όμως κι' ο αντίπαλος, ο ένοχος, κι' αυτόν βλέπει μόνο ή αστυνομία, έναν- τίον αυτόν επιτίθεται συνήθως. Έτσι έκαινε κι' ο Μαιγκρέ, μα περίμενε έφα- χνε ν' ανακαλύψει, παραμόνευε τη «σχι- σμάδα». Τη στιγμή δηλαδή που, πλω- από τον αντίπαλο, θα φανερωθεί ο άν- θρωπος.

Στο «Μάτρεστικ» είχε αντιμετώπισει τον αντίπαλο, τον ένοχο, τον παικτι- ή. Έδω, προαισθανόταν κάτι άλλο. Η εί- ρηνική βίλλα δεν αποτελούσε τίποτα των εξαρτημάτων που χρησιμοποιούσε ο Λιθουανός στον αγώνα του. Αυτή ή γυναίκα, αυτά τα παιδιά, ανήκαν σε άλ- λη ύλική και ήθική τάξη.

Γι' αυτό περίμενε κατσούφης. Γιατί περίμενε να φανεί ή «σχισμάδα», ενώ το μυαλό του έτρεχε στην αναμμένη οδύ- πα του γραφείου του, στις άφριστές μπό- ρες πάνω στο τραπέζι του.

Όταν είχε αρχίσει τη βάρδια του ή- ταν περασμένες δέκα. Είχε φθάσει δύο- δεκάμισον όταν τα βότσαλα του κήπου έτριζαν από βήματα, ή πόρτα του κήπου άνοιξε γρήγορα και μία ανδρική σιλουέ- τα φάνηκε σε απόσταση δέκα μέτρων ά- πό τον αστυνόμο.

Ο άνθρωπος που έβγαине από τη βί- λλα φορούσε ένα παλιό τρέντς — κόνι με ξώνη. Είχε σηκώσει τον φθαρμένο για- κά κι' ή γκαίτσα τραγιάσκα του ήταν χω- μένη βαθειά στο κεφάλι του. Η περι- βολή αυτή τον έδειχνε πολύ νέο. Με τα χέρια στις τσέπες και τους ώμους ανασηκωμένους από το κρύο, κατέβαινε με γρήγορα βήματα τον κατήφορο. Πέ- ρασε σε απόσταση ενός μέτρου το πολύ

από τον αστυνόμο. Τότε βόηκε τη σιγ- μη να σιγανέψει το δήμα του, να βγά- λει από την τσέπη του ένα πακέτο τσι- γάρα και ν' αναφύει ένα.

Ο Μαιγκρέ τον άφησε να κάνει μερι- κά βήματα ακόμη και μετά ξεκίνησε ά- πό πίσω του με ξαρωμένα φρόδια. Το τσιμπούκι του είχε σβήσει. Η έκφρασή του μαρτυρούσε δυσανεξία κι' ανυπό- μνη επιθυμία να καταλάβει. Γιατί ο άν- θρωπος με το τρέντς — κόνι έμοιαζε στον Λιθουανό και δεν έμοιαζε. Ίδιο άνδρα- μα: ένα μέτρο έξήνα οκτώ περίπου.

Ίδια ηλικία πάνω — κάτω, άν και έτσι ντυμένος που ήταν πού πολύ έμοιαζε με είκοσι έξη έτών από τριάντα δυό. Μπορούσε να είναι ο ίδιος άνθρωπος, κι' όμως ήταν άλλος. Τα μάτια άς πούμε, είχαν μία έκφραση πού άδριστη, νοσταλ- γική. Το γαίτσο τους ήταν πού άνοιχτο, λές και το είχε ξεπλύνει ή βροχή. Ούτε είχε το μικρό ξανθό μoustakάκι σαν ο- δονόδορτα. Μά δεν ήταν μόνο αυτά που τον άλλαζαν. Κι' άλλες λεπτομέρει- es έκαναν εντύπωση στον Μαιγκρέ. Το ντύσιμό του δεν ήμύκε σε τίποτε άξιο- ματικό έμπορικού ναυτικού. Οδ'ε ταί- ριαζε με τη βίλλα και τη μπουρζουάζικη ζωή που μαρτυρούσε ή έπιπλώση της και γενικά ή ατμόσφαιρά της. Τα πα- πούτσια ήταν φθαρμένα, τα τακούνια στραβοπατημένα. Έτσι που είχε αναση- κώσει τα ρεβέρια του πανταλονιού του για τη λάσπη, ο αστυνόμος είδε ξεβαμμέ- νες γκριζες βαμβακερές κάλτσες κακομ- παλωμένες. Το τρέντς — κόνι πάλι ήταν μεγάλο λεκέδες.

Ναί, ο άνθρωπος αυτός ανταποκρινό- ταν σ' έναν τόπο πολύ γνωστό στο Μαιγκρέ: στον τύπο του Εύρωπαϊου ά- λητη, που προέρχεται σχεδόν πάντοτε ά- πό τις ανατολικές χώρες, κατοικεί στα χειρότερα καταγώγια του Παρισιού, κοι- μάται καμιά φορά στους σιδηροδρομι- κούς σταθμούς, σπάνια πηγαίνει στην έπαρχία, ταξιδεύει τρίτη θέση ή λαοδραία σε φορητό τράινο.

Το πράγμα αποδείχτηκε λίγα λεπτά αργότερα. Το Φεκάν δεν είχε καταγώ- για με όλη τη σημασία της λέξεως. Τ' πήρχαν όσ' όσο πλώ από το λιμάνι δυό — τρία βρωμερά μαγαζιά, όπου σύχνα- ζαν μάλλον θεμαστές κι' όχι φαρδδες. Δέκα μέτρα μακρότερα απ' αυτά ήταν ένα καλοούτιμο καφενείο, καθαρό και φωτεινό.

Μά ο άνθρωπος με το τρέντς — κόνι πέρασε μπροστά απ' αυτό το τελευταίο χωρίς να σταθεί και μπήκε κατ' ευθείαν στο χειρόερο από τα άλλα ταβερνάκια κι' ακούμπησε στον πάγκο με μία κίνη- ση που δεν μπορούσε να ξεγέλασει τον Μαιγκρέ. Ήταν ή κίνηση του τακτικού θαμώνος, μία κίνηση άληθ και μπερμπάν- γική. Ο αστυνόμος πολλές φορές είχε προσπαθήσει να τη μιμηθεί, μα ποτέ δεν τα είχε καταφέρει.

Μπήκε κι' αυτός. Ο άνθρωπος είχε παραγγείλει ένα αφέντι κι' έμεινε εκεί ακίνητος, τα μάτια άδεια, αδιάφορος για τον Μαιγκρέ που στεκόταν δίπλα του. Από το σακάκι που έχασκε, ο ά- στυνομός είδε ένα πουκάμισο άμφιβόλου καθαριότητας. Αυτό είναι κάτι που δεν γίνεαι σκόπιμα. Θά το είχε φορέσει μέ- ρες και μέρες, ίσως και δδωμάδες. Θά είχε κοιμηθεί μαζί, ένας Θεός ξέρει πού. Θά είχε ιδρώσει εκεί μέσα. Το κοστούμι δεν ήταν τελείως άκομφο, μα έφερε τα

ίδια χαρακτηριστικά σημάδια, διαλαούσε την ίδια αλήτικη ζωή.

— Κι' άλλο.

Το ποτήρι ήταν άδειο. Ο ταβερνιάρης το ξαναγέμισε και σέρβιρε ένα κονιακ στον Μαιγκρέ.

Πάλι από τα λημέρια μας λοιπόν, έ; Ο άνθρωπος δεν άπάνησε. Κατέβα- σε μονορούφι το αφέντι του, όπως είχε κατεβάσει και το πρώτο και σπρώχνον- τας το ποτήρι στο μαγάχο έκανε νόημα να του το ξαναγέμισουν.

— Δεν τρώτε τίποτε; Έχω ρέγγες ξυδάτες...

Ο Μαιγκρέ είχε έπισημάνει μία μι- κρή σόμπα και πλησίαζε όσο μπορούσε περισσότερο προς τα εκεί την πλάτη του, που γυάλιζε σαν βρεγμένη άμπέλλα. Ο ταβερνιάρης δεν έχασε το θάρρος του. Ρίχνοντας μία γρήγορη ματιά στον αστυ- νόμο, έξακολούθησε τον μονόλογό του με τον πελάτη με το τρέντς — κόνι.

— «Α! να! Χθές μάς ήρθε ένας συμ- πατριώτης σας... Ένας Ρώσος από τον «Αρχάγγελο... Ήταν μ' ένα Σουηδικό που αναγκάστηκε ν' αράξει εδώ από την κακοκαιρία... Δεν βόηκε άρκετή ώρα γιό να μεθύσει όμως...

Ο άλλος, που βρισκόταν τώρα στο τέ- ταρτο αφέντι του, έξακολούθησε να πι- νει. Ο ταβερνιάρης ξαναγέμισε το ποτήρι νεύ. Ο ταβερνιάρης ξαναγέμισε το ποτήρι νεύ. Ο ταβερνιάρης ξαναγέμισε το ποτήρι νεύ. Ο ταβερνιάρης ξαναγέμισε το ποτήρι νεύ.

— «Όσο για τον καπετάνιο Σβάν δεν ξανάρθε από την τελευταία φορά που σας είδα.

Ο αστυνόμος τινάχτηκε. Ο άνθρωπος με το τρέντς — κόνι που είχε άδειά- σει το πέμπτο ποτήρι του, πλησίασε τη σόμπα τρικλίζοντας, έσπρωξε κατά λά- θους το Μαιγκρέ, άπλωσε τα χέρια του στη ζέστη.

— Δώστε μου για καλό και για κακό μία ρέγγα... μουρμουρίζει.

Είχε άρκετά έν.ονη ρωσική προφορά, έτοιμ τουλάχιστον φάνηκε στον αστυνο- μικό.

Στέκονταν εκεί, ο ένας δίπλα στον άλλο, σχεδόν άκουμπόσαν. Ο άνθρωπος έπέρασε πολλές φορές συνέχεια το χέρι του πάνω στο πρόσωπό του και τα μά- τια του είχαν γίνει ακόμη πού θολά.

— Το ποτήρι μου; Έκανε ανυπόμονα. Χρειάστηκε να του το βάλουν στο χέρι

Πίνοντας κύτταζε το Μαιγκρέ κι' έκανε ένα μορφασμό άηδίας. Δεν χωρούσε καμ- μία άμφιβολία για το τι σήμαινε αυτή ή γκαίτσα. Έξέ άλλου για να έκδηλώ- νει καλύτερα τα αισθήματά του, πέταξε νεύ το ποτήρι του στο πάτωμα, κρατήθηκε στην πλάτη μιάς καρέκλας και κάτι μουρ- μούρισε σε ξένη γλώσσα. Ο ταβερνιάρης, λίγο ανήσυχος, τα κατάφερε να περά- σει δίπλα από το Μαιγκρέ και να του φι- θυρίσει τάχα σιγά, μα άρκετά δυνατά όσ'όσο για να τον άκούσει ο Ρώσος.

— Μή δίνετε σημασία. Πάν.οτε έτσι είναι...

Ο άνθρωπος είχε το άναρθρο γέλιο του μεθυμένου. Σωριάστηκε στην καρέκλα, έπιασε το κεφάλι του με τα δυό του χέ- ρια κι' έμεινε ακίνητος ως τη στιγμή που του έσπρωξαν πάνω στο τραπέζι κι' άνάμεσα στους δυό άγκωνες του ένα πιάτο με ρέγγα.

Ο ταβερνιάρης του κούνησε τον ώμο. — Φάγε... Θά σου κάνει καλό.

Ο άλλος πάλι γέλασε. Έμοιαζε μάλ-

λον με δήχα. Στράφηκε γυρεύοντας το Μαιγκρέ με τα μάτια, τον κύτταζε με άναίδεια κι' έσπρωξε κάτω από το τρα- πέζι το πιάτο με την ρέγγα.

— Νά πω.

Ο Ταβερνιάρης σήκωσε τα χέρια του ψηλά.

— Αυτοί οι Ρώσοι τελοσπάντων.

Ο Μαιγκρέ είχε σπρώξει το καπέλλο του κατά πίσω. Έπινε το δεύτερο κονι- άκ του.

— Μου δίνετε μία ρέγγα; είπε.

Είχε αρχίσει να την τρώει μ' ένα κοι- μάτι ψωμί, όταν ο Ρώσος σηκώθηκε με πόδια που λύγιζαν, κύτταξε γύρω του σαν να μ' ήξερε τι να κάνει, χασογε- λωσε για τρίτη φορά κυττάζοντας το Μαιγκρέ. «Τότερα άρπάχτηκε από το μαγάχο, πήρε ένα ποτήρι και τράβηξε ένα μπουκάλι από έναν τενεκέ όπου ήταν βουτηγμένο σε κρύο νερό. Σερβιρίστηκε μόνος του, χωρίς να δει τί έβαζε και ή- πιε πλα.γρίζοντας τη γλώσσα του.

Τέλος τράβηξε από την τσέπη του ένα εκατόφραγκο.

— Άρκετά είναι, κανάγια; ρώτησε τον ταβερνιάρη.

Πέταξε το χαρτονόμισμα στον αέρα κι' ο ταβερνιάρης το ψάρεψε μέσα από το νεροχύτι. «Τότερα προχώρησε προς την πόρτα κι' άρχισε να παιδεύεται με το πόμολο που δεν γυάλιζε. Παρά λίγο να τοάκωθει, γιατί ο ταβερνιάρης έίρεξε να βοηθήσει τον πελάτη του, ενώ αυτός τον έδιωχνε με τον άγκώνα του. Τέλος όγχι- ν' έξω και χάθηκε στην ομίχλη προς την κατεύθυνση του σταθμού.

— Πραγματικό νόμμερο, έκανε ανα- σιενάζοντας ο ταβερνιάρης ενώ ο Μαιγ- κρέ τον πλήρωνε ο λογαριασμό.

— Έρχεται συχνά;

— Άπό καιρό σε καιρό... Μία φορά πέρασε τη νύχτα του έδω, πάνω στην καρέκλα. Ρώσος είναι... Μου το είπαν κάτι Ρώσοι ναύτες... Φαίνεται πως είναι μορφωμένος. Προσέξτε τα χέρια του, — Δεν βρίσκετε να μουάει του αλοιάρ χου Σβάν;

— «Α! τον ξέρετε, Καί βέβαια μουά- ζει. Οι βέβαια ως το σημείο που να τους μετρούσεις... Μά επί τέλους... Κάμ- αοσον καιρό πίσω πώς ήταν άδελφός του.

Η μεξή σιλουέτα χανόταν σε μία στροφή. Ο Μαιγκρέ άχυνε το δήμα του.

Πρόλαβε το Ρώσο τη στιγμή που έπι- νε στην αιδούσα αναμονής της τρίτης θέσεως κι' έπεφτε σ' ένα μαγάχο για να ξαναπίσει το κεφάλι του ανάμεσα στα χέρια του.

Μία ώρα μετά καθόταν στο ίδιο βαγ- ονι παρμένα μ' ένα ξωέμπορο από το Τ- βετό που προθυμοποιήθηκε να διηγηθεί στο Μαιγκρέ διάφορες ιστορίες με τη νορμανδική διάλεκτο και του έδινε κάθε τόσο άγκωνές για να προσέχει τον γείτο- νά τους.

Ο Ρώσος γλυστρούσε άσυναίσθητα προς τα κάτω, κατακίτρινος, το κεφάλι πεσμένο σ'ό στήθος ή άνάσα του πο- τισμένη οινόπνευμα.

ΣΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΗΣ ΣΙΚΕΛΙΑΣ

ΠΟ τη Μπρεσπέ, όπου έβιπινε, ο Ρώσος δεν ξανακοιμήθηκε. Η αλή-θεια είναι ότι ή ταχεία Χάδση — Παρίσι ήταν φίσκα. Ο Μαιγκρέ κι' ο

αντιροφός του έμειναν σ'ό διάδρομο, στυλωμένοι ο καθένας μπροστά σ' ένα παράθυρο και κύτταζαν το τοπίο, που άρ- χιζε να βυθίζεται στο σκο.άδι. Ο άν- θρωπος με το τρέντς — κόνι ούτε μία φορά δεν κοιτίστηκε για τον άσ.υνομικό. Ούτε και στο σταθμό του Σαίν — Λα- ζάρ προπαθήσε να έπωφεληθεί από την κομποσηροφί για να του το σκάσει. Άν- τιθέτως, κατέβηκε αργά τη μεγάλη σκάλα, πρόσεξε ότι τα τσιγάρα του ήταν βρεγμένα άγρόσε άλλα στο περίπτερο του σταθμού και παρά λίγο να έμπαινε στο μαγά. Μά μετά, αλλάζοντας γνώμη, και σέρονοντας τα πόδια του προχώρησε στο πεζοδρόμιο. Το βλο παρουσιαστικό του μαρτυρούσε τέ- λεια άποθήραυνθη.

Από τον Σαίν — Λαζάρ ως την Ό.ελ- ντε Βίλ είναι πολλές δρόμοι. Πρέπει να διασχίσεις όλο το Παρίσι και μεταξδ έ- ξη κι' έπτά το βράδυ ο κόσμος είναι τό- σο πολς που πρέπει να στέκει σε κάθε δήμα. Ο άνθρωπος πήρε τον συν- τομότερο δρόμο, από την όδδ 4η Σε- πτεμβρίου και μέσα από τη μεγάλη ά- γορά, πράγμα που σήμαινε ότι ήξερε κα- λά τα κατατόπια. Εφθάσε στο εγκέτω του Παρισιού, έφθασε στην όδδ του Βα- σιλιά της Σικελίας και μπήκε άδίστακτα σ' ένα ξενοδοχείο.

Μεγάλα γράμματα στην πρόσωση ά- νηγγέλλαν: «Ο Βασιλιάς της Σικελίας». Από κάτω ήταν επιγραφές στα έβραϊκά, πολωνικά, κι' άλλες άγνωστες γλώσσες ίσως και στα Ρωσικά.

Έξακολουθούσε να βρέχει, μα το ση- μείο αυτό δεν το έπιανε ο αέρας. Ο Μαιγ- κρέ άκουσε το θόρυβο ενός παραθύρου που έκλεινε άπότομα στο τρίτο πάτωμα του ξενοδοχείου. Δεν διάφανε περισσότερο από το Ρώσο και μπήκε κι' αυτός. Δεν άπήρχαν δομάτια στο διάδρομο. Μία σκάλα. Στο μετζοπάτωμα σ' ένα είδος τζαμένιο θυρωρείον έτρωγε μία έβραϊκή αίσονγένεια. Ο αστυνόμος χτύπησε κι' άν- τι να του άνοίξουν την πόρτα, σήκωσαν ένα μικρό τζαμάκι, σαν θυρόδα. Ο Έ- βραίος είχε ένα μαύρο σκουφο στο κε- φάλι. Η γυναίκα του, μία χοντρή, δεν έκόμει το φαγητό της.

— Τι είναι;

— Άστυνομία. Το όνομα του ένουα- σιή που μπήκε αυτή τη στιγμή.

Ο άνθρωπος κάτι μουρμούρισε στη γλώσσα του, πήγε να βγάλει από ένα συρτάρι ένα λιγδιασμένο κατάστιχο και το έσπρωξε μέσα από τη θυρίδα.

Την ίδια στιγμή ο Μαιγκρέ αισιάνθηκε ότι τον κύτταζαν από τις σκάλες που δεν ήταν φωτισμένες. Στράφηκε ζωηρά, είδε να γυαλίζουν δυό μάτια καμιά δεκα- οιά σκαλοπάτια ψηλότερα.

— Πού δομάτιο;

— Το 32...

Εξοφλίσε το κατάστιχο, διάβασε: «Φεντό Γιούροβιτς, γεννηθείς στη Βίλνα, 28 έτών, έβραϊκής, και Άννα Γκόρσκι, 25 έτών, γεννηθείσα στην Όδησσό, χωρίς έπάγγελμα».

Ο Έβραίος είχε ξανακαθίσει στη θέ- ση του κι' έτρωγε σαν άνθρωπος με ή- συχη συνείδηση. Ο Μαιγκρέ χτύπησε πάλι το τζάμι κι' ο ξενοδόχος ξανασηκώθηκε.

— Πόσον καιρό μένει έδω;

— Τρία χρόνια περίπου.

— Και ή Άννα Γκόρσκι;

**Δώσατε στο φίλο σας ένα
τεύχος του «ΚΟΣΜΟΥ» με
τή βεβαιότητα ότι δά προσ-
τεθεί και νέος αναγνώστης
στο περιοδικό μας.**

**‘Η προσπάθεια για την έ-
πέκταση της κυκλοφορίας του
«ΚΟΣΜΟΥ», ισοδυναμεί με
άνοδο του μορφωτικού και
πολιτιστικού μας επιπέδου.**

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

- 1. HENRI - V. VALLOIS: ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ
ΦΥΛΕΣ**
- 2. PIERRE ROUSSEAU: ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ ΧΩ-
ΡΙΣ ΤΗΛΕΣΚΟΠΙΟ**
- 3. DANIEL LAGACHE: Η ΨΥΑΝΑΛΥΣΗ**
- 4. RICHARD CARRINGTON: Η ΑΡΧΗ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ**

...
Προμηθευδήτε τέσσερα εξαιρετα
κι' απαραίτητα βιβλία για κάθε
σύγχρονο άνθρωπο
‘Απευδύνεσθε στα γραφεία του
«ΚΟΣΜΟΥ»